

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 113

София, петък, 8 юлий

1932 г.

117. заседание

Срѣда, 22 юний 1932 г.

(Открито отъ подпредседателя Н. Захариевъ въ 17 ч. и 15 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Отр.	Отр.	
Отпуски; разрешени на народни представители	2645	рядки въ Министерството на войната и за военното положение въ Петричкия окръгъ. (Развиване и отговоръ)	2647
Питания:		3) отъ народния представителъ Г. Каназирски къмъ министъръ-председателя и министъръ на външнитѣ работи и на изповѣданията — пита: какво възнамѣрява правителството да направи съ Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни. (Развиване и отговоръ)	2650
1) отъ народния представителъ А. Радоловъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относно насилственото смѣкване отъ бързия влакъ София—Варна на 18 юний н. г. редактора на в. „Земледѣлско знаме“ Дени Костовъ отъ заведующия полицейското комендантство на гара Каспичанъ, придруженъ отъ двама стражари и двама цивилни агенти. (Съобщение)	2646	Предложение за одобрение допълнителната конвенция между царство България и кралство Белгия, сключена на 4 юний 1932 г. въ София за прилагане конвенцията за предаване между България и Белгия отъ 15/28 мартъ 1908 г. върху Бельгийско Конго и териториитѣ на Рюанда-Юрюнди. (Съобщение)	2646
2) отъ народния представителъ Д. Нейковъ къмъ министъръ-председателя относно подпомагане пострадалитѣ отъ градушката и наводнението на 16 юний н. г. въ гр. Кърджали. (Съобщение)	2646	Законопроектъ за бюджета на разнитѣ фондове за 1932/1933 финансова година. (Първо четене — продължение разискванията и приемане)	2659
3) отъ народния представителъ Н. Пѣдаревъ къмъ министра на войната относно изнесения въ обществото слухъ, че единъ офицеръ, достигналъ до най-високия чинъ на иерархията, комуто сѣ били повѣрени голѣми интереси на държавата, билъ уличенъ въ корупция. (Развиване и отговоръ)	2646	Дневенъ редъ за следващото заседание	2682
4) отъ народния представителъ Г. Чешмеджиевъ къмъ сѣщия министъръ относно известни по-			

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присѣствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Богоевъ Борисъ, Бойчиновъ Михайлъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Бѣчваровъ Василь, Василевъ Василь, Гаговъ Петъръ, Гашевски Никола, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Дековъ Петко, Деневъ Сѣби Димитровъ, Дичевъ Петко, Дойчиновъ Стефанъ, Докумовъ Борисъ, Илиевъ Илия, Костовъ Георги, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Кънчевъ Теодоси, Кършовски Крумъ, Лунговъ Николай, Ляпчевъ Андрей, Напетовъ Петко, Орозовъ Александъръ, Пегровъ Георги, Радевъ Георги, Ризовъ Стойне, Славовъ Кирилъ, Смиловъ Боянъ, Христовъ Димитъръ и Чирпанлиевъ д-ръ Никола)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Теодоси Кънчевъ — 3 дни;
На г. Еню Поповъ — 1 день;
На г. Петко Чорбаджиевъ — 2 дена и
На г. Милю Милевъ — 4 дни.

Народниятъ представителъ г. Крумъ Кършовски моли да му се разреши 3-дневенъ отпущъ по болестъ. Ползувалъ се е досега съ 18 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 3-дневенъ отпущъ на народния представителъ г. Крумъ Кършовски, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Юртовъ моли да му се разреши 1-дневенъ отпущъ по домашни причини. Ползувалъ се е досега съ 26 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 1-дневенъ отпущъ на народния представителъ г. Георги Юртовъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Филипъ Рафаиловъ моли да му се разреши 1-дневенъ отпущъ по домашни причини. Ползувалъ се е досега съ 24 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 1-дневенъ отпущъ на народния представителъ г. Филипъ Рафаиловъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. х. Георги х. Петковъ моли да му се разреши 1-дневенъ отпущъ по домашни причини. Ползувалъ се е досега съ 53 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 1-дневенъ отпущъ на народния представителъ г. х. Георги х. Петковъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Димо Ташевъ моли да му се разреши 3-дневенъ отпущъ по домашни причини. Ползувалъ се е досега съ 36 дни отпущъ. Следва Събранието да му разреши искания отпущъ. Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се разреши 3-дневенъ отпущъ на народния представителъ г. Димо Ташевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народният представител г. Александър Орозов моли да му се разреши 2-дневен отпуск по домашни причини. Пользувал се е досега с 50 дни отпуск. Следва Събранието да му разреши искания отпуск. Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представител г. Александър Орозов 2-дневен отпуск, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Постъпило е питане от карнобатския народен представител г. Александър Радолов към г. министра на вътрешните работи относно това, че заведующият полицейското команданство на гара Каспичан, придружен от двама младши стражари и двама цивилни агенти, на 18 т. м. смъкнал насилствено от бързия влак София—Варна редактора на в. „Земледѣлско знаме“ и политическия деятел г. Дени Костов.

Това питане ще се изпрати на респективния министър, за да отговори.

Постъпило е питане от народния представител г. Димитър Нейков до г. министър-председателя относно подпомагане пострадали от градушката и наводнението на 16 юний н. г. в гр. Кърджали.

Това питане ще се изпрати на г. министър-председателя да отговори.

Постъпило е предложение от Министерството на външните работи и на изповяданията за одобрение допълнителната конвенция между царство България и кралство Белгия, сключена на 4 юний 1932 г. в София, за прилагане конвенцията за предаване между България и Белгия от 15/28 март 1928 г. върху Белгийско Конго и териториите на Рюанда-Юрюнди. (Вж. прил. Т. I, № 91)

Тази конвенция ще се раздаде на г. г. народните представители и ще се постави на дневен ред.

Г. министърът на войната е готов да отговори на питанята на народните представители г. г. Никола Пждарев и Григор Чешмеджиев.

Има думата народният представител г. Никола Пждарев.

Б. Кръстев (раб): Г. председателю! Преди дневния ред искам думата.

Председателстващ Н. Захариев: Какво има?

Б. Кръстев (раб): Преди няколко дни направих питане към г. министра на вътрешните работи относно интернирането в гр. Петрич на другаря Димитър Драгнев, русенски жител, член на независимите синдикати. Моля г. министра на вътрешните работи да ми отговори по какви причини Драгнев е изпратен в Петрич. Настоявам да ми се отговори колкото е възможно по-скоро.

Председателстващ Н. Захариев: Ще съобща на г. министра да Ви отговори.

Н. Пждарев (д. сг): (От трибуната) Г. г. народни представители! На 16 т. м. отправих следното питане към г. министра на войната: (Чете)

„Въ печата се изнесе и въ обществото се разнесе фактът, че един офицер, достигнал до най-високия чинъ на иерархията, комуто сж били повѣрени голѣми интереси на държавата — главен военен интендант — билъ уличенъ въ корупция.

Въ обществото е дълбоко заседнала вѣрата, че сж минали безвъзвратно ония времена, когато висши военни, за лични, или на близки изгоди, сж жертвували и своя престижъ и престижа на службата си и държавни интереси. Здравото гражданство счита, че при общото разложение, което се шири, армията остава единичката здрава опора, на която все още може да се разчита да се запази обществото и държавата.

Затова изнесеният фактъ внесе смутъ въ обществото и не само поради грозотата си, но и поради слуха, че фактът не е случаенъ, а е дълго на единъ висш офицеръ, чието минало, ако внимателно и зорко се е следѣло от ония, които сж имали дългъ да вършатъ това, не би му позволило да се издигне и да заеме такъвъ важенъ и толкова високъ постъ. А въ обществото се вѣрваше, че следъ войнитъ и особено следъ всичко онова, което изнесоха предъ обществото и донесоха за страната, взаимниятъ контролъ и висшиятъ контролъ въ армията сж така нагодени, щото да бжде немислимо издигането въ нея на развалени и провалени служители. Смутътъ е голѣмъ и поради слуха, че този офицеръ билъ получилъ високия постъ и поради роднински връзки съ висши политически сѣди.

Моля ви да отговорите, уважаеми г. министре, какво вѣрно има въ изнесения фактъ и въ разпространенитъ слухове.

Разнесе се въ обществото и слухътъ, че спрямо този висш офицеръ и издигнатъ държавенъ сановникъ не само нищо не се е предприело за извършеното от него, а билъ освободенъ от служба по начинъ да запази облагитъ на редовенъ, преданъ, достоенъ, дългогодишенъ държавенъ служител и да влѣзе въ обществения и политически животъ съ претенциите на издигнатъ гражданинъ. Такова третиране, сторено по каквито и да е съображения, не само не остава тайна, но слухътъ за него бързо прониква и въ общество, и въ армия.

Нужно ли е, г. министре, да спирамъ вниманието Ви върху неизразимо пакостнитъ последици отъ такова третиране?

Моля ви, г. министре, да отговорите какво вѣрно има въ този слухъ.

Г. г. народни представители! Доста се колебаехъ — трѣбва да призная това — преди да депозирамъ това питане. Ако се засѣгаха дѣла отъ обикновената администрация, не бихъ го направилъ, защото у менъ вече се сложи убеждението, че въ днешно време, при тия наши политически условия, нѣма кой да се бори противъ корупцията, която все повече и повече се шири и добива всевъзможни форми на проявление.

Преди 8 години отъ тази трибуна азъ се помѣчихъ да привлѣка вниманието тогава на управлението върху известни факти въ нашата администрация, които дразнѣха общественото мнение, които шокираха и провѣрката на които се налагаше. Бѣхъ тогава съ вѣрата, че наистина въ управницитъ на тая държава има желание да се прочисти всичко онова, което презъ време на войната така тягостно действуваше върху българския войникъ и толкова пакостно се отрази върху духа на армията и на гражданството. Но трѣбваше скоро да се убѣдя, г. г. народни представители, че София не желае да се корени корупцията. София живѣе съ тая корупция. Всичкиятъ разкошъ, всичката охолност на софиянци се дължи на нея.

П. Стояновъ (д): На всички ли?

Н. Пждаревъ (д. сг): Тя добива различни физиономии, тя добива различни форми. Голѣма частъ отъ всичко онова, което вие виждате охолно и доволно, се дължи на държавнитъ бюджети. На тѣхъ се дължи възможността да се проявява тази охолност и тоя разкошъ.

Имахъ възможностъ да разбера по какъвъ начинъ предприемачитъ успѣватъ да добиятъ много голѣми печалби отъ предприятията, които взематъ. И това е една система, която въ всички учреждения лека-полека се настанява. Вие ще провѣрите поемнитъ условия на търговетъ, вие ще видите съ какво внимание тѣ сж съставени, за да може държавата да получи възможно най-добритъ артикули, за които се произвежда търгътъ. Но когато сж ставали провѣрки на онова, което въ действителност се получава отъ доставката, все се констатира, че доставенитъ предмети съвсемъ не сж такива, каквито се предвиждатъ въ поемнитъ условия. И много ясно е начинътъ, по който се реализиратъ тия доставки. Почтенитъ, добросъвестнитъ предприемачи стоятъ далечъ отъ доставкитъ. Тѣ не могатъ да отидатъ да се нагърбятъ съ такива доставки на държавата, тѣ не могатъ да предложатъ ценитъ, по които се доставятъ тия продукти. Явяватъ се други, които знаятъ, че колкото и да сж възискателни поемнитъ условия, приемателнитъ комисиони сж много широки, ларжъ, и продуктитъ минаватъ много лесно презъ тѣхъ. И не е само този начинътъ, по който става това.

Та, казвамъ, всичко онова, което имамъ възможностъ да наблюдавамъ у насъ, ме убѣди, че излишни сж тия питання. Кой знае, може би ще дойде денъ, когато управлението ще бжде въ ржцетъ на хора, които ще пожелаятъ наистина да проникнатъ надълбоко въ всичко онова, което става въ нашата държава.

И. Симеоновъ (д): Както бѣше преди една година! Проникнахте много дълбоко!

Н. Пждаревъ (д. сг): Не казвамъ това, г. Симеоновъ.

И. Симеоновъ (д): Азъ искамъ да констатирамъ само единъ фактъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не съмъ казалъ това.

И. Симеоновъ (д): Вие все за моралъ говорите.

Н. Пждаревъ (д. сг): Вие, ако го казвате, добре.

И. Симеоновъ (д): Азъ констатирамъ, не обвинявамъ никого. Права само констатация.

Н. Пждаревъ (д. сг): Констатирамъ го и азъ заедно съ Васъ, г. Симеоновъ.

И. Симеоновъ (д): Ние сме си добри приятели отъ миналото.

И. Василевъ (з): Той може да ни каже нѣщо и за арбитражитъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Да, много нѣщо мога да Ви кажа и за арбитражитъ.

Та, г. г. народни представители, както казахъ, не бихъ депозиралъ питането, ако то засѣгаше обикновената наша администрация. И днесъ азъ бихъ могълъ да ви посоча факти — но каква полза отъ това? Ще дойде, казвамъ, може би, единъ день, когато ония, които ще носятъ всичката политическа и морална отговорностъ, ще пожелаятъ да се почувствува нашата администрация контролирана и зорко следена за онова, което тя върши. Азъ слушахъ речта на г. министъръ Костурковъ, разбирамъ неговата болка, знамъ всички съпротивления, които той ще срещне, но дано въ предприетото дѣло той върви съ по-голямъ куражъ и успѣхъ и да върви въ единъ пътъ, по който би трѣбвало да вървятъ всички наши управници, ако наистина желаятъ малко по-друга физиономия да получи нашата държавна администрация.

Но, г. г. народни представители, когато се касае за армията, азъ съмъ малко на по-друго разбиране; а мисля, че това е и разбирането на всички васъ и на всички здрави българи. Още има една голѣма вѣра, че нашата армия следъ войната се постави на база такава, която да гарантира и на обществото и на държавата, че ще иматъ единъ сигуренъ служителъ и единъ сигуренъ стражъ. Затова слухътъ за проникване развала въ армията болезнено се възприема отъ всички обществени сръди и заслуга, смѣтамъ, ще бѣде на всѣки, който съумѣе още въ началото да тури преграда, да изкорени, колкото и малък да е, този коренъ на провала и на развала, който би се появилъ въ организацията на нашата армия.

Ето защо азъ искамъ отъ г. министра предъ Народното събрание, съ всичката отговорностъ, която той носи като министъръ, да каже вѣренъ ли е изнесеніятъ въ печата и разпространенъ въ обществото слухъ, че единъ голѣмъ офицеръ, достигналъ възможна най-високата степенъ въ военната иерархия и заелъ една отъ най-високитъ служби въ нашата администрация, е уличенъ въ корупция и, ако това е вѣрно, защо и какъ е могълъ да стигне той до това положение, когато въ армията, особено следъ войнитъ, взаимниятъ контролъ и контролтъ на началството така сѣ установени и така сѣ уредени, че да не могатъ провалени хора да успѣватъ и да авансиратъ? По какъвъ начинъ и какъ е могълъ той човѣкъ съ такива качества, макаръ и генералъ-щабенъ офицеръ, да достигне това високо мѣсто, като се знае, г. г. народни представители, колко предани служители, добри патриоти има въ армията, готови всѣкогажъ на лични жертви, за да служатъ на своето отечество и на администрирането на армията? Ако тоя фактъ е вѣренъ, кога е констатиранъ, какво е направено и кога е направено, за да може да се избави армията отъ това петно и да се всѣе убеждението, че тамъ е невъзможно да се шири провала и развала? Ако тоя фактъ е вѣренъ, заради него ли тоя висшъ офицеръ е освободенъ отъ служба или пѣкъ е освободенъ отъ служба по начинъ, по който сѣ били освободени, заедно съ него, и други военни лица? Защото, г. г. народни представители, въ обществото прониква слухътъ, че нѣколко месеца следъ като е билъ констатиранъ тоя фактъ, тоя висшъ воененъ е продължавалъ да заема службата си и не само да я заема, но и да заседава въ Висшия воененъ съветъ, за да издава атестации той на военнитъ, които сѣ поставени по-долу отъ него по чинъ въ военната иерархия. Ако и тоя фактъ е вѣренъ, г. г. народни представители — а той се упорито разпространява — мисли ли г. министърътъ, че по тоя начинъ не се създава една атмосфера, която и въ армията може да докара развалата и да се убие оная вѣра, че тамъ всичко е нагледно така, щото достойното, способното, преданото на службата да остане, а негодното да излѣзе вънъ? Въ съзнанието и на българското общество и на самитъ служители въ армията е, че при онова положение, въ което е поставена армията, и при ония сръдства, съ които разполага българскиятъ народъ да я крепи, да я поддържа, единъ голѣмъ дългъ иматъ и голѣмъ и малъкъ служителъ въ армията — да могатъ отъ всѣки войникъ, чрезъ разпалване и издигане на неговия духъ, да направятъ единъ годенъ служителъ да замѣни

десетки, стотици други при съвършено други времена и съ малкото стотинки, съ които разполага българскиятъ народъ, да може тази армия да има всичко онова, което ѝ е нужно, за да може да изпълни тя своя дългъ като защителка на вътрешния редъ и на външната сигурностъ на държавата. Естествено е, при такова разбиране, при такова съзнание и въ армията, и въ обществото, дългъ се налага на ония, които иматъ всичката отговорностъ за пазене престижа, организацията, готовността и годността на армията, да бѣдатъ бдителни, да не даватъ никакви основания на своитъ подчинени да смѣтатъ, че дългътъ спрямо провиненитъ не е изпълненъ навреме и не е изпълненъ както трѣбва.

Г. г. народни представители! Азъ още не вѣрвамъ, че всички тѣзи слухове сѣ напълно вѣрни и нѣма защо да събирамъ данни и да ги провѣрявамъ вънъ отъ Парламента. Сръдството, достойното и за народния представителъ, и за управлението, е министърътъ да се обясни по фактитъ не чрезъ пресата, а тукъ, предъ Народното събрание, поемайки всичката отговорностъ на министъръ и съзнавайки голѣмия си дългъ, който му налага случки като тази — да бѣде върховенъ представителъ, върховенъ блюстител на престижа и достолепието на българската армия.

Азъ очаквамъ съ пълна вѣра отговоритъ на тѣзи въпроси и считамъ, че наистина и престижътъ на армията, и нейното достоинство съ всичкото усърдие и съ всичкото съзнание на дългъ сѣ били запазени.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Питането, което съмъ отправилъ до г. министра на войната, въ първия си пунктъ съвпада съ питането, което направи народниятъ представителъ г. Пждаревъ. Затуй по първия пунктъ, относително така наречената афера, както се изнесе въ вестницитъ, на генералъ Филиповъ, азъ въ подробности нѣма да се впускамъ. Само ще повтора питането си така, както е написано, и ще настоявамъ и азъ да се даде необходимото освѣтление предъ Народното събрание, за да се види къде е отговорността и доколко е провиненъ въпросниятъ генералъ Филиповъ, ще отиде ли за своята вина предъ надлежния сѣдъ и доколко има и една отговорностъ за военния министъръ, ако действително е имало едно съзнателно разтакване на преписката отъ момента на разкритието до момента, когато заговори печатътъ за тая работа.

Моятъ въпросъ е: (Чете) „Вѣрно ли е, че бившиятъ главенъ интендантъ при Министерството на войната генералъ М. Филиповъ е получилъ чрезъ единъ предприемачъ на кожи писмо отъ берлинската Райхсбанкъ, съ което му се съобщава, че на негово име сѣ внесени около 350.000 л.?”

Какво Ви бѣ заставило да не предприемете нищо въ продължение на четири месеца спрямо този висшъ офицеръ и дори да го допускате да заседава въ Висшия воененъ съветъ, за да решава сѣдбата на много офицери?

На този въпросъ, така поставенъ ясно, азъ ще искамъ отъ г. военния министъръ да даде надлежния отговоръ.

Вториятъ въпросъ, който отправямъ къмъ г. министра на войната, е: „Не се ли е постѣпило въ известна смисълъ лицепрятно и къмъ бившия домакинъ въ Военното министерство, полковникъ Бѣлорѣчки, не му ли е дадено и на него обезщетение и какви данни има въ преписката за уволнението на този полковникъ?“ Азъ искамъ освѣтление отъ военния министъръ сѣщо и по този въпросъ, защото и около уволнението на този полковникъ твърде много слухове се разпространяватъ, мрежата на които по-хубаво е да се разкъса съ разяснение тукъ, въ Парламента, отколкото да се разнасятъ изъ знайни и незнайни кѣтове.

Третиятъ въпросъ, който отправямъ къмъ г. министра на войната, е: „Какво сте направили за успокояване на населението въ Петричкия окръгъ и докога ще съществува военното положение тамъ?“ Този въпросъ въ сѣщностъ би трѣбвало да бѣде отправенъ изобщо къмъ кабинета, и толкова къмъ министра на вътрешнитъ работи, колкото и къмъ министра на войната. Като го отправямъ специално къмъ министра на войната, то го правя целесъзнателно, съ единственото намѣрение да се види доколко е силна българската военна властъ въ новитъ земи. Ако и да има военно положение, все пакъ тамъ не е станала промѣна въ ония отношения, които съществуваха между властитъ, отъ една страна, и представителитъ на мѣстното население, отъ друга. По-рано, преди да съществува това военно положение, всичко се извиняваше съ

безсилното на администрацията. Не е ли опасно и занаят пред да продължаваме да се извиняваме по същия начин, че сж безсилни всички власти, следователно и военната власт? Ако има нѣщо, което тамъ става, и ако е безсилна всѣка власт, съ това не се ли подбива престижътъ както на обикновената администрация, така и на военните власти? Въ това отношение азъ смѣтамъ, че и Министерскиятъ съветъ, и министърътъ на вътрешните работи, и особено министърътъ на войната заслужава да се замислятъ. Мене ми направи впечатление снощи, че въ в. „Миръ“ този въпросъ се слага точно така, както го слагамъ и азъ тукъ.

С. Ивановъ (раб): Между народници и широки социалисти нѣма разлика.

Г. Чешмеджиевъ (с. д.): Зашто, г. г. народни представители, заслужавало би да се запитае ние тукъ, въ Парламента: ако тамъ работитъ продължаватъ така — вие знаете последните нападения въ Неврокопъ, вие знаете за изчезването по-рано на четиримата общински съветници — доколко има вина въ стрелението на мѣстни неотговорни фактори да задържатъ едно старо положение и доколко, както пъкъ тѣ обвиняватъ, има едно стремление, дори провокации, отъ страна административни чиновници, за да се създаватъ подобни отношения и да се явяватъ подобни резултати. И ако все пакъ по-рано можеше да се търпи това положение, когато инцидентитъ ангажираха обикновената мѣстна администрация, днесъ, когато тамъ имаме едно военно положение, наличността на такива факти излага не само вътрешния редъ въ страната, но и косвено засѣга престижа на армията. Въ таквъ смисълъ азъ мисля, че г. военниятъ министъръ би трѣбвало да даде едно обяснение: докожде се простиратъ прерогативитъ на военната власт, доколко тя е мощна да се наложи въ Петричкия окръгъ и има ли сили, които ѝ прѣчатъ, ако положението продължава да стои неизмѣнно, или ако тя е извършила всичко и положението е такова, какво е, има ли по-нататъкъ смисълъ да съществува военното положение въ Петричкия окръгъ и особено пъкъ въ Кюстендилския окръгъ? Въпросътъ, г. г. народни представители, представлява интересъ и азъ ще очаквамъ г. военниятъ министъръ и на този въпросъ да ми даде единъ отговоръ.

Последниятъ въпросъ отъ моето питане е: „Вѣрно ли е, че бившиятъ началникъ на военно-полицейската секция при Министерството на войната е билъ недавна повишенъ на по-висока длѣжностъ и станало ли е това повишение по реда си?“

Въпросътъ ми е повече да узная какъ е станало това повишение на полковникъ Порковъ. Не защото азъ лично считамъ, че едно повишение не може да се даде, не защото искамъ да свѣржа, въ единъ или другъ смисълъ, неговото повишение съ поведението му въ единъ събития, които станаха преди нѣколко години, но защото вънъ отъ военнитѣ и всрѣдъ военнитѣ се твърде много експлоатиратъ, затова поставямъ въпроса, за да се изясни отъ военния министъръ.

Изобщо, г. г. народни представители, като правя това си питане, повече се стремя да постигна една задача. Ние не трѣбва да гледаме на всички наши учреждения като на светая светихъ, въ които не трѣбва да прониква окоето на обществото. Ако това око прониква по надлежните канали чрезъ ония институти, които сж повикани действително да бдятъ и контролиратъ какъ какво има, то е полезно и трѣбва да става. Ако въпроситъ се слагатъ тукъ въ Парламента и съ надлежното спокойствие се даватъ освѣтления по всички случаи и факти, които ставатъ въ нашитѣ ведомства, ние ще бждемъ твърде много спасени отъ ония слухове, които се разнасятъ и налѣво и надѣсно и съ които — тъй както на ухо се предаватъ — твърде много се подкопава престижътъ изобщо на властѣта и престижътъ на армията. Ония, които сж поставени на постъ да бдятъ да се запази този престижъ, иматъ дори задѣжението сами да предизвикватъ тѣзи питання, за да се изясняватъ фактитъ.

Мене ми е правило всѣкога впечатление поведението на една или две, минаващи за общественеземартийни, полуполитически, безъ всѣкаквъ особенъ нюансъ, но все пакъ съ твърде опасенъ нюансъ, групи и формации въ нашата общественост, които твърде много искатъ да бърнатъ по тайни и незнани пѣтища, особено въ военнитѣ срѣди.

И организацията „Родна защита“, която напоследъкъ понесе всичкитѣ обществени укори, и то основателно, следъ тия деяния на известния Калпакчиевъ, и тя разнася налѣво и надѣсно, че симпатизира на българската армия

и претендира дори, когато има паради, заедно съ българскитѣ войски да излиза и манифестира.

И друга една група, „Звенари“, твърде много разпространява, че нейнитѣ връзки съ тия или ония срѣди въ армията били твърде много напреднали, и едвали не се разпространяватъ слухове, че ставатъ конференции, тайни и незнани за самитѣ официални власти въ Военното министерство, въ които конференции представители на тия или ония части и гарнизони правили това и това.

Тия слухове азъ не ги вѣрвамъ, но може и да се повѣрватъ. Тѣ могатъ да бждатъ извънредно много преувеличени, но въ тѣхъ може да има и частица истина, и тая истина, колкото и да е малка, може въ единъ или другъ смисълъ да тревожи обществеността. Защото ние действително живѣемъ въ единъ размирни времена, гдето духътъ на конспирацията се явява твърде естественъ, явява се отъ лѣво, явява се и отъ дѣсно. И въ миналото, преди 8—9 години, ние имаме случая на една конспирация, та не е чудно, че можемъ да бждемъ изненадани.

П. Стоевъ (раб): Само че отъ дѣсно дойде, когато участвахте и вие.

Г. Чешмеджиевъ (д. сг): И ако тая опасностъ може да съществува, толкозъ повече се налага длѣжностъ на г. военния министъръ, който носи специално отговорността за това, да даде единъ отговоръ и освѣтли всички въпроси, които могатъ да бждатъ използвани за компрометиране военната власт, за компрометиране престижа на българската армия. Зашто тъкмо тия факти, които не сж изяснени тукъ, не имъ ли се даде едно правилно освѣтление, оставени да бждатъ изнасяни вънъ, могатъ да бждатъ най-зле използвани отъ ония, които искатъ да успѣва духътъ на конспирацията въ страната. Ние сме стояли всѣкога на гледището, че армията е дотолкова необходима въ България, доколкото тя ще стои на базата на основния законъ, за да лази престижа на държавата, конституцията, Парламента, и да бжде срѣдство и инструментъ на легитимната, законната властъ. Всички опити на които и да е други срѣди, които биха подрили идеята за парламентаризма и поставили предъ страха конституционното бждеще на страната, трѣбва да бждатъ отбити. А тия опити обикновено се насочватъ къмъ материални факторъ. И затуй всичко, което може да компрометира престижа на армията и да създава тревоги, както и всички случаи, които създаватъ поводи на известни срѣди да компрометиратъ този или ония или да нахлѣтватъ въ военнитѣ срѣди, всички тия поводи трѣбва да бждатъ отстранени.

И затова тая случка или афера, престѣпление, бихъ казалъ, което е извършилъ този генералъ Филиповъ, вие виждате отъ кои срѣди се надува. И основателно я надуватъ и негодуватъ, щомъ фактътъ е вѣрненъ. Не може да се допусне, да се позволи да се търпи единъ интендантъ, единъ воененъ, достигналъ до чинъ генералъ, да взема подкупъ отъ предприемачитѣ. И когато това стане достояние на надлежното му началство, 24 часа не може да се търпи, защото ще остави убеждение, че корупцията се търпи отгоре. Така се подбива престижътъ на института; тъй престава да стои на висотата на единъ постъ военниятъ министъръ, защото той е отговоренъ не само предъ Парламента; той не е народенъ представител; той компрометира и държавния глава, когато може да търпи подобни лица. И затуй трѣбва да бжде много внимателенъ ози, който стои на постъ воененъ министъръ.

Генералъ Филиповъ, ако цѣли 4 месеца е търпено неговото разузнаване, дознание, следствие, направена е една грѣшка, маникирало се е отъ дългъ. И това действително е дало поводъ за много слухове; откакъ се изнесоха работи въ вестницитѣ, азъ можахъ да чуя много работи. Тукъ, отъ нѣколко дни насамъ, мене ми сж донесени маса материали, които азъ не искамъ да изнасямъ. Известни материали бихъ далъ лично на военния министъръ. Доколко истина има въ тѣхъ, не зная, но въ всѣки случай прави впечатление, че твърде много се действува, за да се компрометиратъ известни срѣди въ армията. И може би бавното действие по аферата Филиповъ е дало твърде много основание, за да се постигнѣ така.

И въ това отношение една грѣшка е направилъ военниятъ министъръ, като е търпѣлъ тази работа досега.

Твърде много се използва въ известни срѣди и амнистията, която стана. Азъ разбирамъ, въ една или друга смисълъ, че е могло да има известни роднински връзки, които да накаратъ военния министъръ да прегърпи една дадена амнистия на генералъ Танитовъ. Но съ тази амнистия твърде много се експлоатира и отъ негови подведомствени, и въ обществени срѣди, и навсѣкѣде. Подобно нѣщо не биваше да стане.

И. Василевъ (д): Г. Чешмеджиевъ! Амнистията е дадена отъ Парламента. Говорите за улицата само!

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Г. г. народни представители! Парламентътъ какво е далъ, азъ зная по-добре отъ васъ.

И. Василевъ (д): Всичкиѣ Ви съображения, всичкитеѣ Ви мотиви сѣ отъ улицата дадени.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Но онова, което азъ подчертавамъ, то е, че се даватъ поводи твърде много . . .

И. Василевъ (д): Най-малко престъпления има въ българската армия, въ сѣднйството и следъ туй въ учителството. Недостойно е по единъ много недостоеенъ начинъ, бихъ казалъ, тукъ, отъ Парламента, да убивате Вие престижа на българската армия . . .

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Нѣма нужда Вие да я защитавате.

И. Василевъ (д): . . . по начина, по който Вие изнасяте: по улицитѣ се приказвало, говорѣло се.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Азъ не казвамъ само това, което се говори — цѣлата преса пише.

И. Василевъ (д): Цѣлата преса! (Оживление всрѣдъ мнозинството)

Нѣкой отъ мнозинството: Ти самъ не я вѣрвашъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): И поводитѣ, които се даватъ, вие не можете да ги търпите, и отговорността не е само на военния министъръ, тя ще стане и на Парламента, тя ще стане и на управляващия блокъ, ако туй положение продължава. И моето питане гони повече тая задача: Парламентътъ да вземе въ рѣшетѣ си всичко, за да престанатъ тия слухове отъвнѣ, защото твърде много аспирации има, които въ единъ или другъ смисълъ могатъ да бждатъ опасни и за страната, и за армията, и за народа. И ако вие това не го чувствувате, тъкмо питанята сѣ, за да се почувствува това.

Азъ очаквамъ г. военниятъ министъръ да ми отговори на тѣзи въпроси.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ доволенъ, че чрезъ питанята на г. Пждаревъ и на г. Чешмеджиевъ ми се дава възможностъ да изнеса фактитѣ тѣй, както сѣ, за да покажа колко неоснователни сѣ обвиненията на тѣзи господа и колко доброжелателството, така изнесено отъ г. Григоръ Чешмеджиевъ по отношение престижа на армията, е искрено и добронамѣрено.

Безспорна истина е, както за сегашно време, така и за миналото, и за бъдещето, че сигурността на държавата, било по отношение на външни опасности, било по отношение на вътрешни безредици, запазването на реда и законността почиватъ преди всичко на армията. Армията, за да може да изпълни това си назначение, да създаде тази сигурностъ, по своята организация, по своята подготовка, по своя моралъ, по своята дисциплина, трѣбва да почива на здрави, непоколебими основи. Дисциплината въ армията се крепи на ненарушимостта на законитѣ и нарежданията, дадени отъ компетентни органи въ армията. Тия нареждания сѣ охранени и опредѣлени съ специалнитѣ закони въ армията, както и съ законитѣ въ страната.

Споредъ тѣзи закони, всѣко едно провинение въ армията трѣбва да получи своето възмездие, своето наказание. Началникътъ е лице, което въ случая взема мѣрkitѣ, за да се постѣпи спрямо провинилия се по единъ или по другъ редъ, съгласно нарежданията на военносѣдебния законъ. Споредъ този законъ, за да се даде възможностъ, отъ друга страна, да се гарантира известна сигурностъ на провинилия се, въ преследването отъ страна на началника, опредѣля се, че началникътъ, за да вземе своето решение, трѣбва предварително да събере сведения за извършения простѣпкъ. Тия сведения и данни за извършения простѣпкъ, съгласно нарежданията на военносѣдебния законъ, се събиратъ по административенъ редъ, по нареждането на началника, и отъ сѣдебнитѣ власти, като се предприема предварително дирене, извършвано отъ органитѣ на военносѣдебната властъ. Провинилиятъ се, каквото и да бжде неговото служебно положение, ка-

квото и да бжде неговиятъ чинъ, ще получи това, което му се следва за неговото провинение.

Въ случая съ главния интендантъ генералъ Филиповъ се постѣпи именно по този редъ, по който военносѣдебниятъ законъ повелява да се постѣпи.

Въ втората половина на м. мартъ ми стана известно, по докладъ на началника на канцеларията, че генералъ Филиповъ Иванъ е получилъ нѣкакво писмо отъ Райхсбанкъ въ Берлинъ, въ което се съобщава, че влогътъ му, отъ 11 хиляди швейцарски франка, какъвто той въ действителностъ нѣма, въ берлинската банка за търговия и земледѣлие ще претърпи известни ограничения и че той ще може да се ползува само съ 200 марки на месецъ. Веднага повикахъ генералъ Филиповъ Иванъ и поискахъ да провѣря доколко това съобщение, този докладъ на началника на канцеларията е вѣренъ. Докладътъ се потвърди: писмото, адресирано на бул. „Дондуковъ“ № 29, генералъ-майоръ Филиповъ, съществуваше; но понеже генералъ-майоръ Филиповъ Иванъ живѣе на бул. „Дондуковъ“ № 99, писмото се отнася у него. Повикахъ на следния день следъ това главния интендантъ, понеже се породѣ съмнение, тѣй като другъ генералъ съ сѣщото име въ армията нѣмаме, и го попитахъ, дали този влогъ не е неговъ. Отъ обясненията, които получихъ отъ него, не останахъ доволенъ и веднага предложихъ на генералъ Филиповъ Иванъ, предъ видъ на особеното положение, което заема въ армията, свързано съ голѣми материални отговорности, да напусне службата — като съ това за менъ не се предрешаваше въпросътъ, какво ще стане впоследствие съ него; моето желание бѣше да напусне веднага службата.

Заедно съ това, още на 25 мартъ, г. г. народни представители, преди да бжде каквото и да било изнесено въ пресата, преди да се мѣлви каквото и да било тукъ, азъ наредихъ по административенъ редъ да се направятъ нуждитѣ провѣрки за произхода на този влогъ. Когато се убедихъ, че този редъ на провѣрки не ще ми даде съ достатъчна бързина и достатъчно сигурно данни за произхода на този влогъ, наредихъ да се произведе предварително дирене отъ военносѣдебнитѣ органи. И затова на въпроса за произхода на този влогъ и отговорноститѣ, които може да има генералъ Филиповъ, именно военносѣдебната властъ ще ни даде отговоръ.

Случаятъ се отнасяше до единъ офицеръ, както се изтъкна, заемащъ едно много високо положение въ армията, касаеше се и за престижа на армията, и това нѣщо не можеше съ барабанъ да се изнесе на пазаръ. И затова нѣкой, които смѣтаха, че се прави нѣщо, което не е редно, помислиха, че по тоя поводъ ще бжде уязвенъ и министърътъ на войната; и се почна тази кампания по пѣтица, които г. Григоръ Чешмеджиевъ ни посочи — кампания, водена било отъ желание за по-голѣмъ тиражъ, било въ надпреварване за репортажъ отъ съмнителна стойностъ, или чрезъ внушения по пѣтица на анонимни доноси, на анонимни писма и пасквили. По тоя именно начинъ се изнесоха работи, които именно създадоха това настроение, на което г. Григоръ Чешмеджиевъ стана тълкувателъ и носителъ тукъ.

Изнесе се, че на генералъ Филиповъ Иванъ е платено обезщетение. Обезщетение не се плати на генералъ Филиповъ; и това обезщетение, което му се дължи по законъ, ще му се плати тогава, когато военносѣдебнитѣ власти кажатъ думата си по произхода на този влогъ. Тѣй щото не е вѣрно това, което се изнесе отъ запитвацитѣ — че не било предприето нищо, или че се е чакало четири месеца да се изнесе този въпросъ въ пресата, та тогава военниятъ министъръ да предприеме това, което е трѣбвало да предприеме още сѣщия день, когато му е станало известно деянието на тоя висшъ офицеръ.

Не е вѣрно твърдението, че тоя висшъ офицеръ е заседавалъ въ Висшия воененъ съветъ и е давалъ атестации на подведомствени негови офицери или други офицери, следъ като е билъ изнесенъ тоя фактъ. Висшиятъ воененъ съветъ завърши своитѣ заседания на 15 мартъ, а това нѣщо мене, както ви казахъ, ми стана известно въ втората половина на м. мартъ и още на 25 мартъ азъ дадохъ нареждане да се направятъ ония провѣрки, които трѣбваше да се направятъ.

Въ връзка съ тоя въпросъ се повдига сѣщо така другъ единъ подобенъ и се изнася обвинение противъ министра на войната, че той неправилно е далъ обезщетение на полковникъ Бѣлорѣчки.

По провинението на полковникъ Бѣлорѣчки назначихъ дознание съвоеременно. Привършеното дознание препра-

тихъ за мнение на началника на военносъдебната частъ. Заклучителното мнение на началника на военносъдебната частъ бѣше, че провиненията могатъ да се ликвидиратъ съ дисциплинарната властъ на началника. Приложихъ максималната си властъ и уволнихъ офицера отъ служба, обаче нѣмамъ право и законно основание да го лиша отъ обезщетение. Така стои положението съ полковникъ Бѣлорѣчки.

Г. Григоръ Чешмеджиевъ казва, че на тоя офицеръ било дадено обезщетение, а други, на които не достигали нѣколко месеци и които имали бойни заслуги, били уволнени безъ да имъ се даде обезщетение.

Г. г. народни представители! Обезщетение не е дадено само на ония офицери, които по сждъ е трѣбвало да напустнатъ армията или по предѣлна възраст. За да получи единъ офицеръ обезщетение, трѣбва да прослужи 20 години. Ако той е засегнатъ отъ предѣлната възраст преди изслужването на този срокъ, нѣма законно основание да му дамъ обезщетение.

Г. народниятъ представителъ Григоръ Чешмеджиевъ ми задава въпросъ: какво сте направили за успокояване населението въ Петричкия окръгъ и докога ще сѣществувало военното положение тамъ? По-после той поясни въпроса така: докѣде може да се наложи военната властъ и какви сѣ прерогативитѣ на сѣщата властъ?

Прерогативитѣ на военната властъ въ мѣста, обявени въ военнo положение, се уреждатъ отъ правилника за военното положение въ тия мѣста.

Какво е направила военната властъ въ Петричкия окръгъ за успокояване на населението? Мога да ви кажа само това, че военната властъ изпълнява тамъ своя длъгъ така, както навсѣкѣде досега го е изпълнявала. Тя е търсила съ законностъ, съ справедливостъ, съ тактъ да въздѣйствува на едни и други срѣди, за да се онеми едно положение, което вие познавате много по-добре и отъ мене. Военната властъ направи възможното да бѣждатъ възвѣрнати отвлѣчениитѣ общински съветници.

Може би ще ми се каже: защо военната властъ допустна да стане атентатътъ срещу общинскитѣ съветници въ Неврокопъ?

Г-да! Вие познавате много добре нашитѣ условия и методитѣ, по които се работи въ известни срѣди, и всѣки единъ отъ васъ може да си отговори, дали единъ замисленъ атентатъ може да се избѣгне. Напоследѣкъ бѣше убитъ и председателътъ на френската република. Можемъ ли да внимѣмъ тази или онази властъ въ Франция за това, че не е успѣла да избѣгне този атентатъ? Ставатъ атентати и у насъ. Нека си туримъ ржката на сърдцето и отговоримъ: може ли да се вини една властъ за това, че ставатъ убийства? Властѣта и специално военната властъ въ онзи окръгъ прави възможното, за да поддържа редъ и законностъ, но има условия, за които трѣбва да се държи смѣтка.

До кога ще сѣществувало военното положение въ Петричкия окръгъ, това е единъ въпросъ не отъ компетентността на военната властъ, нито отъ моята — това е въпросъ на правителството, на управлението. По този въпросъ може да се разисква за и противъ. Всетаки военното положение налага на войсковитѣ части тежести и задължения, които сѣ странични за тѣхното прѣко назначение, и ако условията позволяваха да се вдигне то, армията ще бѣде доволна да бѣде облекчена отъ тия тежести, които, както казахъ, сѣ странични за нейното прямо назначение и прѣчатъ на свободата и спокойствието ѝ да се готви въ своята специалностъ.

Народниятъ представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ засегна и въпроса, дали по реда си е билъ представенъ подполковникъ Порковъ за повишение. Да, г. Григоръ Чешмеджиевъ, подполковникъ Порковъ е получилъ своето повишение по реда си, билъ е удостоенъ отъ Висшия воененъ съветъ, защото не е имало нищо, което да попрѣчи на това му повишение.

Колкото се отнася до последния въпросъ, който г. Григоръ Чешмеджиевъ повдига въ връзка съ амнистията, искайки да ме уязви, като смѣта, че тамъ има нѣкакви роднински връзки, длъжа да заявя, че моята жена е дъщеря на покойния генералъ Муткуровъ, бившъ воененъ министъръ и регентъ на България. Нѣмамъ прѣки роднински връзки съ генералъ Тангиловъ и прѣка заинтересованостъ за неговата амнистия. Отъ тукъ (Сочи мнозинството) Ви се отговори, че въпросътъ е въпросъ на правителството и на Народното събрание, и ако има из-

вестни инициативи, тѣ се простиратъ до известно мѣсто, до известенъ предѣлъ, а по-нататѣкъ вече има други компетентности.

Г. г. народни представители! Преди да привѣрша, ще отбележа, че ако днесъ армията е на тази висота, на която вие я чувствувате — здрава, силна, дисциплинирана и съ високъ моралъ — това нѣщо не се дължи на подбуди и на инъекции, дошли отъ страни съ известна заинтересованостъ, съ съмнително доброжелателство и които се правятъ съ целъ да уязвятъ, а не да допринесатъ нѣщо за доброто име на армията. И ако изъ катастрофитѣ, които армията преживѣ следъ времето на войнитѣ, тя днесъ заема положението, което заема — да бѣде ценена и уважавана отъ всички срѣди — това се дължи, преди всичко, на чувството на отговорностъ въ офицерския корпусъ, на чувството и на желанието къмъ самокритика и самосъвършенство, на чувството на родолюбие и съзнание за високъ длъгъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството и сговориститѣ) И азъ смѣя да увѣря народното представителство, че опасенията, които се изказаха за известни заисквания и поплъзновения, откъдето и да дойдатъ тѣ, ще срещнатъ въ трезвото българско офицерство отпора, който заслужаватъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството и сговориститѣ) Армията е само на държавата; тя е силата и опората на държавния глава, който е олицетворение на българското държавничество. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството и сговориститѣ) На тѣхъ служи армията и на тѣхъ тя ще даде пълната си подкрепа и пълната си готовностъ за самопожертвование. (Ржкоплѣскания отъ всички безъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра на войната.

Н. Пждаревъ (д. ст.): Г. г. народни представители! Азъ съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра на войната, първо, защото той побърза да даде освѣтления по въпроситѣ, които му се поставиха — по-бързо, отколкото е прието въ нашия Парламентъ да се отговаря на питання и, второ, освѣтленията на поставенитѣ въпроси така, както той ги даде, ще успокоятъ много съвѣсти и ще закрепятъ вѣрбата, че наистина въ управлението на армията, въ нейното дирижиране се внимава да бѣде запазено достойнството ѝ, да бѣде запазена почтеностѣта на нейнитѣ служители. Развитието на фактитѣ не се знае какви резултати ще даде, но азъ се надѣвамъ, че г. министърътъ на войната ще следи, щото наистина да бѣде задоволена обществената съвѣстъ и да бѣде запазено достойнството на армията.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Григоръ Чешмеджиевъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра на войната.

Г. Чешмеджиевъ (с. д.): Г. г. народни представители! Една отъ задачитѣ на моето питане е своевременно да се дава освѣтление по тия факти, които вънъ сѣ оставени така много да висятъ и да създаватъ въ много срѣди едно лошо настроение, поради превратното тълкуване на тия факти. Своевременнитѣ освѣтления, които даде г. министърътъ, ме увѣриха, че цѣлото общество вънъ е действително излъгано. Вънъ се носѣше слухъ, че още презъ януарий месецъ е разкрита тази работа и цѣли 4 месеци е търпѣло Военното министерство. Азъ нѣмамъ основание да се съмнявамъ въ декларацията на г. министра на войната, че едва следъ 15 мартъ е узналъ тази работа и още на 25 мартъ е далъ своитѣ нареждания. Щомъ г. военниятъ министъръ е действувалъ тѣй, азъ не мога да не призная, че той е постипилъ правомѣрно, тѣй както му е налагалъ длъгътъ и законътъ. Но вънъ всички знаеха, че тази работа се е търпѣла месеци. Ако тѣй бѣше, можехъ да бѣда смутенъ и възмутенъ.

Азъ сѣщо така съмъ доволенъ отъ декларацията, която направи г. министърътъ, че всѣкакви поплъзновения, отъ които и срѣди да бѣждатъ, ще бѣждатъ отблъснати и че армията ще стои на базата на законитѣ и ще защитава държавата. Азъ съмъ напълно доволенъ отъ тази декларация на г. военния министъръ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. министъръ-председателътъ е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г. Каназирски относително Дирекцията за храноизноса.

Има думата народниятъ представителъ г. Георги Каназирски да развие питането си.

Г. Каназирски (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземамъ думата да развия едно питане, което съмъ отправилъ до г. министър-председателя преди 56 дена. (Веселостъ)

Министър-председателъ Н. Мушановъ: И пакъ не е закъснѣло. Ще Ви кажа защо.

Д. Нейковъ (с. д): Дирекцията на храноизноса ще се закрие и по този начинъ на питанята ще се отговори!

П. Попивановъ (з): И сговориститѣ се смѣятъ, защото тѣ още не сж отговорили на питанята, които сж имъ били отправени. (Глъчка)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Тонътъ е даденъ още въ сговористско време.

Г. Каназирски (д. сг): Г. г. народни представители! Съ това мое питане азъ моля г. министър-председателя да ми отговори какво възнамѣрява да прави правителството съ Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, защото срокътъ на закона изтича на 30 юний, а въпросътъ интересува единъ грамаденъ брой български производители, въпросътъ интересува почти всички земеделъски кооперации, които участвуватъ въ търговия съ зърнени храни, въпросътъ интересува голѣмъ брой търговци и най-после въпросътъ интересува и консоматоритѣ.

И. п. Рачевъ (з): и **П. Попивановъ** (з): И тебъ лично интересува.

Г. Каназирски (д. сг): Разбира се, би било дребнаво да искамъ отъ г. министър-председателя да ми отговори въ предвидения отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание срокъ отъ 24 часа. Обаче ще признаете, че това закъснение е извънредно голѣмо и, както ще видите по-късно, то се отрази неблагоприятно и върху самия ходъ на дирекционната работа.

Преди да пристѣпя къмъ сжщността на питането, за да бжде на всички ясно становището, което ще вземе правителството чрезъ декларацията на г. министър-председателя, азъ ще си позволя да направя единъ бѣтълъ прегледъ върху дейността на тая дирекция, която сжществува отъ началото на 1931 г.

Известни ви сж, г. г. народни представители, причинитѣ, които накараха бившето правителство да се намѣси въ търговията съ зърнени храни и да създаде тази дирекция. Катастрофалното спадане на ценитѣ на зърненитѣ храни създаде една диспропорция между приходитѣ на селото и приходитѣ на града. За да допринесе за едно полесно изживяване на тази грамадна разлика между приходитѣ на селото и на града, очаквайки, че ценитѣ на онѣзи произведения, които селянинътъ е принуденъ да купува съ стойността на продаденитѣ на безценица отъ него зърнени храни, ще намалѣятъ доста скоро, правителството създаде тази дирекция и възприе една система за даване на премия, която се изразява въ бонове и въ пари.

Системата, която се възприе отъ бившето правителство, се продължи и отъ настоящето, обаче има една разлика между дветѣ системи. Основата е, че се заплаща една цена, която е значително надъ паритета въ пари и бонове. Обаче при първия режимъ ние имаме единъ свободенъ пазаръ и една цена, която бѣше доста по-висока отъ свѣтовния паритетъ, отколкото цената, която се възприе при втория режимъ, който е още въ сила, като къмъ това трѣбва да се прибави, че вториятъ режимъ има като характерна особеностъ, че търговията съ пшеница и сѣржъ е монополъ на държавата.

З. Димитровъ (д): Кажете и за боноветѣ при първия режимъ.

А. Буковъ (з): Кажете, че край пазара съ свободна цена имамте и прикритъ монополъ за Софийско.

Г. Каназирски (д. сг): Ценитѣ, които бѣха презъ първия режимъ, бѣха 4 л. за пшеница, при база 76 при 3 на 3, а за останалитѣ зърнени храни 3 л.; плащаше се 50% въ бонове и 50% въ пари, а за пшеницата — 75% въ бонове, а 25% за останалитѣ зърнени храни. При втория режимъ имаме една цена на пшеницата 3-40 л. при 76 0 на 0, което прави 3-25 за 76 3 на 3, каквато бѣше старата база. Но като се вземе предъ видъ, че Дирекцията съ една наредба увеличи своитѣ разноси сѣдно съ 5 стотинки на

килограмъ, които трѣбва да се спаднатъ отъ цената, идва се до една сѣдна покупна цена 3-20 л. за пшеницата и 2-50 за останалитѣ артикули.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Какви паритетни цени имаше на свѣтовния пазаръ за васъ и за насъ?

Г. Каназирски (д. сг): Г. министър-председателю! Азъ давамъ тия данни безъ да влагамъ известна тенденция и безъ да искамъ нѣкого да обвиня.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Не е въпросъ за обвинение. Това питане ли е? Въ питането ще ме запитвате конкретно, да Ви отговоря съ една дума. Ако ще развивате питането и ще искате да излагате хода на дѣлата работа, ще трѣбва тогазъ да го предадете такъвъ, какъвто е. Но въ нашия Парламентъ се разбира иначе питането — да се позволи да се говори половинъ часъ отъ трибуната.

Г. Каназирски (д. сг): Г. министър-председателю! Следъ каго чакяхъ 56 дни да ми отговорите...

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Азъ ще Ви кажа, дали днесъ или преди 3 дни мислѣхъ да Ви отговоря. И азъ лично съмъ Ви молилъ да не Ви отговарямъ, защото не е време. Недейте поставя така въпроса. Азъ винаги съмъ Ви молилъ, Васъ лично, като съмъ Ви казвалъ, че още не е време да Ви отговоря, и никога не съмъ мислилъ, че ще експлоатирате съ този въпросъ. Истина ли е или не е?

Г. Каназирски (д. сг): Вѣрно е.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: Като е истина, защо казвате така, като-че-ли азъ нарочно не съмъ искалъ да Ви отговоря? Азъ Ви почитамъ като коректенъ човѣкъ и не искамъ така да лансирате нападки.

Г. Каназирски (д. сг): Извънъ личнитѣ отношения, въ политиката има едно друго мѣрило. Не може добритѣ отношения, които имамъ къмъ Васъ и които Вие имате къмъ мене, да бждатъ причина да се забави отговорътъ на едно питане два месеца.

Министър-председателъ Н. Мушановъ: То е, защото Ви казвахъ и Вие се съгласявахте, че не мога да Ви отговоря веднага.

Г. Каназирски (д. сг): Не ви го казахъ за упрѣкъ. Азъ казахъ, че тази работа продължи много.

А. Капитановъ (з): Сега да Ви оставимъ 56 дни ли да говорите, като сте чакали толкова?

Г. Каназирски (д. сг): 30 минути поне.

Нѣкой отъ мнозинството: 15 минути. Имате още 5 минути.

Г. Каназирски (д. сг): На другитѣ, въ всѣки случай, не се направи тази уговорка.

Едно сжществено отличие отъ по-ранния режимъ бѣше — азъ ще призная предъ г. министър-председателя — една по-ниска паритетна цена на всесвѣтския пазаръ. Следователно, не може да се смѣгне като упрѣкъ, че при втория режимъ сж дадени по-низки цени, отколкото при първия.

Т. Бошняковъ (з): При първия режимъ съ боноветѣ ставаша такива далавери! Знаятъ, които сж палили — 100 л. за 40 л. отиваха.

Г. Каназирски (д. сг): Сжщественото отличие, обаче, отъ първия режимъ е, че ние имаме монополъ на пшеницата и сѣржъта, който се въведе отъ 19 октомврий м. г. Продажната цена на пшеницата е 4 л., но реакцията цена е около 3-90 л.

А. Капитановъ (з): За опредѣлени райони.

Г. Каназирски (д. сг): На сжщата дата дирекцията преустанови купуването на царевичата, като въведе премия 50 стотинки на килограмъ.

Резултатитѣ отъ първия режимъ приблизително ви сж известни. За 6 месеца се закупиха 250 хиляди тона, бройха се на населението 840 милиона лева; 490 милиона лева въ бонове и 350 милиона лева въ пари.

А. Капитановъ (з): Това питане ли е?

Г. Каназирски (д. сг): Наредъ съ това добиха се високи цени за производителя, насърчение и т. н., нѣща, които наложиха и продължение на сѣщия режимъ отъ сегашното правителство, въпрѣки че навремето, презъ м. декември 1930 г., при дебатирането на закона, съ който се създаде дирекцията, Демократическата партия зае едно съвършено отрицателно становище спрямо него.

Съ какви сръдства можаха да се достигнатъ тѣзи резултати — да се купятъ 250 хиляди тона, да се изнесатъ приблизително 220 хиляди тона, да се дадатъ храни на армията, на затворитѣ и т. н.? Това се извърши, г. г. народни представители, съ единъ персоналъ отъ 20 щатни чиновници, отъ 11 командирани отъ другитѣ учреждения и отъ надничари, които въ различни времена сѣ се движили отъ нула — значи никакъвъ надничаръ — до максимумъ 47 надничари. Сръдно месечно, презъ шестмесечието отъ 1 януарий до 30 юний, персональтъ е струвалъ около 310 хиляди лева; минимално 90 хиляди лева и максимално 500 хиляди лева. За общи разноси: заплати, канцеларски, наемъ, телефони, пѣтни и дневни и т. н., всичко е похарчено за това шестмесечие 1.800.000 л., което годишно прави 3.600.000 л., като подчертавамъ, че за амортизация на инвентара не е предвидено тукъ.

П. Попивановъ (з): А за краденитѣ, непредвиденитѣ?

Г. Каназирски (д. сг): На закупенъ килограмъ се пада режия 0.75 стотинки, значи по-малко отъ 1 стотинка.

Какво имаме при втория режимъ? Отъ 30 юний 1931 г. до 1 юний т. г. сѣ купени 571.000 тона, значи, малко повече отъ 2 пѣти; за тѣхъ сѣ платени 1.765.000.000 л. — ще ви давамъ кръглитѣ цифри — отъ които въ бонове 529.000.000 л. и въ пари 1.236.000.000 л. Отъ продажби за експортъ, отъ 365.000 тона сѣ взети 735.000.000 л.; отъ вътрешна консомация, отъ 134.000 тона сѣ получени 520 милиона лева; на частитѣ дадени 18 хиляди тона и сѣ получени 65 милиона лева; на непроизводителни краища дадени 8.450 тона за 17 милиона лева.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За 21 милиона лева.

Г. Каназирски (д. сг): Смѣкнете отъ тамъ намалението въ ценитѣ, г. министъръ-председателю. — Налична стока къмъ тая дата, 1 юний 1932 г., имаме 50.000 тона, които, ако оценимъ по експортната цена — защото вътрешната консомация е почти спрѣла поради слуховѣтѣ, че дирекцията ще ликвидира — иматъ една стойностъ отъ 125 милиона лева. Или всичко получени отъ продажби и стойността на наличната стока 1.473.000.000 л. Отъ тая сума, обаче, ще трѣбва да се спаднатъ 50 милиона лева, които се дължатъ за експортната премия за царевица и около 100 милиона лева, колкото струва транспортътъ — суми, които се дължатъ на Дирекцията на желѣзницитѣ; лихви и магазинажъ за късно вдигнатитѣ стоки, сѣщо и лихви къмъ Българската земледѣлска банка около 65 милиона лева; комисиона на агентитѣ-търговци и кооперативни сдружения — 90 милиона лева; общо режия около 16 милиона лева — всичко 321 милиона. Отъ полученитѣ отъ продажбата 1.473.000.000 л., като се спаднатъ 321 милиона лева, оставатъ 1.152.000.000 л. чисто произведение, а броено е 1.236.000.000 л., или явява се една загуба въ пари 83.000.000 л. Къмъ тая загуба ще трѣбва да се прибави и пълната загуба на боновѣтѣ отъ 529.000.000 л. Но относително тия бонове трѣбва да спомена, че около 115 милиона лева се намиратъ още въ Земледѣлската банка; по силата на съответната наредба тя ги е приела и не ги е още пласирала. И понеже въ населението още се намира едно значително количество бонове, които не сѣ пласирани, съмнително е дали въобще Земледѣлската банка ще може да ги пласира и, следователно, тия 115.000.000 л. ще остане да ги дължи държавата къмъ Земледѣлската банка. Прочее, ако приемемъ, че тия бонове нѣма да бждатъ пласирани, то заедно съ загубата отъ 83 милиона лева на държавата, ще имаме една обща загуба въ пари отъ 200 милиона лева, и загуба въ бонове около 530 милиона лева — това, което се предвиждаше първоначално при дебатитѣ, които станаха презъ м. октомври м. г. при измѣнението на сѣщия законъ. Впрочемъ, тогава загубата се смѣташе много по-голяма, защото се очакваше, че ще се включи и царевицата. Царевицата се иззе отъ дирекционния режимъ, затова и загубата се намали. Същевременно помогна до известна степенъ и монополниятъ режимъ.

Какъ е достигнатъ този резултатъ, г. г. народни представители? Какъ сѣ закупени и съ какви сръдства сѣ закупени тия количества храни?

Тукъ откривамъ една малка неприятна страница и нека тѣзи, на които може би думитѣ ми нѣма да се харесатъ, да иматъ търпение да ме изслушатъ докрай.

Най-напредъ тази дирекция, която е единъ търговски институтъ, вмѣсто да бжде управлявана отъ една единна воля, чрезъ измѣнението на закона се даде въ рѣшетѣ на трима директори или, по-право, на единъ директоръ и двама съветници. Това се направи, за да се даде удовлетворение на партийни искания, но по този начинъ се нанесе голѣмъ ударъ върху единството, върху ржководенето на този така важенъ институтъ, който виждате, че манипулира въ продължение на 11 месеца съ милиардни стойности. Обаче по този начинъ, чрезъ тая тройственостъ въ управлението, не можаха да се постигнатъ ония търговски резултати, които се очакваха.

П. Попивановъ (з): Това е лично Ваше схващане.

И. Куртевъ (нац. л): Кѣде констатирасте двойственостъ и тройственостъ?

Г. Каназирски (д. сг): Ще ви кажа.

Министъръ Д. Гичевъ: Въ Народната банка сигурно нѣма двойственостъ; въ Земледѣлската — сѣщо! Логиката Ви е много особена.

Г. Каназирски (д. сг): Г. министре! Предизвиквате ме да кажа нѣща, които нѣмаше да ги кажа, но понеже искате да ги кажа, азъ ще ги кажа.

Министъръ Д. Гичевъ: Кажете ги.

Г. Каназирски (д. сг): Директорътъ на Дирекцията за закупуване и износъ на храни, който трѣбва да се предполага, че ще ржководи всичката работа, поради неподготвеностъ въ този браншъ, биде принуденъ да абдикира отъ мѣстото си и да предаде ржководството на цѣлата търговска работа на Дирекцията по закупуване и продажба на храни на съветника г. Стоянъ Поповъ, за когото ще кажа, че отлично се справя съ работата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Дадена е на него, защото стана разпредѣление на работата.

Г. Каназирски (д. сг): Дадена е на него, безъ да бжде директоръ и безъ да носи отговорностъ за тази работа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тамъ се специализираха работитѣ и затуй се даде тая работа на Поповъ. Даде му се, защото се знае, че е най-способниятъ техникъ по тая работа.

Г. Каназирски (д. сг): Вѣрно е, че той е най-подготвениятъ да ржководи работата, но въ такъвъ случай трѣбваше да наредите той да бжде директоръ на дирекцията...

П. Попивановъ (з): Много дребнавъ ставате.

Г. Каназирски (д. сг): ... защото щѣха да се реагиратъ много по-добри търговски резултати.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тогава и азъ ще Ви закача, щомъ слагате така въпроса, щомъ искате да правимъ сравнение на работата сега и въ миналото. Азъ не знаехъ, че ще искате такива дебати да откривате. Щомъ откривате такива дебати, азъ ще трѣбва да Ви отговарямъ единъ-два часа.

Г. Каназирски (д. сг): Позволете да развия питането си до края.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Развийте го, но питане не се развива така.

Г. Каназирски (д. сг): Най-после азъ нѣмамъ достатъчно опитностъ въ Парламента, но почналъ съмъ да развивамъ питането, позволете да го развия докрай. Има работи, които не сѣ за казване и нѣма да ги кажа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Изкажете се.

Г. Каназирски (д. сг): Тая неподготвеностъ на г. главния директоръ, когото уважавамъ като почтенъ човѣкъ,

докара цѣлъ редъ търговски загуби и имаше голѣми конфликти, които се огладиха съ голѣми разпраси.

Оставямъ ръководния персоналъ и отивамъ по-нататъкъ, до другия персоналъ. Азъ ви казахъ съ какъвъ персоналъ се манипулираха 250.000 тона въ продължение на шестъ месеца. Въ продължение на 11 месеца има двойно количество, следователно, трѣбваше да се очаква, че същия персоналъ може да се манипулира.

Министъръ Д. Гичевъ: Защо се правите на избрѣмъ-башия? Тогава нѣмаше консомация, а сега има отъ монопола, който даде 180 милиона лева приходъ.

Г. Каназирски (д. сг): Да, 180 милиона, а изразътъ „избрѣмъ-башия“ остава за смѣтка на г. министра на земледѣлието. Прочее, на 1 октомврий въ тая дирекция е имало 49 щатни служители, 145 души надничари и, освенъ това, около надъ 200 контролѣри, така че цѣлиятъ персоналъ се свежда къмъ 400 души.

Г. г. народни представители! Азъ съжالياвамъ, че г. министърътъ не ми отговори по-рано, защото тия работи щѣхъ да ги кажа по-рано и може би щѣше да си вземе бележка и да ги премахне. Да ви кажа какво става въ Бургазъ. Въ Бургазъ въ мое време тамошното представителство на Дирекцията за храноизносъ се управляваше отъ 10 човѣка, за които се харчеха 37.000 л. месечно. Сега въ това представителство има около 30 души и се харчатъ 104.000 л. месечно. Тамъ и сега има хора, които цѣлъ денъ стоятъ въ кафенетата и получаватъ заплати за нѣкакви си въображаеми служби — напр., има нѣкаква си служба „началникъ на лопатаритѣ“, която просто предизвиква смѣхъ у пристанищнитѣ работници. Дотамъ е стигнала работата!

Напоследѣкъ наистина скандалътъ стана толкова голѣмъ, че на два пѣти бѣха принудени да намаляватъ този персоналъ.

Е. Шидерски (з): Сигурно затова се свършиха сговориститѣ въ Бургазъ, защото тамъ има много лопатари!

Г. Каназирски (д. сг): Но какъ е рекрутиранъ този персоналъ, г. г. народни представители? Единствениятъ цензъ, изглежда, че е дали известенъ чиновникъ или кандидатъ принадлежи къмъ тази или друга управляваща партия.

Т. Бошняковъ (з): Васъ като Ви назначиха директоръ, не бѣхте ли членъ на партия?

Г. Каназирски (д. сг): Сега се назначаватъ безъ огледъ на качествата имъ.

Т. Бошняковъ (з): Както тогава ти си дошелъ като членъ на партия, така сж дошли и другитѣ като членове на партия. Не сме ги донесли отъ Патагония, тѣ сж отъ България. Оставете тази демагогия!

Г. Каназирски (д. сг): Недейте да се сърдимъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие, напр., смѣтате, че сте имали много голѣми качества.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля! — Азъ ще моля г. Каназирски да не се сърди, когато азъ после ще говоря.

Г. Каназирски (д. сг): Това не е само мое мнение, това е мнението и на г. Николовъ, директоръ на храноизноса. Азъ ще ви прочета какво пише г. Николовъ въ доклада си до г. министъръ-председателя, отъ началото на м. юний: (Чете) „Благодарение на нашитѣ политически нрави, дирекцията биде поставена да работи съ персоналъ, който въ значителната си частъ се оказа неподготвенъ, незаинтересованъ отъ самата работа, недостатъчно безпристрастенъ, а въ една своя частъ и недостатъчно безкористенъ. Всичко туй въ сжщностъ злопоставя дирекционната дейность. Ако въ бъдеще ще се работи така, бихъ казалъ, по-добре хичъ да я нѣма“. Туй го казва г. Николовъ. Защо се сърдите?

Т. Бошняковъ (з): То се отнася за чиновницитѣ, които сж останали отъ вашия режимъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Откъде имате това? Какъ е попаднало въ Вашитѣ рѣце?

Г. Каназирски (д. сг): Азъ съмъ народенъ представителъ, най-после бихъ могълъ да поискамъ сведения и отъ

г. министъръ-председателя и той е длъженъ, споредъ конституцията, да ми ги даде.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Споредъ конституцията хичъ не съмъ задълженъ да Ви ги дамъ.

Г. Каназирски (д. сг): На стр. 13 се пише туй. Въ всѣки случай, ако искате, азъ мога да ви ги дамъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Фатална страница!

Г. Каназирски (д. сг): При това положение, г. г. народни представители, не е чудно, че корупцията, контрабандата сж се ширили, особено по прилагането на монопола, въ единъ много по-голѣмъ размѣръ, отколкото трѣбваше да се очаква, защото азъ още навремето, презъ м. октомврий м. г., обърнахъ внимание.

П. Попивановъ (з): Ние сме съгласни на една анкета и за нашето управление, и за вашето управление. Ние искаме и настояваме да има анкета и за дветѣ управления, и тогава ще видимъ вашата корупция. Но и тогава, г. Каназирски, Вие ще намѣрите кѣрпави сокаци, за да се молите да се избѣгне анкетата.

Г. Каназирски (д. сг): Имашъ грѣшка.

П. Попивановъ (з): Нѣмамъ грѣшка.

Г. Каназирски (д. сг): Впрочемъ азъ тогава още обърнахъ внимание, че когато ще се прилага монополъ за едно производство, което се произвежда отъ 780 хиляди стопани, това е една сизифовска работа, една извънредно мъчна работа и ще има извънредно голѣма контрабанда. Това го казахъ тогава и затуй предложихъ: ако правителството смѣта да прави монополъ, да се обсъди въпросътъ тукъ, въ Паламента. Г. Мушановъ тогава ни обеща, че всички наредби, които ще засѣгатъ монопола и по-нататъшната дейность на дирекцията, ще бждатъ представени тукъ, за да бждатъ проучени и обсъдени. Обаче оттогава ние не видѣхме да мине презъ Народното събрание нито една наредба.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не съмъ казвалъ, че наредбитѣ ще бждатъ одобрявани отъ Народното събрание. По самия законъ за дирекцията вие сте дали право на Министерския съветъ. Азъ не съмъ толкова идиотъ, за да ви внасямъ наредбитѣ на Министерския съветъ за одобрение отъ Народното събрание.

А. Пиронковъ (д. сг): Тогава казахте . . .

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Баремъ ти ме познавашъ отъ 20 години! Какъ е възможно да кажа, че ще внасямъ наредбитѣ да ги одобрява Народното събрание?

И. Василевъ (з): (Къмъ Г. Каназирски) Вие колко наредби внесохте въ Народното събрание?

П. Попивановъ (з): Той ги внасяше въ Бургазката община, тамъ ги обсъждаха.

Т. Бошняковъ (з): (Къмъ Г. Каназирски) Познаваме и Вашия режимъ на дирекцията, познаваме и нашия режимъ; нѣма нужда да ни четете лекции, кое било добро, кое било лошо.

Г. Каназирски (д. сг): Моля! — Азъ тогава още подчертахъ, че понеже се касае за една извънредно мъчна работа, вмѣсто да я оставимъ на нѣкои чиновници да я обсъждатъ — защото ще ви кажа какъ сж я обсъждали: днесъ взематъ едно решение, виждатъ грѣшката си и утре се връщатъ назадъ; има маса противоречиви наредби, които една отъ друга се изключватъ . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Свършва се една и се почва друга, нова работа.

Г. Каназирски (д. сг): Заради това азъ казахъ: този въпросъ за монополния режимъ нека се обсъди въ Народното събрание. Щѣли сме да закѣсимъ съ 10 дена, но тукъ има 270 души, които сж близко до народа; има специалисти, има и производители, има и търговци и най-после обикновени граждани. Ясно е, че единъ монополенъ режимъ, като нѣщо ново, чрезъ което между другото се

бърка и въ кесията на гражданина, щеше да създаде едно недоволство, но събрани тукъ 270 здравомислящи хора, които сѫ близко до всѣкидневния животъ, близко до този народъ, сѫ помощта на всички щѣхме да изработимъ едни по-добри наредби, отколкото тия, които ни се дадоха отъ дирекционния персоналъ, които, както ви казахъ, на нѣколко пѣти се измѣняха, промѣняха и се увеличиха надъ 150; днесъ вече е цѣла специалностъ, цѣла наука да може човѣкъ да се справи съ дирекционнитѣ наредби, които не дадоха възможностъ да се улови нито 1/4 отъ вътрешната консомация и заради това и финансовиятъ резултатъ отъ монопола не е задоволителенъ.

Т. Бошнаковъ (з): Изглежда, че и Вие сте били неподготвенъ човѣкъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля, г. Каназирски, дайте цифри, отъ които да сѣдимъ дали резултатътъ е задоволителенъ или не. Недейте говори тъй общо.

Г. Каназирски (д. сг): Отъ доклада, който имамъ, се вижда, че отъ редъ години по желѣзницитѣ у насъ се превозватъ срѣдно 300.000.000 кгр. зърнени храни за вътрешна консомация. Освенъ това дунавскитѣ градове и по-големата частъ отъ консомативнитѣ райони сѫ се продоволствували съ храни, превозвани съ коли направо отъ производителитѣ и тази консомация по преценка на вещи лица надминава други 300.000.000 кгр. Така че непроизводителното население, прехраната на което искаше да обхване дирекцията чрезъ монопола, е около 50.000.000 месечно. Срецу тази цифра действително пласираниотъ отъ дирекцията само около 13.000.000 кгр. показватъ илюзорността на предприетата мѣрка и неподготвеностъ на персонала по нейното прилагане.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: 400.000 кгр. дневно.

Б. Еповъ (д): Какъ се изхранва тогава населението? Вие допускате ли контрабанда?

Г. Каназирски (д. сг): Да, да. Ами директорътъ въ рапорта си, гледайки оптимистично на работата, казва: успѣхме да обхванемъ около половина. Но това е единъ оптимизъмъ. Тукъ въ рапорта го има: той признава, че монополниятъ режимъ е едва обхваналъ половина.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е истина това бе, г. Каназирски. Вие поне сте човѣкъ, който познава работата. Не е тъй. Защото никога не сме мислили, че въ България можемъ да обложимъ повече отъ 600 000 кгр. дневно. Това ми бѣше смѣтката и азъ ще ви докажа, че ако има нѣщо, въ което не сме се лѣгали, то е именно това.

Г. Каназирски (д. сг): Добре.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ама Вие сте компетентенъ човѣкъ и азъ не желая да говорите туй отъ трибуната. Нѣкой, който не знае и не познава въпроса, може да говори тъй.

Г. Каназирски (д. сг): Ама вашиятъ директоръ казва, че е обхваналъ половината.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Директорътъ никога не е казвалъ туй.

Г. Каназирски (д. сг): Има го въ рапорта му тукъ. Ако ми дадете време, ще го намѣря.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ Ви увѣрявамъ, че ще се излѣжете.

Г. Каназирски (д. сг): Ще Ви отговоря после.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Напрѣтивъ, ако има нѣщо, въ което не сме се излѣгали, то е това. Другъ е въпросътъ за дефектитѣ, които Вие посочвате.

И. Драгойски (з): Той говори за 50% отъ цѣлата консомация.

Г. Каназирски (д. сг): Не, на непроизводителното население. — Какво ни даде монополътъ? Срѣдната покупка

цена е 320 л., калкулирана върху цѣлото закупено количество, отъ които 96-6 стотинки въ бонове и 225 л. въ пари, за 135 000 тона продадено количество до 1 юний, а оттамъ нататъкъ се продаватъ много малки количества. За 135.000 тона имаме дадени въ бонове 120.000.000 л. и въ пари 304.000.000 л., а понеже сѫ получени 520.000.000 л., смѣта се, печалбата е 216.000.000 л. Обаче отъ тази бруто печалба ще трѣбва да се снесе на килограмъ: 3 ст. режия, 16 ст. комисионна и 12 ст. транспортъ — всичко 31 ст. Или отъ 135.000.000 кгр. по 31 ст. — 41.000.000 л., които като се снематъ отъ 216.000.000 л., оставатъ 175.000.000 л. Г. министъръ-председателътъ смѣта, че е 180.000.000 л., пъкъ азъ ги изкарвамъ 175.000.000 л.; значи, 5.000.000 л. е разликата. Обаче имайте предъ видъ, че манипулирането на това количество причини издаване на бонове за около 120 милиона лева. Тѣзи бонове днесъ, горе-долу, сѫ въ Земледѣлската банка. Следователно, ако смѣкнемъ и тѣхната стойностъ, оставатъ само 55.000.000 л. Тогава ще трѣбва да се запитаме: заслужава ли си цѣлата тази гюрюлтия заради 55.000.000 л. печалба?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие грѣшите много, г. Каназирски. Азъ не зная какви смѣтки правите! Вие трѣбва да сте свършено заблуденъ. Шомъ като изкарвате 55.000.000 л., Вие сте заблуденъ съ два пѣти и половина.

Г. Каназирски (д. сг): Вие разбирате — брутната печалба е 175.000.000 л., а Вие ги изкарвате 180.000.000 л. Обаче за да се закупятъ 135.000.000 кгр. за вътрешния монополъ, трѣбваше да се издадатъ бонове за около 120 милиона лева. Тѣ сѫ блокирани въ банката и надали да се могатъ да се пласиратъ като банкнотитѣ. Тѣхната стойностъ остава...

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: То е спрямо цѣлата сума за храни, купени за износъ и за вътрешна консомация, а Вие ги вземате за смѣтка само на монопола. Може ли туй нѣщо! Вие сте човѣкъ, който разбира тия работи!

С. Даскаловъ (з): Той си прави своя аритметика!

Г. Каназирски (д. сг): Азъ си правя моя смѣтка.

Т. Бошнаковъ (з): Народняшки смѣтки!

Г. Каназирски (д. сг): Преди да привърша, г-да, ще трѣбва да зачекна една работа, която е въ свръзка съ това.

С. Даскаловъ (з): Г. министъръ-председателю! Той не е излѣзълъ да ни хвали!

Г. Каназирски (д. сг): Ясно е. Стига само, когато ви коря, да бѣда безпристрастенъ.

С. Даскаловъ (з): Ха, тамъ е работата!

Г. Каназирски (д. сг): Г. министъръ-председателю! На българскитѣ кооперативни сдружения и на търговцитѣ се дължатъ 18.000.000 л. отъ дирекцията за онази разлика въ ценитѣ, която се създаде отъ прилагането на наредбитѣ № № 8 и 11. Има едно междуцѣствие отъ прилагането на дветѣ наредби, поради което се явява една такава разлика. На какво се дължи тази разлика? Дирекцията казва: вие, когато трѣбваше да се прилага наредба № 11, ...

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Свършете, г. Каназирски.

Г. Каназирски (д. сг): Г. председателю! Този въпросъ поне не е партиенъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е въпросътъ за партизанство.

Г. Каназирски (д. сг): Азъ апелирамъ, бидейки въпросътъ за вашата работа...

А. Буковъ (з): Ние знаемъ разликата между наредбитѣ № № 8 и 11. Какво ще ги обяснявате!

Г. Каназирски (д. сг): Недейте схваща така работата.

Министър-председател Н. Мушановъ: Важното е, г-да, че по едно питане, за което правилникът дава 15 минути да се развие, се развива цял един въпрос. Много добре, но азъ Ви казвамъ, имаме генерални дебати по бюджета, имаме дебати по отделните бюджетопроекти — можехте да вземете думата и да говорите един — два часа. Седем — осем бюджети минаха, по които можехте да повдигнете този въпрос. Може ли сега по едно питане един час да занимавате Народното събрание? Редъ ли е това, г. Каназирски!

Г. Каназирски (д. сг): Азъ имамъ да направя една-две бележки още. Азъ заявявамъ претенция за това, защото на другите, които говориха преди мене, се дава възможност да говоря повече.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Свършете, г. Каназирски!

Г. Каназирски (д. сг): Азъ правя апелъ къмъ г. министър-председателя да се платятъ тѣзи 18.000.000 л., които се дължатъ главно на кооперативните сдружения — на тѣхъ се дължатъ 14.000.000 л. и на търговците 4.000.000 л. За да се не платятъ, причината сѣ известни формалности, обаче и самата дирекция е дала на г. министър-председателя единъ докладъ въ тая смисълъ. И следвателно, ако ми дадете време, ще ви обясня защо.

Д. Дрънски (д): Не ви даваме време. (Глъчка)

Министър-председател Н. Мушановъ: Които искатъ отъ държавата, все сѣ прави винаги.

Г. Каназирски (д. сг): Най-после, преди да заключа, ще обърна вниманието на г. министър-председателя върху обстоятелството, че тази дирекция, откакъ се управлява отъ г. Николова — въ продължение на 10 или 11 месеца — не се е отчетла, съгласно чл. 27 отъ закона за закупуване и износъ на зърнени храни. А този членъ казва: (Чете) „Дирекцията представлява на Върховната смѣтна палата всѣки три месеца отчетъ за приходите и разходите си. Върховната смѣтна палата отчита длъжностните лица и дирекцията по докладъ на комисия, въ съставъ: за председател — единъ съветникъ отъ Върховната смѣтна палата, за членове — единъ представител на министра на финансите и единъ представител на Българската народна банка. Тази комисия провѣрява всѣки три месеца смѣтките и отчета на дирекцията“. Такива доклади не сѣ представени ето вече за четвъртото тримесечие. Такива доклади сѣ представяни, обаче по-рано. Това е едно много голѣмо опущение.

Министър-председател Н. Мушановъ: Въ Министерския съветъ има представенъ докладъ.

Г. Каназирски (д. сг): Той не се представя на Министерския съветъ, а на Върховната смѣтна палата. По този докладъ, обаче, г. министър-председателю, който Ви е представенъ, всичките смѣтки сѣ направени въз основа на картотеката, въз основа на статистическите данни, а не въз основа на счетоводството. Това показва, че счетоводството се намира въ безпорядкъ, защото ако бѣше въ редъ, дирекцията щѣше да си представя отчета всѣки три месеца, щѣше да представя отчетите си на одобрение и щѣха да бждатъ редовни. Единъ чиновникъ, който заема такова отговорно мѣсто, като директоръ на храноизноса, той гледа навреме да се отчете. А фактътъ, че нѣмаме още отчетъ за първото тримесечие, до м. октомврий, показва, че нѣма добъръ порядкъ въ тази дирекция.

Прочее, като излагамъ порядките въ дирекцията, които не се харесватъ на много ваши приятели и които се виждатъ и отъ доклада на главния директоръ, че сѣ такива, моля г. министър-председателя да ми отговори: какво смѣта да направи, за да се сложи единъ редъ въ тази дирекция; какво смѣта да направи, за да се премахне това безредие, което причинява недоволство и въ производители, и въ консоматори, които — да ви кажа — сѣ викнали „аманъ“. Отъ нея сѣ вдигнали ръка и ваши партийни приятели, мелничари и търговци. (Възражения отъ мнозинството)

Министър-председател Н. Мушановъ: Не сѣ вдигнали ръка наши приятели.

С. Даскаловъ (з): Тѣ сѣ викнали „аманъ“ отъ чиновниците сговористи. Тамъ още 70% отъ чиновниците сговористи, ваши хора. (Глъчка)

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Г. Каназирски (д. сг): Смѣтате ли, че този институтъ за държавна намѣса въ търговията сѣ зърнени храни трѣбва да продължи да съществува въ тоя видъ и при това положение, или смѣтате да направите нѣщо друго?

Председателстващъ Н. Захариевъ: Има думата г. министър-председателъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Г. г. нарочни представители! Никога не чакахъ, че по единъ въпросъ много важенъ за момента и по който е отправено питане отъ човѣкъ много добре посветенъ въ работите на дирекцията, ще се предизвикатъ действително такива дебати, каквито се откриватъ сега по Дирекцията на храноизноса. Най-напредъ развиването на самото питане трая единъ часъ. Азъ съмъ казвалъ много пѣти и сега пакъ ще кажа: питанието въ нашето Народное събрание действително се обърнаха повечето на срѣдство, чрезъ което се иска само да се дразни, отколкото да се търси да се уяснятъ въпросите. Ето чета, че вчера или оня денъ въ тая страна, дето е люлката на парламентаризма, се подало отъ наши добъръ приятелъ Бъкстонъ запитване по такъвъ важенъ въпросъ, какъвто е тоя за малициозността, и министърътъ отговаря съ едно „да“ или съ едно „не“. А у насъ питане не се прави, за да се освѣтли нѣкой въпросъ, както биха предположили нѣкой.

Законътъ опредѣля датата 1 юлий — значи, въ края на тоя месецъ — когато трѣбва да се завърши дирекционниятъ режимъ. Е добре, защо до менъ не се отпрати питане: г. министър-председателю, мислите ли да се продължи тоя режимъ или не, и да стана и азъ да кажа съ петъ-шестъ думи „да“ или „не“ — и съ питането да се свърши, въпросътъ да се изчерпи? Обаче г. Каназирски има намѣрение не толкова да се информира, колкото има за целъ да излъже и да сѣди деятелността на дирекцията отъ 9 месеца насамъ. Не е тоя начинътъ, обаче. Ами сега въ състояние ли съмъ да отговоря азъ на тоя въпросъ, който ми поставя? Какъ да Ви отговоря азъ, г. Каназирски, когато ме поставяте въ невъзможност да Ви отговоря, да Ви обясня? Защото най-напредъ азъ не знаа, че такова е било питането.

Толкова засега по формалната страна на Вашето питане.

Г. Каназирски (д. сг): Може да прескочите тая страна, г. министър-председателю.

Министър-председател Н. Мушановъ: Но, г. Каназирски, азъ чакъ сега виждамъ защо този въпросъ за групата, отъ която изхождате, е билъ толкова голѣмъ. Единъ денъ въ пререкания г. Ляпчевъ ми каза: Вие ще видите какво ще ви каже нашиятъ ораторъ по питането за прехраната. И вчера чета въ в. „Демократически сговоръ“ нѣщо все въ сѣщия тонъ.

Г. Каназирски (д. сг): Пишатъ ли? Азъ не съмъ челъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Пишатъ, че не сме отговаряли на това питане затуй, че сме имали нѣкакъвъ страхъ, защото щѣла да се компрометира стопанската политика на блока.

Г. Каназирски (д. сг): Тамъ се престараватъ.

Министър-председател Н. Мушановъ: Пишатъ, че въпроситъ, засегнати въ това питане, били много голѣми, че тия въпроси били много важни за стопанската политика на блока. Но минаха общите дебати по бюджета на държавата; по-рано станаха и дебати по отговора на тронната речъ; станаха дебати и по бюджетите на различните министерства, кждето въобще можеше да се охарактеризира стопанската политика на блока. Азъ бихъ искалъ много г. Каназирски тамъ да бѣше намѣрилъ мѣсто да критикува нашата стопанска политика, за да имаме възможностъ да му отговоримъ подробно.

Сега на самото питане. Нѣма да се спирамъ на всички въпроси, които той засѣга въ него. Ще се ограничи накратко върху нѣколкото въпроси, които той повдига.

Уважаеми г. Каназирски! Смѣтате ли Вие, че преди 56 дена не азъ, а който и да би билъ тукъ на моето

мѣсто, можеше да каже какво ще направи съ Дирекцията за храноизносъ на 1 юлий?

Д. Ачковъ (нац. л. о): Значи, Вие пъкъ му правите ново питане.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ искамъ отъ васъ най-сериозно и добросъвестно да ми кажете.

Г. Каназирски (д. сг): Затуй азъ казахъ, че не съмъ искалъ да ми отговорите веднага, а въ единъ редовенъ и приличенъ срокъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Тогава направете си питането и чакайте, а не като се минатъ 56 дена, да се настоява за отговоръ и да се създава впечатление, че не изпълняваме задълженията, които имаме по правилника. Азъ разбирамъ, че и Вие самъ не можете да отговорите тъй бързо на едно такова питане.

Г. Каназирски (д. сг): Нека това да ми бѣде грѣха.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. Каназирски, който следи много добре развитието на търговията съ жита и наредбитѣ, които се издаватъ отъ държавитѣ, ще знае добре, че въ Ромъния тоя режимъ на търговия съ зърнени храни се премахна, че въ Сърбия се премахна, че въ Унгария се премахна, че въ Канада даватъ премии на търговцитѣ само за 15 дни, . . .

Г. Каназирски (д. сг): Да.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: . . . съобразявайки се съ флукуацията на ценитѣ на зърненитѣ храни на свѣтовния пазаръ, понеже ценитѣ се мѣнятъ.

Г. Каназирски (д. сг): 5 цента на бушелъ даватъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: До 15 юний, а следъ това продължиха до 15 юлий. Но Вие, г. Каназирски, като компетентенъ човѣкъ, който познава тия работи, можете ли упрѣкна министъръ-председателя на България и трѣбваше ли Ваши хора да ме упрѣкнатъ, че 2 месеца порано не съмъ искалъ да кажа какво ще настѣпи следъ 1 юлий? Азъ съмъ подъ страхъ какво ще настѣпи на 5 юлий и на 10 юлий, а Вие, като компетентенъ човѣкъ, можете да кажете, че съ осторожность и съ страхъ може да каже човѣкъ какво ще стане.

Ето защо, азъ смѣтамъ, че този упрѣкъ, който ми се направи, е твърде безосновенъ, затова трѣбва да го отхвърля.

Азъ нѣма да ви правя подробни смѣтки, но ще ви кажа само, че на всѣки единъ килограмъ храна държавата е губила по 89 стотинки откакто ние управляваме, а презъ вашето управление държавата е губила по 1.38 л. на килограмъ.

Г. Каназирски (д. сг): Какво значи то?

Министъръ-председател Н. Мушановъ: То значи, че единъ килограмъ храна е струвалъ презъ ваше време на държавата 40 стотинки по-скѣпо, отколкото сега.

Г. Каназирски (д. сг): Но ние давахме повече пари на производителитѣ срещу хранитѣ. (Възражения отъ мнозинството)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не, вие давахте повече бонове, а не давахте повече пари.

Г. Каназирски (д. сг): Но при по-висока цена на хранитѣ.

Министъръ Д. Гичевъ: Тѣкмо обратното. Вие давахте по-малка цена отъ тая, която имаше храната на външния пазаръ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Вие дадохте на производителитѣ 347 милиона лева бонове за 251 хиляди килограма храни, а ние сме закупили много повече храни отъ васъ и сме изплатили 1.254.000.000 л. въ пари и 537.000.000 л. въ бонове.

Г-да! Азъ нѣма да влизамъ въ подробности. Ще засегна още единъ въпросъ, който г. Каназирски повдигна — въпросътъ за моралитета въ Дирекцията за храноизносъ. Азъ съмъ гордъ да кажа — и нѣма да се намѣри никой съ куражъ да твърди противното — че ръководнитѣ хора на дирекцията, ония, които седятъ начело на тая ди-

рекция, не сѣ показали единъ случай на безчестие. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. Каназирски (д. сг): И азъ го потвърждавамъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Вие го потвърждавате и трѣбва да направите заключението си.

Г. Каназирски (д. сг): Всичкото ми почитание къмъ ръководнитѣ хора, но чуите какъ тѣ плачатъ отъ партийнитѣ порядки.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ако правителството е сполучило да подбере тоя ръководенъ персоналъ въ дирекцията, който разполага съ два милиарда лева, ще ми позволите да кажа, че кабинетътъ, че Министерскиятъ съветъ е гледалъ чисто на работата и е знаелъ хората, които избира.

Г. Каназирски (д. сг): Безсъмнено. Напълно съмъ съгласенъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Стана въпросъ за контрабандитѣ. Въ самата организация на дирекцията ще се намѣрятъ чиновници безчестни. Има само нѣколко случаи на заловени контрабанди. Азъ мога да ви увѣря, че има кокошкарски работи, че има заловени хора, но винаги щомъ тѣ сѣ били залавяни, сѣ били разследвани, никой не е искалъ да ги покрива. Това никой нѣма да отрече. Следователно, върху Дирекцията не може да се хвърли обвинение за корупция, за безчестностъ, за липса на моралъ. И когато при такъвъ родъ търговия, каквато е житната, можемъ да кажемъ, че ръководнитѣ хора не сѣ подозрѣни отъ никого въ страната, г-да, отдайте право на кабинета, че е гледалъ сериозно на работата.

Но, г. Каназирски, азъ ще Ви моля да си вземете две бележки. Ще проверите, ще направите справка, има ли презъ Вашето управление случай, когато продажнитѣ цени да сѣ били надъ паритетнитѣ цени въ Анверсъ. Азъ Ви заявявамъ, че винаги вашитѣ цени сѣ били подъ ценитѣ въ Анверсъ. А откакъ нашата дирекция съществува, всички продажби, които сѣ ставали, сѣ на цени надъ ценитѣ въ Анверсъ. Отъ тамъ съдете, какъ е управлявано въ ваше време и какъ е управлявано въ наше време. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството)

Г. г. народни представители! Може би персональтъ да е голѣмъ, но и самъ г. Каназирски разбра, че ние за пръвъ пътъ въвеждаме у насъ монополна търговия на житото. Въ една страна като нашата — земеделска — при нашата стопанска структура — тритѣ четвърти отъ населението произвежда жито — когато монополизирате не всѣцѣло житната търговия, а само една частъ, при такъвъ монополъ — това е въ съзнанието на всички ни, нѣма защо да се лъжемъ — не може да се избѣгне контрабандата. И когато ние въведохме този монополъ, не смѣтахме, че нѣма да има контрабанда. Човѣкъ трѣбва да е много наивенъ, за да предполага, че тъй нареденъ режимътъ, ще може да обхване цѣла България. Невъзможно е да се направи това. Още тогава ние предполагаме, че ще засегнемъ само една частъ отъ населението, предимно градското, което купува храни, особено въ градоветъ, където се пече и продава хлѣбъ. Нашето предположение тогава въ Министерския съветъ бѣше, че ще можемъ да уловимъ 600.000 кгр. дневно, значи 18 милиона килограма месечно. И въ това отношение ние не се излъгахме, защото за осемтѣ месеца ние имаме 143 милиона килограма храни, дадени за вътрешната консомация чрезъ монопола, отъ които имаме 136 милиона лева печалба.

Г. Каназирски (д. сг): Повече — 180 милиона лева.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Вие ги изчислявате другояче. Нашето изчисление е друго и е по-право. За експортъ сме дали 370 милиона килограма за 741 милиона лева, за вътрешна консомация сме дали 143 милиона килограма за 550 милиона лева; продадени на военни части 18½ милиона килограма за 64 милиона лева и нѣщо, дадени на бедствуващи непродоволствени мѣста 21 милиона килограма за 9½ милиона лева. Тѣзи последнитѣ храни сме раздали по цени, които ви сѣ известни: на едно мѣсто на половина цена, на друго мѣсто — съ 25% отъ цената, на трето мѣсто пъкъ сме дали безъ пари, за да можемъ да изхранимъ бедното население въ покрайнинитѣ. (Ръжкоплѣскания отъ мнозинството). Тѣй че ние имаме 1 милиардъ 399 милиона лева приходъ. Наличностъ имаме днесъ 53 милиона килограма, оценени по 250 л., всичко за 132 милиона лева. Имаме обща загуба 567 милиона лева въ бонове и пари. Това е загубата, казано чисто и открито.

вено, защото няма какво да се лъжемъ. После ще ви кажа и за боновете. Искамъ, следователно, да установя предъ васъ, че при режима, който се нареди, знаеше се още отначалото, че ще се реализиратъ загуби въ бонове.

При 143.000.000 кгр., дадени за вътрешна консомация, по 90 стотинки смѣтнато на всѣки килограмъ — разликата отъ 3-10 до 4 л. — ние имаме 136—137 милиона лева реализирана печалба за 8 месеца. До края на годината ние смѣтаме, че ще можемъ да получимъ отъ вътрешна консомация 180—190 милиона лева. Та, сега ли е, г. г. народни представители, 180.000.000 л. да се получатъ отъ вътрешната консомация? Да ви кажа, г. г. народни представители, не е въпросъ на амбиции, но азъ просто се чудя, какъ ние можахме при туй положение, въ което е нашата страна, отъ вътрешната консомация да получимъ 140 милиона лева за осемъ месеца. Това е печалба. Целта ни бѣше да обложимъ вътрешната консомация, за да можемъ чрезъ нея да намалимъ малко загубитъ на държавата, които явно бѣше за всички, че ще се търпятъ отъ държавата. И въ това отношение ние сполучихме. А че много е тежка работата, че презъ време на монопола тукъ-тамъ станаха контрабанди — да, станаха, г-да. За мене е важно да се установи, че не нашитъ органи, които ние сме поставили, сѫ фаворизирали контрабандата, а че контрабандата се е появила по силата на нѣщата, поради сложността на задачата и поради самото положение на нашето земеделско население. При много производители, много е мъчно монополътъ да може да обхване всички, но тия недѣзи се знаеха. А ние не се излъгахме въ пресмѣтанята си за вътрешната консомация, защото по 500—600 хиляди килограма сме продавали дневно, колкото предполагаме.

Но г. Каназирски казва, че имаме една опасностъ за бъдеще и че трѣбвало отъ по-рано да съобщимъ какво ще се прави отъ 1 юлий! Г. Каназирски! Ние изпитаваме на практика два прехода: първиятъ, за който Вие говорихте, и вториятъ, когато стана спирането на премията на царевичата. Въ тия преходи всѣки спекулантъ намери много благоприятни условия да може нѣщо да каптиса. Вие казвате, че фабрикантитъ на брашно щѣли да си изчерпватъ щоконетъ. Че нима е лошо, ако фабрикантитъ на брашно, тѣзи, които купуваха отъ дирекцията, сѫ намалили или изчерпали щоконетъ? Сега тѣ взематъ по 100—200 хиляди килограма на денъ. Какво щѣше да стане, ако бѣше ги заварилъ 1 юлий съ щоконетъ отъ 10 милиона килограма? Тѣ ще почнатъ да искатъ разликата между цената, по която сѫ купили житото отъ дирекцията, 4 л., и цената, която ще има житото на утрешния денъ, следъ премахването на дирекцията. Какво ще правимъ съ тѣхъ тогава? Ще трѣбва да имъ плащаме разликата, защото тѣ ще ни кажатъ: Купихме отъ васъ на таква цена. Ето защо азъ казвамъ, че, напротивъ, много по-добре е, дето се изчерпиха щоконетъ имъ, дето нѣматъ запаси въ складонетъ. Ако иматъ нужда, ние имаме 54 милиона килограма и можемъ да имъ дадемъ. Но въобще изчистването на хамбаритъ е отъ полза за правилното преминаване отъ единъ режимъ къмъ другъ.

Сега за производителитъ. Забелязва се въ последнитъ два-три дни, че помъ се чу, че дирекционниятъ режимъ ще се смѣнява, изведнѣжъ става напливъ отъ предлагане на храни, и въ България, въ която ужъ нѣмаше храни, въ последнитъ дни се предлагатъ по 1.000.000 кгр. дневно, когато преди два дни предлагането бѣ спаднало на 200.000 кгр. Всѣки гони своя интересъ. Но въ това отношение азъ смѣтамъ, че ще се взематъ мѣрки, още повече, когато ние искаме да достигнемъ известни цели.

Ето защо, азъ казвамъ, че щѣше да бѣде много по-добре, ако бѣха се поставили въпроситъ така, както сѫ, безъ да се внася партизанско острастяване. Още повече, че тукъ нѣмаше нито единъ човѣкъ, който да каже, че безъ дирекция можехме да минемъ, когато житото бѣше 1-60—1-80 л. килограмтъ! Напротивъ, всички бѣха на едно мнение. Сега, когато дойде въпросътъ за тежеститъ, които държавата ще понесе, почна да се говори друго. А азъ зная каква борба имамъ съ чужденцитъ, които контролиратъ и които посочватъ, че 600—700 милиона лева щѣли да паднатъ върху гърба на държавата въ тия тежки дни на финансови затруднения. И трѣбваше да намѣримъ начинъ, чрезъ който да разхвърлимъ загубитъ, като градското население понесе една малка частъ отъ загубата въ размѣръ на сто и толкова милиона лева, за да се подпомогне на държавата.

Тия сѫ принципиални въпроси, върху които нѣмаме споръ. Не отъ любовъ къмъ дирекцията или къмъ монопола Министерскиятъ съветъ прибѣгна къмъ тѣхъ. Г-да! Много мѣрки се взематъ сега, за които преди 5 месеци или 5 дни не е мислилъ никой да ги взема. Така се обвърха

работитъ въ свѣта. И азъ днесъ научихъ какво върши Канада, износителка на храни. Всѣки 15 дни ти опредѣля премиятъ. Щомъ се увеличатъ ценитъ на житото, изведнѣжъ намалява премията или я премахва. Щомъ като види, че ценитъ сѫ спаднали много, а иска да конкурира, веднага увеличава премията съ 50 стотинки на килограмъ. Стопанскитъ условия толкозъ много и бързо се мѣнятъ, не по волята на хората, че управникътъ трѣбва да бѣде готовъ, съобразно съ едно новосъздадено положение, да се нагоди изведнѣжъ съ нѣкои реформи, съ огледъ на целитъ, които се гонятъ.

Ето защо азъ смѣтамъ, че не бѣше удачна критиката на г. Каназирски, доколкото той чрезъ нея искаше да уязви Народния блокъ, относително дирекцията и относително монопола.

Сега какво мислимъ да правимъ? Този е най-сѣществениятъ въпросъ въ неговото питане. За насъ, г. г. народни представители, принципиално въпросътъ е решенъ. Ние искаме да премахнемъ монопола, искаме да премахнемъ и дирекцията въ смисълъ да оставимъ търговията свободна. Ще диримъ, обаче, начинъ, по който да обложимъ хлѣба съ известна такса, за да създадемъ единъ фондъ, чийто срѣдства ще замѣстятъ срѣдствата, които досега имаме отъ монопола и съ които срѣдства да можемъ да манипулираме по-нататкъ, защото знаете, че, съгласно закона, на 1 юлий дирекцията престава да сѣществуватъ, но Министерскиятъ съветъ има правото да продължи режима съ 4 месеца и съобразно съ условията да вземе едни или други мѣрки. Този е сѣществениятъ въпросъ. Азъ не мога да ви кажа какъвъ режимъ се мѣрка въ главата ми, или на нѣкои приятели, защото още не сме се спрѣли окончателно на въпроса. Той се проучва сега. Азъ изпратихъ да се изучи ромѣнската система на обленване хлѣба, която ми се вижда най-проста, безъ дирекция, като при комисарствата въ градонетъ да може да се нареди нѣщо най-леко. Отъ 4—5 дни насамъ азъ вече имамъ известна статистика по този въпросъ. Споредъ нея, 360 хиляди хлѣба дневно се ядатъ въ по-големитъ градове на България, отъ които 150 хиляди само въ София. Ако сме въ състояние ежедневно да вземаме по 360 хиляди лева, ще можемъ да образуваме единъ достатъченъ фондъ, съ срѣдствата на който евентуално можемъ да направимъ нѣщо. Право е, въ населението има за 130—140 милиона лева бонове, които трѣбва да осребримъ. Имаме и други въ Земеделската банка.

Г. Каназирски (д. сг): Тамъ сѫ 115 милиона.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Позволете ми да Ви обясня, защото смѣткитъ и сведенията Ви сѫ погрѣшни.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Криви сведения сѫ му дали.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Издадени сѫ бонове за 537.600.000 л. Отъ тѣхъ, чрезъ бирничитъ, сѫ прибрани обратно 273 милиона лева и оставатъ въ населението бонове за 266 милиона лева. Отъ последната цифра трѣбва да се извадятъ 110 милиона лева, които сѫ въ Земеделската банка.

Г. Каназирски (д. сг): Азъ казахъ 115 милиона.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Следователно, въ населението оставатъ бонове за около 140 милиона лева, които трѣбва да осребримъ. Вѣрно е, че имаме 53 милиона килограма храни, които струватъ 120—130 милиона лева. Трѣбва да се направи нѣщо, за да се осребрятъ тѣзи бонове, които сѫ въ населението.

Т. Бошнаковъ (з): Това е най-важниятъ въпросъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това е най-важниятъ въпросъ, защото, нека кажа, никъде въ свѣта народъ не се е показвалъ тъй годеиъ да подкрепи държавата си съ кредитъ, както направи това нашиятъ производителъ, който носѣше хранитъ си на българската държава. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Нека никога не подценяваме качествата на народа си — да занасятъ хората хранитъ си въ дирекцията и да чакатъ съ месеци да имъ се дадатъ пари не, да имъ се дадатъ бонове. Това е моралната мощъ на единъ народъ, който върва на държавата си, и въ това отношение трѣбва да се похвалимъ. Азъ не зная други държави, въ които населението да може да издържи, да изтърпи такова положение: да му вземешъ хранитъ и да не му дадешъ веднага бонове, или ако му дадешъ бонове,

да чака съ месеци тѣ да бждатъ осребрени. Нека констатираме тѣзи народни добродетели, защото безъ тая помощъ, която народътъ даде на държавата си, азъ не зная какъ тя би могла да свърже двата края въ тѣзи тежки дни.

Отговорътъ ми, следователно, на питането на г. Каназирски е следниятъ. Взели сме мѣрки, до 1 юлий т. г. да избѣгнемъ единъ преходенъ периодъ, доколкото може да има претенции и искания и отъ насъ и отъ другата страна. Какво ще направимъ на 1 юлий, зависи отъ обстоятелствата. Но азъ смѣтамъ, че при онзи режимъ, който ни се мѣрка, ще можемъ да гарантираме на производителя една здрава цена, която той ще получи, ще може държавата да вземе известна такса върху хлѣба и въ сѣщото време и консоматорътъ да получи по-евтинъ хлѣбъ. Ето тритѣ ползи, които ще могатъ да се добиятъ, ако можемъ да разрешимъ тази задача. Разрешимъ ли я, ние ще задоволимъ общитѣ интереси на всички, които този сложенъ въпросъ засѣга.

Г-да! Близо е вече 1 юлий. Той иде следъ нѣколко дни. Азъ вѣрвамъ, че дотогава Министерскиятъ съветъ ще реши окончателно въпроса.

Но нека завърша. Азъ бѣхъ правъ, г. Каназирски, когато Ви казахъ, че и днесъ не е късно да отговоря на Вашето питане. По-рано, преди две седмици, не можехъ да Ви отговоря съ този езикъ, съ който днесъ Ви отговарямъ, освенъ това трѣбва да Ви припомня още, че отговора на това Ваше питане азъ отложихъ съ Ваше съгласие.

Дълга още да кажа, г-да, че при всички атаки, които се управиха срещу дирекционния персоналъ, ние сме доволни отъ моралитета, съ който вършеше той дѣлото, защото, г-да, тонътъ се дава отгоре надолу. Рибата се вмириша отъ главата. И ако, за нещастие, бѣше застанала на чело на тая дирекция съ тази сложна организация на монопола нѣкоя вмиришана глава, можете да си представите каква щѣше да бѣде рибата — нѣмаше никой да я помирише. За щастие, дирекционниятъ персоналъ се оказа на висотата на положението си и нека това бѣде наградата му.

Г-да! Не бива да забравяме, че живѣемъ въ България, при нашиятъ партизански нрави. Нѣма да откажа, че винаги монополитѣ въ парламентарнитѣ страни сѣ страдали отъ това, че тамъ се нареждатъ партийно — въ ваше време партийно, въ наше време партийно. Тогѣ е негодата, когато държавата е търговецъ, но то е общо за всички държави.

Но, г-да, (къмъ сговориститѣ) вие знаете какъвъ викъ имаше въ ваше време срещу директора на храноизноса, х. Стойковъ, мой съгражданинъ. Вие знаете по-добре отъ менъ, на какви атаки и подозрения бѣше изложенъ той.

Г. Каназирски (д. сг): Установи ли се нѣщо?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ не зная, защото не зная дали нѣкой е разследвалъ нѣщо, но искамъ да кажа, че подозрението въ душата на българина е втъпено отъ миналото — да смѣта, че всѣки е готовъ най-напредъ да върши злоупотрѣбления. Но азъ говоря общо за моралитета. При тази сложна машина на монопола на вътрешната консомация въ една страна, г-да — нека всичкиятъ му недѣжи да ги критикуваме, нека ги посочваме — да не забравяме общото, което се постига, на което трѣбва да се радваме. Азъ не бихъ желалъ държавата да дойде до монополъ на търговията съ каквито и да е артикули. Но така се измѣни жавотътъ, така се стекоха условията. Азъ чета една телеграма отъ Лозана, която ако се сбъдне, може-би свѣтътъ ще се обърне въ два дни. Така сѣ сложни моментитѣ, които живѣемъ, така сѣ сложни проблемитѣ, които не ние ще разрешаваме, а които свѣтътъ ще разрешава въ Лозана днесъ, утре.

Ето защо, въ тия тежки, въ тия тревожни, въ тѣзи сѣдбоносни дни, които живѣемъ, кой може да знае какво ще стане. Нека бждемъ благоразумни хора и нека отдадемъ почитъ на онѣзи, които я заслужаватъ. Нека бждемъ благоразумни въ тѣзи тежки дни — тежки поради външни причини, тежки поради вътрешното наше финансово положение, тежки и поради отношенията, които имаме съ портборитѣ отъ всѣкакъвъ родъ. При това заплашване за утрешния день, да ценимъ моментитѣ, въ които живѣемъ.

Азъ искамъ да кажа още, че днесъ и финансовиятъ комитетъ, който въ началото не се съгласяваше да се въведе монополътъ, е доволенъ, че той даде ония резултати, които ние поддържаме предъ него, които сѣ по-благоприятни за държавата, отколкото ако не бѣхме го въвели.

А. Пиронковъ (д. сг): Защо се отказвате сега отъ него?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Това е аргументътъ на глави, на които, колкото и да приказвашъ за благоразумие, тѣ си оставатъ заразени отъ партизанлъкъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Пиронковъ (д. сг): (Казва нѣщо).

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Пиронковъ! Азъ Ви казахъ, че ние не отъ любовъ пригрѣщаме системата на монопола, че не отъ любовъ къмъ системитѣ пригрѣщаме дирекцията, а поради необходимостта, поради нуждитѣ, наложени отъ стопанскитѣ условия, вътрешни и външни. Трѣбва да го търпимъ, защото безъ него е по-лошо — ела зло, че безъ тебе по-зло.

А. Пиронковъ (д. сг): (Казва нѣщо)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Защото, ако не бѣхме въвели монопола, 140—150 милиона лева трѣбваше да бждатъ пакъ на гърба на българската държава, и тѣй много вече прегърбена, за да не може вече нищо да понася.

Г-да! Да завърша. Нека партизанитѣ си живѣятъ съ партизанскитѣ страсти. Азъ говоря за благоразумнитѣ хора, за ония българи, които могатъ да си дадатъ отчетъ за положението на страната и които могатъ да преценятъ дейността на едно правителство, което се е нагърбило въ най-тежкитѣ дни да разрешава сложни и сѣдбоносни въпроси за държавата. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Каназирски, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министъръ-председателя.

Г. Каназирски (д. сг): Г. г. народни представители! Г. министъръ-председателътъ не ми даде единъ конкретенъ отговоръ на питането, какво възнамѣрява да прави. (Глъчка) Следователно, азъ не мога да кажа, дали съмъ доволенъ или недоволенъ. Г. министъръ-председателътъ каза, че той обсъжда, че и Министерскиятъ съветъ обсъждалъ нови мѣроприятия и нови измѣнения на закона. Азъ изказвамъ пожеланието, щото тия мѣроприятия и измѣнения да ни бждатъ представени тукъ, да ги обсъдимъ въ единъ по-широкъ кръгъ, за да можемъ съ своята компетентностъ, съ познаването на работитѣ да дадемъ за въ бждеще най-добро разрешение на въпроса.

Но азъ съмъ доволенъ, че г. министъръ-председателътъ призна най-после, че трѣбва да има критики, и че когато тѣзи критики сѣ справедливи, тѣ допринасятъ за по-доброто по-нататъшно развитие на работата. Когато му цитирахъ единъ пасажъ отъ доклада на г. Георги Николовъ за порядкитѣ въ дирекцията, азъ изгълнихъ само единъ дългъ на народенъ представителъ и смѣтамъ, че г. министъръ-председателътъ ще си вземе бележка отъ този цитатъ и ще направи необходимото, щото тѣзи порядки по-нататъкъ да не продължаватъ. Удавихте г. Николова съ хора, удавихте го съ службогонци и заради това този пасажъ би трѣбвало да се квалифицира като единъ трагиченъ викъ на единъ добъръ администраторъ, който не смѣ публично да го каже, но го казва на Васъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие какво бихте правили при монопола?

Г. Каназирски (д. сг): Не бихъ стоялъ нито единъ день, ако ми натрапваха такива чиновници, че впоследствие да бжда принуденъ да признавамъ въ единъ официаленъ докладъ, че, ако такива чиновници ми се натрапватъ, по-добре тая дирекция да не съществува. Това го казва г. Николовъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Той го казва, защото е честенъ човѣкъ. Азъ не казвамъ, че не се е случвало да бждатъ назначени такива чиновници, но недейте общава въпроситѣ. Вие да бѣхте, щѣхте да назначите стотици чиновници, цѣла армия. Недейте да приказваме партизански. И срещу г. х. Стойковъ имаше такъвъ повикъ, и срещу вашата дирекция. Тя далечъ надминаваше онова, което казахте за сегашната.

Г. Каназирски (д. сг): Повикът срещу х. Стойковъ бѣше заради това, защото бѣше влѣзълъ въ конфликтъ съ г. Иванъ Стефановъ, директоръ на Съюза на земледѣлскитѣ кооперации. Само заради това бѣше повикътъ.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Ще моля да се пререди дневниятъ редъ — да започнатъ дебатитѣ по законопроекта за бюджета на фондоветѣ. Азъ не смѣтахъ, че две питання ще ни отнематъ три часа. Моля да се съгласите да започнатъ дебатитѣ по бюджетопроекта на фондоветѣ, за да може да бѣде приетъ на първо четене и да изпатимъ въ бюджетарната комисија да го разгледа. Времето е много кратко и ще трѣбва да свършимъ съ тоя бюджетъ. А презъ туй време, когато го разглежда бюджетарната комисија, ще минатъ другитѣ законопроекти.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да преминемъ къмъ точка четвърта отъ дневния редъ: **първо четене на законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове на държавата за 1932/1933 финансова година** — продължение разискванията — моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Стаматъ Ивановъ.

С. Ивановъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Снощи, поради вдигане на заседанието, останахъ да се доизкажа днесъ.

А. Капитановъ (з): Ама снощното време ще ти го смѣнемъ.

С. Ивановъ (раб): Азъ въ бѣгли черти обрисовахъ по ложението на работницитѣ и работничкитѣ, заинтересувани отъ фонда „Обществени осигуровки“ и отъ всички трудови закони въ нашата страна; обрисовахъ при какви условия, въ какви предприятия работятъ, какви надници получаватъ, каква е цѣлата картина на положението на работника и работничката днесъ и се спрѣхъ специално на закона за хигиената и безопасността на труда, предимно на фонда „Болестъ и майчинство“. По този фондъ, както снощи говорихъ, работницитѣ, осигурени при фонда, се ползуватъ отъ безплатно болнично и домашно лѣчение. Отъ този фондъ се ползуватъ и майкитѣ-работнички.

Г. г. народни представители! Действително, за работника и работничката нѣма гаранция — понеже нѣматъ спестени пари — че утре, когато се разболѣятъ, могатъ да се цѣрятъ, могатъ да предпазятъ своето здраве. Както обяснихъ и снощи, вследствие борбитѣ на работническата класа, създадохъ се трудови закони, но конкретно каква е медицинската помощъ на работницитѣ, дали тѣ действително се ползуватъ отъ облагитѣ на тия закони? Ние можемъ да кажемъ, че действително онази медицинска помощъ, която се дава на работницитѣ, че лѣкарствата, които имъ се предписватъ, съвсемъ не сѣ срѣдство, чрезъ което може да се запази здравето на работника и работничката. Азъ обяснихъ снощи, че не е нужно само да се предписва рецепта, но трѣбва действително работникътъ да възстанови своето здраве, трѣбва да бѣде добре нахраненъ, трѣбва да работи въ хигиенични работилници. По силата на закона за общественитѣ осигуровки всѣки работникъ, работилъ 8 седмици, съ книжка редовно облечена съ марки, може да се ползува отъ медицинска помощъ. Ако презъ тия 8 седмици той прескочи една седмица облепването на книжката си, или нѣма 7 седмици, той не може да се ползува отъ медицинска помощъ.

Но, г. г. народни представители, ние и другъ пътъ сме заявявали отъ тази трибуна, че, що се отнася до работническата класа, статистикитѣ винаги се нагаждатъ така, що то да се изнесе добрата страна на въпроса, да не се изнесе истинското, фактическото положение, въ което се намира работническата класа. Когато говоримъ за осигуровки на работническата класа въ нашата страна, казва се, че имаме снабдени съ работнически книжки не повече отъ 130—140 хиляди работници и работнички, при наличността на една грамадна армия наеманъ пролетариатъ, не по-малко отъ 500 хиляди души. Следователно, грамадната частъ отъ работницитѣ не сѣ осигурени. Но и тия, които сѣ осигурени, нѣматъ полза. Както казахъ, лѣкарствата не сѣ достатъчно ефикасни, когато нѣма болници, кждето болниятъ работникъ може да бѣде лѣкуванъ. Обикновено работникътъ прекарва времето, когато боледува, въ жи-

лицето си, въ крайно нехигиенична квартира, и лѣкарътъ колкото и да му предписва лѣкарства, много естествено, при такова гледане, при такива грижи, не може да има ефикасно лѣкуване.

Съществува и фондъ „Злополука, инвалидность и старость“. Злополукитѣ, които ставатъ така често — и напоследъкъ знаете, че тукъ, въ София, стана голѣма злополука въ фабриката на Чаловски — не сѣ вече изолирани случаи, това сѣ ежедневни явления въ отдѣлнитѣ производства. И тукъ формалноститѣ, и тукъ процедурата, по която ще трѣбва да мине работникътъ, за да може да вземе една мизерна пенсия — която по закона не може да бѣде повече отъ 1.000 л. — сѣ голѣми. Действително, той трѣбва да чака съ месеци и години, за да може да вземе нѣкоя стотинка като пенсия за инвалидность.

Отъ друга страна, за тѣзи работници, останали инвалиди съ 50—60% изгубена работоспособность, които иматъ нужда отъ чужда издрѣжка, нѣма единъ институтъ, кждето тѣ да бждатъ приютени, кждето да бждатъ поставени подъ грижитѣ на тази държава, която се явява представителка на онѣзи фабриканти, въ фабриката на които е станало това злощастие, е станала тази злополука, при която сѣ станали жертва работницитѣ. Следъ като работникътъ стане жертва, понеже той не може да допринесе принадлежна ценностъ на отдѣлния фабрикантъ, на отдѣлния капиталистъ, той бива изоставенъ напълно на съдбата си, изоставя се на улицата и по такъвъ начинъ той действително е лишенъ отъ най-елементарното, което му е нужно.

Пенсиитѣ за старость. — Въ закона се предвижда, че всѣки работникъ, върху книжката на когото има залепени 1.054 марки — работилъ, значи, 1.054 седмици — при предѣлната възраст, 60 години, има право на пенсия за старость. При тази безработица, при тази криза, г. г. народни представители, кой е този работникъ, който може редовно да работи 1.000 и толкова седмици подредъ? Но да допустнемъ, че на книжката на нѣкой щастливецъ ще бждатъ залепени толкова марки — той пакъ нѣма да може да получи пенсия, защото предѣлната възраст е 60 години. При този гладъ, при тази мизерия, при тази нищета, при този дълъгъ работенъ день, при този тормозъ, които изпитва работникътъ въ производството, по никой начинъ той не може да достигне 60-годишната възраст, за да се ползува отъ тѣзи мащенски постановления, предвидени относно получаването на пенсия.

А. Капитановъ (з): Нали има 8-часовъ работенъ день?

Нѣкой отъ работницитѣ: Има, но фактически колко се работи?

С. Ивановъ (раб): По другия фондъ, който напоследъкъ се учреди, по който се предвижда подпомагане на безработнитѣ, въ миналогодишния бюджетъ сѣ били предвидени 12.400.000 л., народното правителство подъ рубрика 21 юний, кждето всичко може да се маскира, всичко може да се оправдава — тая рубрика 21 юний, говореща отъ името на народа — съкратява въ тазгодишния бюджетъ това перо на 8.500.000 л.

Н. Алексиевъ (з): Значи, голѣма грѣшка е направена, когато е смѣненъ Сговорътъ!

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Въпросътъ за разширяване безработицата е въпросъ, който ще бѣде единъ неминуемъ съжитицикъ на общата стопанска криза, на аграрната криза, на финансовата криза и на кризата, която вече овладява самитѣ буржоазни съѣди. Днеска ние бѣхме свидетели на злоупотрѣбления въ Военното министерство, ние бѣхме свидетели за корупция въ Дирекцията за храноизноса.

Г. г. народни представители! Колкото и да замазвате тѣзи факти, това е страшната картина за господствуващата класа. Това е признакъ за едно страшно раздрусване устоитѣ на тая Светая Светихъ, наречена буржоазно общество, буржоазна класа, която вече въ собственитѣ си здрави опори почва да се разнищава.

Когато говоримъ по въпроса за безработицата, може да се възрази: това е свѣтовно явление; безработица има и въ другитѣ капиталистически страни, следователно, какво искате, какво може да направи нашата малка държава при тази криза.

Вѣрно е, че вашето правителство и утрешното, което ще дойде, не може да ликвидира въпроса за безработицата; въпросътъ за безработицата, както казахме, е единъ въпросъ, който ще съпътствува капитализма до последната му позиция; капитализмътъ не е въ състояние да го разреши.

А. Капитановъ (з): И следъ като дойде социалистическото царство, както въ Русия, безработицата ще се увеличи.

С. Ивановъ (раб): Въпросътъ за безработицата се реши въ една страна, където действително работници и селяни, тормозени съ цѣли вѣкове отъ господстващата класа, взеха властта въ ръцетѣ си и действително въ единъ сравнително много късъ периодъ възобновиха цѣлата система, възродиха и повикаха на активна проява всички сили, които действително само работническата класа може да даде. И тамъ, въ Съветския съюзъ значи, безработица нѣма; тамъ 5-годишниятъ планъ е къмъ завършване; тамъ темповетъ за развитие на отдѣлнитѣ индустриални предприятия, за колективизиране на земята, за създаване тежка индустрия — индустрията за производство, на леката индустрия — тамъ общиятъ този подемъ е достатъченъ белегъ, който говори, че въпросътъ за безработицата може да го разреши само властта на работниците и селяните.

Г. г. народни представители! Вѣрно е — вне постоянно говорите по този въпросъ — настѣпилъ е известенъ мораленъ, психологически упадъкъ и търенте причинитѣ въ войната и въ други катаклизми; не искате да видите основното зло на цѣлата тая история. Днесъ работникътъ работи за 20 л. надница не — въ нашата страна, забележете, има и 13 л. надница — но да не вземемъ минималната, да вземемъ максималната надница отъ 65 л.

Х. Родевъ (нац. л): Азъ плащамъ 120 л. надница.

С. Ивановъ (раб): Единъ работникъ, който до миналата година все пакъ имаше надница отъ 95 л., сега за една година надницата му е намалена съ повече отъ 40%.

Х. Родевъ (нац. л): Не е вѣрно. Азъ имамъ майстори въ къщата си, на които плащамъ по 120 л.

П. Стоевъ (раб): Единиченъ случай.

Х. Родевъ (нац. л): Не е единиченъ случай. Зидарь. Какво говорите за 20 л. надница?

С. Ивановъ (раб): Да не говоримъ за отдѣлнитѣ работници, прѣснати въ различнитѣ кариери и мѣста на страната; да не говоримъ за заплатитѣ на рататѣ, които сж въ лапите на селскитѣ чорбаджии; да говоримъ за работниците, които сж въ центровѣтъ, където все пакъ намиратъ здрава опора, но не въ тия писани закони, а въ своитѣ организации. **Г. г. народни представители!** Този работникъ, който работи за 20 л., чиято мисль е ангажирана за настѣпния хлѣбъ на своето семейство, този работникъ, когато създава блага и вижда на едната страна своитѣ братя, своитѣ другари да се израждатъ и да умираатъ, а на другата страна вижда едно малко малцинство да търси къде именно да прѣсне своитѣ пари, да търси къде има монополъ, къде има трѣстъ, къде има акционерно дружество, къде има мошеничество, което ще може да му даде по-голямъ печалби, този работникъ действително не може да бѣде полезенъ въ това производство; този работникъ действително не може да даде онова, което може да даде въ другъ случай. Рускитѣ работници и селяни — колкото и да не ви се ще да ви се говори за тамъ — работятъ при други условия. Подемътъ и трудътъ въ Съветския съюзъ не е вече гнетъ, не е вече тирания, както въ капиталистическитѣ страни. Действително, въ Съветския съюзъ и изкуството, и театрътъ и поетътъ, и писателътъ — всички служатъ на труда. Действително, днеска ударницитѣ, героитѣ, тѣзи, които движатъ цѣлия този стопански механизъмъ, сж олицетворението, сж живиятъ примѣръ на милионната работяща армия, която, когато работи, когато поставя основитѣ на завода, когато колективизира нивата, когато оре съ трактора, когато изкопава наводнителнитѣ канали, знае, че всичко това, което тя строи и създава, нѣма да отиде въ касата на г. Бурова, нѣма да отиде въ касата на г. Чапашикова, нѣма да отиде въ касата на г. Стефанъ Стефановъ, а ще отиде за обществена полза, ще оиде за подобрене бита и положението на цѣлата работническа класа. (Ръкоплѣскания отъ работниците)

Ето основата, ето двигателната пружина за тази милионна работеща и твореща армия! И въпрѣки всички прѣпятствия, въпрѣки всички напѣвъ на капитализма да спъне този процесъ, въпрѣки всички заговори и провокации, които се вършатъ отъ дипломатически личности отъ буржоазнитѣ страни, за да я вмъкнатъ въ една война, тя спокойно, безъ всѣкакво смущение твори, създава ония

предпоставки, ония фундаменти, съ които ще ликвидира всичко онова, което угнетява, което тормози работническата класа. Тамъ трудътъ действително е на почетно мѣсто — така, както трѣбва да бѣде.

Конкретно по бюджетопроекта за този фондъ. Тѣзи 8.500.000 л., които се предвиждатъ за безработицата у насъ, могатъ ли да облекчатъ това положение, могатъ ли да облекчатъ съдбата на 200 хиляди работници въ нашата страна? Ще ми се възрази въ този моментъ: нѣмаме толкова безработни; лѣтенъ сезонъ е — всички сж се прѣснали по работа, всѣки ще скъта по нѣкой левъ, за да плати направения борчъ, всѣки ще спести по нѣкой пара, за да може да посрещне зимата.

Г. г. народни представители! Азъ и вчера подчертахъ: за да можешъ да чувствувашъ болките на работническата класа, за да можешъ действително да видишъ тая страшна картина, трѣбва да изхождашъ отъ работническата класа, трѣбва да си преживѣлъ нейнитѣ болки. Отидете въ тютюневото производство. Месеца юний сме, още два месеца свършва манипулацията на тютюнитѣ. Цѣли 8 месеца тютюневото работничество е било безъ работа. Тукъ-тамъ сж отворени нѣкои складове. Обаче цѣли два месеца, откакто почнаха да се отварятъ тѣзи складове, ще видите сутринъ навалица; ще видите работничката-майка и работникътъ да чакатъ за работа, и, следъ като удари звънецътъ, тѣ се връщатъ къмъ къщи и какво ги чака тамъ? 8 месеца безъ работа предъ зимата; фури-наджията не дава вече, бакалинътъ не ще да дава, за наемъ и дума да не става. И цѣлата тая картина, действително, е поразяваща, действително е покъртителна. Но това нѣма да стресне, това нѣма да трогне капиталистическата власт, това нѣма да трогне блокарското правителство, защото то е защитникъ на интереситѣ на голѣмитѣ капиталисти, следователно, хилядитѣ страдания на работническата класа не струватъ за него нито счупена пара!

Но отъ осигуренитѣ по този именно фондъ работници една съвсемъ малка частъ могатъ да се ползватъ отъ него. Следъ като милиони и милиони се даватъ на различни общини и на отдѣлни учреждения за строене на жѣлѣзници и пр., за това малко — 16 л. и 25 л., а по-рано 10 л. и 16 л. — предвиждащо се за безработния, той ще трѣбва да чака по 4—5 месеца, по цѣла година! И въ настоящия моментъ има безработни работници, които има да получаватъ отъ този фондъ още отъ 1931 г.!

Следователно, предвиждането на тѣзи 8.500.000 л. за издръжка на безработнитѣ е една подигравка, е една гавра съ работническата класа. Въ единъ моментъ, когато вие съ ръкоплѣскане приехте бюджета на полицията, когато съ акламации приехте бюджета на Военното министерство, въ които бюджети се предвиждатъ стотици милиони лева, вие подхвърляте тука една мизерна цифра отъ 8.500.000 л., за да цѣрите страшния бичъ, какъвто е безработицата, който е резултатъ на вашата конюнктура, на вашата система, на вашитѣ порядки; вие подхвърляте тѣзи трохи, за да можете временно да отклоните това негодувание на борящитѣ се безработни работници.

П. Стоевъ (раб): И това се прави тогава, когато се плащатъ два милиарда лева за репарации!

С. Ивановъ (раб): Но цинизмътъ не се състои само въ тия цифри. Тѣзи 200.000 безработни у насъ, знаейки, че вие не можете да облекчите тѣхното положение, че вие не искате да знаете за тѣхната съдба, създаватъ своитѣ комитети на безработнитѣ, организиратъ се около тѣхъ, но полицията на г. Гиртиновъ винаги е била на поста си; не се разрешава никакво събрание на работническитѣ организации; клубовѣтъ сж затворени почти въ цѣлата страна; преследватъ се ръководствата на тѣзи професионални организации; задушена е всѣкаква преса; цензурата по цѣли месеци не допуска да излизатъ органитѣ на отдѣлнитѣ професионални съюзи — вестникъ „Единство“ и тѣзи именно органи, които изразяватъ фактическата картина, като бичуватъ всички тѣзи порядки, ставащи въ отдѣлнитѣ предприятия, въ инспекциитѣ по труда и пр.

И въпрѣки това, въпрѣки преследването отъ страна на властта, ние виждаме напоследъкъ едно общо, спонтанно негодувание на работническото въ отдѣлнитѣ предприятия, и стачкитѣ, ставащи ежедневно, взематъ все по-голямъ и по-голямъ размѣръ; и като резултатъ на тѣзи стачки ние виждаме репресии да се засилватъ все повече и повече. Да не се връщаме по-назадъ отъ датата 21 юний — когато властта бѣ поета отъ Народния блокъ — нека си спомнимъ за стачката въ Ямболъ, която бѣше потушена и въ края на краищата приключи съ жертви, да

дени от страна на стачниците; да не говорим за стачката на варненските текстилци; да не говорим за стачката в Габрово, където самите фабрики са собствената си полиция, въоръжена, имаха в ръцете си цялата власт и право да арестуват всички стачници, имаха право да заключават всичките работници от фабриките по жилищата им и в самите фабрики, за да не излизат вън на улицата и да се борят за увеличение на своите заплати, за спазване на трудовите закони, за подобряване на хигиеничните условия в самите фабрики.

Следователно, тази обща вълна на стачно движение се явява като резултат на тази грабителска политика на откъснатите фабриканти и капиталисти, които се стремят да прехвърлят всичките тежести от кризата върху гърба на работническата класа; които се стремят по различни начини — с увеличение на работното време, с намаление на заплатите — да посрещнат ударите от кризата. И въ отговор на това ние виждаме именно тези стачки от ден на ден все повече и повече да се разширяват и задълбочават. Виждаме и терора. Полицията на г. Гиргинов е на поста си, на всяка стачка за увеличение на заплатите с един-два лева веднага се прикачва етикетът, че е заповедана, замислена нкъжде от Москва, от третия интернационал — и, следователно, джандарит са на поста си. Нъщо повече: ние имаме предприятия, фабрики, които си имат своя собствена полиция, и тия частни полиции имат правата и прерогативите на официалната власт. Така, напр., в фабрика „Фортуна“ не може външен човък да се допре до стените на фабриката.

П. Стоевъ (раб): И въ мина „Черно море“ е така.

С. Ивановъ (раб): Така е и въ мина „Черно море“, където имат собствена полиция. Да не говоря за другите фабрики и предприятия.

П. Стоевъ (раб): По това се познава, че са господари.

С. Ивановъ (раб): Понкъкога теоритици и икономисти, изходящи от буржоазния лагер, говорят за планово производство, напъват се да начертаят и тъ нъщо, по подобие на новия свѣтъ, нъкак си да доминира днешният строй, за да осигурят своето положение.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Кой новъ свѣтъ — Америка или Съветска Русия?

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Днешният начин на производство безъ планъ позволява на всеки капиталист по свое усмотрение да произвежда колкото си иска, водим само от желанието за по-голяма печалба, безъ да държи сметка от какво има нужда пазарът, безъ да държи сметка дали действително това, което произвежда, ще може да го пласира. По силата на това става натрупване на стоки. От една страна се явява свръхпроизводство, а от друга страна, по силата на рационализацията, нови работнически слоеве се изхвърлят на улицата, намалява се покупателната способност на масите, безработните нѣмат сръдства, за да си купуват продукти, не могат да консумират колкото трѣбва, и ето ви едно ново задълбочаване, едно ново разширяване на кризата.

Безработицата е въпрос на борба, въпрос на отношение на силите. Азъ още въ началото, като говорех за трудовите закони, казахъ че само подъ напора на борбата на трудящите се маси, властта, правителството, ще бжде принудено, буржоазията ще бжде принудена да удовлетвори исканията на работническата класа. И затова ние издигаме искането безработните да бждат издържани от държавата, да имъ бжде създавана работа от общините и окръжите.

Въпросът за безработицата е обхванатъ цялия капиталистически свѣтъ. И, действително, въпросът за подпомагане безработните е единъ отъ първостепенните въпроси за работническата класа. И работническата класа ще стумѣ да организира своята борба за облекчение положението на безработните.

По въпроса, който напоследък се повдигна, следъ решението, взето отъ Върховния съвет на труда, относно премахване свободния избор на лѣкарите от страна на работниците, ще кажа следното. Преди години работникът имаше право самъ да си избира лѣкаря, който ще го преглежда и лѣкува. Въ последствие бѣше измѣнено и бѣше предоставено на работника да си избира единъ лѣкаръ за цяла година. А напоследък Върховният трудовъ съвет, съставенъ отъ назначени бюрократи, подъ форма

на компетентни личности — а само за маска бѣха покани и представители на несъществуващите работнически организации — наредъ съ всички онѣзи нови ограничения, които се правят на работническото, застраховано при фонда „Обществени осигуровки“, отмѣни и това право на работниците да си избират сами своя лѣкар. И се отпочна борбата на лѣкарите, засегнати въ своите непосредствени интереси. И министерството, въ отговор на тая борба — от една страна, лѣкари, от друга страна, министерството, от трета страна, работническата класа — започна само да назначава лѣкарите. Почнаха лѣкарите да зоват работническото да ги подкрепи, защото това било непосредственъ жизненъ въпрос за работническото, тъй като то внасяло въ фонда „Обществени осигуровки“ своите стотинки, и, следователно, трѣбва да подкрепи лѣкарите. От друга страна, министерството заявява: фондът се разхищава, фондът се ограбва от лѣкарите, следователно, ние трѣбваше да намѣримъ тая формула, която легна въ решението на Върховния трудовъ съвет. Следователно, казва министерството, не подкрепяйте борбата на лѣкарите, грабителите и злоупотѣбители на фонда.

Г. г. народни представители! Работническата класа и специално организирани въ своите професионални организации работници знаят, че действително може да има лѣкари, които злоупотѣбляват, които използватъ фонда. Но азъ пакъ подчертавамъ, това е вашата система. Когато виждаме да ставатъ мошеничества въ всички откъснати институти, защо най-после да не се намѣри и нѣкой лѣкаръ да извърши известно злоупотѣбление? Но това ли е интимното намѣрение на Върховния трудовъ съвет и на Министерството на търговията, промишлеността и труда — да предпази стотинките, събрани от работниците въ фонда „Обществени осигуровки“? Не.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля, г. Ивановъ, трѣбва да привършите вече.

С. Ивановъ (раб): Свършвамъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Часът е 8.

Министъръ С. Стефановъ: Моля да се съгласите да се продължи заседанието до гласуването на бюджетопроекта.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Които г. г. народни представители са съгласни съ предложението, направено отъ г. министра на финансите, да се продължи заседанието до гласуването на законопроекта за бюджета на фондовете, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранieto приема.

С. Ивановъ (раб): Следователно, борбата на лѣкарите е действително борба за защита на тѣхните интереси. Но работническата класа знае, че злото не е тамъ, а е въ цялата ваша система на управа на фондовете, и затова аргументът, позицията на министерството, че лѣкарите ограбвали фонда, не е вѣрна. Може и тамъ да ставатъ злоупотреби отъ лѣкари, но ние не можемъ да кажемъ, че цялото зло е въ лѣкарите. Работническата класа не може да третира лѣкарите като противническо съсловие. Лѣкарите боравятъ съ здравеопазването на трудящите се. Корупцията, която днешната система създава, може да е намѣрила мѣсто и въ известни лѣкарски сръди. Затова борбата на лѣкарите получава косвена подкрепа и отъ работническата класа. Но ние знаемъ, че не лѣкарите ще изнесатъ борбата, а борбата ще бжде изнесена отъ работническата класа, защото тя е най-заинтересованата, защото тукъ е въпросъ за нейното здраве, защото тукъ се събиратъ хиляди и милиони левове отъ нейния грѣбъ. Така че борбата на лѣкарите не може да бжде противническа на интересите на работниците и затова работническата класа косвено ги подкрепя въ борбата имъ за защита на тѣхните интереси. По този въпросъ работническата класа иска премахването на ограничението на свободния лѣкарски изборъ. Защото, г. г. народни представители, медицината не може да постигне своето предназначение само съ нѣколко назначени лѣкари инспектори и разпредѣлители.

С. Петковъ (нац. л): Тѣ само провѣрять.

С. Ивановъ (раб): Съ тѣхното назначение въпросът се свежда фактически къмъ това: къмъ този бюрократически апаратъ, който управлява фонда „Обществени осигуровки“.

гуровки", да се прикачи още една част въ лицето на тези назначени лекари, навърно много добри и близки партизани на управляващия блокъ.

С. Петковъ (нац. л): Ще се изчерпятъ средствата на фонда, ако е така.

С. Ивановъ (раб): Работническата класа е отпочнала решителна борба за свободенъ изборъ на лекаритъ, за 8-часовия работенъ день, за безплатни лекарства, безъ никакво ограничение на лекарствата, за достатъчна издръжка на безработнитъ, за достатъчна помощ на майкитъ-родилки, за ефикасна подкрепа на младежта, която е погълната въ отделни производства и съставлява голъма част отъ работническата класа, за спазване на 8-часовия работенъ день за възрастнитъ и 6-часовъ за младежитъ, . . .

А. Циганчевъ (з): Не искате ли 5-часовъ работенъ день?

С. Ивановъ (раб): . . . за преминаване къмъ 7-часовъ работенъ день, за достатъчна почивка, за едномесечна, платена отъ фонда, почивка за всъки работникъ презъ годината; вноснитъ по този фондъ да бждатъ внасяни на държавата отъ господаритъ, освобождаване на работницитъ отъ всякаква вноска. Всъки работникъ, влѣзълъ въ производството, ще трѣбва да се счита за осигуренъ, ще трѣбва да се счита за членъ на тия фондове, за да може да се ползува отъ благата, които тѣ даватъ. Управлението на фондоветъ трѣбва да премине въ ръцетъ на работническитъ организации, въ ръцетъ на самитъ работници, за да не бждатъ разхищавани отъ отделни личности.

Х. Родевъ (нац. л): Когато ние правимъ всичко, да не бждатъ разхищавани, вие се противопоставяте.

А. Бояджиевъ (раб): Ти не разбирашъ тия работи.

Х. Родевъ (нац. л): Не сте последователни.

С. Ивановъ (раб): Има достатъчно данни за грабежа, който се върши надъ фонда и презъ сговористко време и сега. Работническата класа, когато се явява да защитава това свое право; когато извява готовностъ и иска да бждатъ приложени законитъ, както казахъ, срѣща камшика на джандарина, срѣща полицейския тероръ, който се упражнява надъ нея, като по този начинъ се развързватъ ръцетъ на фабрикантитъ и капиталиститъ да грабятъ работницитъ така, както диктуватъ тѣхнитъ интереси за все по-голѣми и по-голѣми печалби.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) Завършвайте, г. Ивановъ.

С. Ивановъ (раб): Терорътъ на блокарската власт, смѣта се за народна власт, ежедневно расте. Даже тукъ единъ день министъръ Георги Йордановъ заяви, че терорътъ билъ нѣщо като прѣчка, съ която властта, ръководена отъ бащински грижи, отъ време навреме трѣбва да поплѣсква работническата класа.

Х. Трайковъ (раб): Това е споредъ протестантската библия!

Нѣкои отъ земледѣлцитъ: Като изправителна мѣрка.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Че това е така, достатъчно говорятъ фактитъ. Отъ една година насамъ, откакто блокарската властъ управлява, ние имаме единъ действително засиленъ курсъ на тероръ, на грабежъ, на настѣпление върху надвицитъ на работницитъ; отъ день на день терорътъ все повече се задълбочава и разширява. И въ отговоръ на това ние виждаме навсѣкжде работницитъ да се надигатъ въ защита на своитъ интереси.

Председателстващъ Н. Захариевъ: (Звъни) 5 минути повече Ви позволихъ да говорите. Завършете най-сетне.

С. Ивановъ (раб): Още 5 минути — завършвамъ.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Не Ви давамъ думата повече.

Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Димо Бурилковъ.

Т. Христовъ (раб): А на Каназирски дадохте 20 минути повече да говори.

П. Стоевъ (раб): Дайте му още 5 минути да си завърши мисълта.

Министъръ С. Стефановъ: Не можете да се оплачете, че не ви е дадена възможностъ да говорите. И вчера говорихъ, и днесъ продължи да говори.

П. Стоевъ (раб): Само 5 минути му дайте.

Н. Алексиевъ (з): Нека завърши.

Председателстващъ Н. Захариевъ: Азъ му дадохъ 5 минути да си завърши речта. Сега нѣма повече да му дамъ.

С. Ивановъ (раб): Г. г. народни представители! Съ това вие действително оправдавате истинността на това, което ние казваме. Защото когато вие тукъ не можете да ни търпите, като парламентарна група, да изнасяме фактитъ, долу вие дерете народа по участъцитъ; предприели сте единъ походъ противъ общински съветници и тероризирате всѣко проявление на работническата класа. Тукъ искате да маскирате всичко съ вашия парламентаризъмъ! Защо не искате да чуete нашата критика? (Тропане по банкитъ отъ мнозинството)

Азъ завършвамъ. Въпроситъ, свързани съ управлението на фонда за общественитъ осигуровки, сж въпроси на борба на работническата класа. И, действително, тя ще води тая борба за преодоляване терора, за счупване насилиято и сщевременно за посочване пътя за изходъ отъ кризата. (Ръжкоплѣскания отъ работницитъ. Силни възражения отъ мнозинството)

А. Циганчевъ (з): Куче, което не знае да лас, вкарва вълка въ кошарата.

Б. Кръстевъ (раб): Ако вашиятъ министъръ Гигевъ говореше за бикове и коне, вие щѣхте да го слушате, но за фонда „Обществени осигуровки“ не искате да слушате.

Н. Алексиевъ (з): Вашата Съветска Русия праща „коне“ въ България. Разбра ли сега?

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Вземайки думата по законопроекта за бюджета на разнитъ фондове на държавата, азъ искамъ да се спра преди всичко на фонда „Обществени осигуровки“. Тоя фондъ заслужава нашето най-голѣмо внимание, тъй като днесъ той извършва една голѣма социална служба.

Първото ми впечатление, което получихъ отъ законопроекта за бюджета на разнитъ фондове на държавата, нека кажа, е неблагоприятно, защото виждамъ, че съ този законопроектъ се измѣнятъ закони. Практиката да се измѣняватъ закони съ закона за бюджета с пакостна и винаги с давала отрицателни резултати, защото законитъ се измѣнятъ много набързо, безъ да бждатъ проучени. Ако съзнаваме, че известенъ законъ трѣбва да претърпи измѣнения, необходимо е тѣ да се проучатъ, да се внесе отделенъ законопроектъ, който обстойно да се обсъди и да се измѣни законътъ.

Съ чл. 12 отъ настоящия законопроектъ за бюджета на разнитъ фондове на държавата се измѣнятъ: законътъ за хигиената и безопасността на труда, законътъ за общественитъ осигуровки, законътъ за настаняване на работа и осигуряване при безработица и законътъ за контрола на парнитъ котли и резервоари. Практиката да се измѣнятъ отделни закони съ закона за бюджета винаги е била осждана тукъ, въ Народното събрание. Азъ нѣма да протестирамъ срещу тая практика, както направи г. Нейковъ, но ще изкажа вѣрата си, че правителството на Народния блокъ нѣма да върви по този пътъ и че въ бюджетарната комисия предложенитъ измѣнения на споменатитъ закони ще бждатъ оттеглени. Имамъ тая вѣра поради това, че отъ министерската маса се направи въ този смисълъ декларация не, но се пое известенъ ангажментъ, и затова азъ нѣма да се спирамъ по съществуто на предлаганитъ измѣнения въ тия закони.

Азъ искамъ само да изтъкна, че днесъ фондътъ „Обществени осигуровки“ въ финансово отношение е сериозно разклатенъ. Наистина, ние не чувствуваме това, ние още не го виждаме, но то иде съ бързи крачки. Фондътъ „Обществени осигуровки“ е поелъ предъ работническата

класа, предъ всички осигурени при него ангажментъ да дава редъ облекчения, редъ облаги въ известни случаи отъ техния животъ. За да може фондътъ да изпълни своите задължения, едни отъ които сж постоянни и ежедневно се ликвидиратъ, а други се трупатъ отъ день на день, законътъ предвижда известни срѣдства, опредѣлени вноски. За различните смѣтки на фонда тия срѣдства идватъ отъ различни източници. Въ единъ осигурителенъ институтъ, като фонда „Обществени осигуровки“, е необходимо да има точна смѣтка за разходитѣ, които се налагатъ на фонда, и за приходитѣ, които той получава. Безъ една основна смѣтка за приходитѣ и разходитѣ на фонда, безъ едно ясно предвиждане, фондътъ може да се окаже въ несѣстояние да посрѣща задълженията си.

За осигуровката срещу болестъ и майчинство ние нѣмаме сериозна статистическа база, защото не знаемъ какъвъ е процентътъ на заболяемостта у насъ. Ние знаемъ само, че въ България тоя процентъ е много по-голямъ отъ процента на заболяемостта въ чужбина. И понеже при осигуровката срещу болестъ и майчинство ние сме взели базата отъ чужбина, която е по-благоприятна, трѣбва да бждемъ много внимателни относително приходитѣ на фонда, за да може той да посрѣща своите разходи.

Вие много добре знаете, г. г. народни представители, че срѣдствата по смѣтка „злополука“ се взематъ отъ работодателитѣ въ България. Злополукитѣ въ цѣлия свѣтъ сж въ тежестъ на индустрията, на индустриалцитѣ, на работодателитѣ. Така е и въ България. Въ края на всѣка година направенитѣ по станалитѣ злополуки разходи се разхвърлятъ върху индустриалнитѣ заведения въ България различно, споредъ степенята на опасността отъ злополуки, която представлява известна индустрия.

Е добре, какво е положението на смѣтката „злополука“ у насъ отъ финансовата 1924/1925 г., до днесъ? Ние виждаме че до 1 априлъ 1931 г., презъ управлението на Демократическия сговоръ, сж постигнали по тази смѣтка 19.578.000 л., а сж разходвани — кръгло 60.000.000 л. Вие виждате, че по смѣтка „злополука“, която е въ тежестъ на работодателитѣ, тъй като вноскитѣ се събиратъ отъ тѣхъ, има единъ недостигъ, единъ дефицитъ отъ 40 милиона лева. Нѣма да описвамъ подробно причинитѣ за това. Фактитѣ достатъчно говорятъ. Азъ съмъ длъженъ да покажа тукъ въ какво несигурно, въ какво опасно положение се намира тази смѣтка; какъ лекомислено се е управлявалъ тоя фондъ, за да дойде до това положение на 1 априлъ 1931 г.

Г. Т. Данаиловъ (д. ср.): Държавата не си внася своите вноски.

Д-ръ Д. Бурижковъ (р): Въ тоя фондъ, г. Данаиловъ, държавата не внася никакви вноски.

Отъ гдѣ този фондъ е посрѣщалъ своите задължения? Посрѣщалъ ги е като е вземалъ отъ другитѣ смѣтки, главно отъ смѣтката „старостъ и инвалидность“, на която смѣтка той дължи 42 милиона лева. Освенъ това, сжщиятъ този фондъ дължи 1.500.000 л. на лѣкари и аптекари.

Ако хвърлимъ погледъ върху втората смѣтка, „болестъ и майчинство“, която смѣтка се храни отъ 3 източника — отъ вноскитѣ на работницитѣ, отъ вноскитѣ на работодателитѣ и отъ вноскитѣ на държавата, ще видимъ, че по тази смѣтка, отъ финансовата 1924/1925 г. до 1930/1931 финансовата година, сж постигнали отъ работници и работодатели 236 милиона лева, заедно съ лихвитѣ върху внесенитѣ суми. Споредъ тази смѣтка, когато работници и господари внесли 236 милиона лева, държавата е трѣбвало да внесе една сума най-малко отъ 110 милиона лева, за да изпълни и тия свои ангажментъ къмъ тоя фондъ. Какво, обаче, е внесла държавата въ фонда за тия петъ финансови години? Внесла е всичко 29 милиона лева. Следователно, държавата, по отношение на фонда „болестъ и майчинство“, не е изпълнила своя дългъ, макаръ че когато сж правени изчисленията, се е имало предъ видъ, че този фондъ ще се засилва не само отъ сумитѣ, които се получаватъ отъ работници, господари и държава, но и отъ лихвитѣ, които събранитѣ своевременно вноски ще носятъ. И ако фондътъ нѣма капиталъ, отъ които да получава лихви, явно е, че тия вноски, които се правятъ днесъ, нѣма да бждатъ въ състояние да поддържатъ службата по тая смѣтка.

Какво правимъ ние днесъ, съ новия бюджетъ за фондотъ, въ това отношение? По тази смѣтка презъ 1930/1931 финансовата година е постигнала отъ работници и господари сумата 41 милиона лева. Споредъ това постигнението, държавата трѣбва въ настоящия бюджетопроектъ да предвиди по тази смѣтка една сума отъ 20.500.000 л. Въмѣсто това ние виждаме, че сж предвидени само 2 милиона лева.

Е, добре, г. г. народни представители, мислимъ ли ние, че, вървейки по този пътъ, не водимъ фонда къмъ пълна ликви-

дация? Можемъ ли да очакваме отъ единъ осигурителенъ фондъ, храненъ само отъ двата източника, а не отъ тритѣ, да може той да продължава своята служба и въ бждеще? Държавата дължи на смѣтката „болестъ и майчинство“ една сума отъ кръгло 90 милиона лева, а въ бюджетопроекта не се предвижда нищо за изплащането на това задължение на държавата.

И когато тази смѣтка се оказва въ дефицитъ, тогава чуваме „защитницитѣ“ на фонда да ни говорятъ, че трѣбвало да се правятъ голѣми икономии въ разходитѣ, когато първа наша длъжностъ е да се грижимъ, постѣпенията да постѣпватъ въ касата, и следъ като сж тамъ, тогава да ги бранимъ отъ всѣкакви посегателства. И днесъ, когато се търсятъ разни странични начини, чрезъ разни ограничения въ лѣкуването, чрезъ разни стѣснения за работници и лѣкари, нѣма да се спаси чрезъ тѣзи срѣдства смѣтката „болестъ и майчинство“. Ако държавата не се издѣлжи, тази смѣтка ще бжде дефицитерна, тя не ще бжде въ състояние да посрѣща ония задължения, които е поела държавата по отношение работницитѣ.

Като минавамъ къмъ смѣтката „старостъ и инвалидность“ трѣбва да ви изтъкна едно положение, което приближава, което иде и което ще ни натовари съ голѣми отговорности. Тая смѣтка, „Старостъ и инвалидность“, е днешно наше задължение къмъ бждещето. Пенсионеритѣ по тоя фондъ ще дойдатъ подиръ 10 години и ще дойдатъ масово. Ние къмъ 1940—1944 г. ще имаме 10—15 хиляди души пенсионери по този фондъ и затова сме длъжни още днесъ да мислимъ, какъ ще осигуримъ срѣдствата за тия бждещи пенсионери — работници, тия творители на благата въ страната. Ние не можемъ съ лека ръка, лекомислено да отминаваме тия крупни факти, които утрешниятъ день ще ни донесе и ще подчертае нашата отговорностъ. Днесъ по този фондъ ние нѣмаме още пенсионери; имаме само около 160 души: 83 пенсионери по старостъ и 78 по инвалидность. Това е нищожень брой. Но тѣ ще дойдатъ масово, както казахъ, и тогава нашата отговорностъ ще бжде действително поставена на изпитание.

Е добре, какъ стои тази смѣтка? Смѣтката „старостъ и инвалидность“ е основана на системата на капитализиране. Ние трѣбва да събираме вноски още отъ днесъ, да ги влагаме въ известни мѣроприятия, да получаваме известни доходи, да събираме тия суми, за да можемъ утре да бждемъ напълно въ състояние да посрещнемъ задълженията си, за да не стане като съ пенсионния фондъ и утре да разправяме, кой го е излялъ, кой го е пропилялъ, а пенсионеритѣ, разбира се, да понасятъ всички тежести. Ще се разправяме кой е кривъ и кой е правъ, но положението нѣма да бжде подобро.

По тая смѣтка сж постигнали отъ 1924/1925 до 1930/1931 финансова година отъ работници и работодатели 216.000.000 л. Тѣй като и тоя фондъ се храни отъ тритѣ източника — работници, господари и държавата — по равно, държавата е трѣбвало да внесе въ него една сума отъ около 108.000.000 л. За тия петъ години, докато управляваше Сговорътъ, какво е внесла държавата? Въмѣсто 108.000.000 л., само 30.000.000 л.! Когато ние създаваме едно стопанско предприятие, едно осигурително дружество и правите смѣтка да получавате приходи отъ 3 мѣста, а получавате само отъ две, вашето стопанско предприятие ще фалира. Ето защо въ днешния бюджетопроектъ на разнитѣ фондове трѣбваше да видимъ държавата да направи поне една възможна крачка, първата стѣпка къмъ издѣлжане на своя дългъ. Постѣпленията въ смѣтката „старостъ и инвалидность“ за финансовата 1930/1931 г. сж кръгло 40 милиона лева; споредъ това, държавата трѣбваше да предвиди една сума отъ 20.000.000 л., а въмѣсто това, тя предвижда, само 2.000.000 л.; срещу своя старъ дългъ, който е 88.000.000 л., тя не предвижда абсолютно нищо.

При това положение, г. г. народни представители, ясно е, че бждещитѣ пенсионери на тоя фондъ ще изпитатъ всичкитѣ прелести и удоволствия, които изпитватъ днесъ пенсионеритѣ по фонда за изслужено време!

Когато държавата поема ангажментъ къмъ една група свои граждани, къмъ една грамадна частъ отъ своитѣ граждани, нейнитѣ ръководители трѣбва да иматъ съзнанието, че ако този ангажментъ не бжде изпълненъ, преди всичко идеята за държавата ще пострада. Не може държавата, която дава обещания, която събира вноски, утре да бжде въ положение на несѣстоятелностъ и да не изпълни свои ангажментъ. Тия излѣгани надежди, главно тѣзи ограбени вноски на работницитѣ, ще внесатъ въ нашето общество единъ голѣмъ елементъ на недоволство, бихъ казалъ, елементъ на бунтарство противъ държавата. Когато създаваме закони, ние сме длъжни преди всичко да бждемъ почтени и да ги изпълняваме. Ако българската държава не е въ състояние да внася въ тѣзи фондове

своитѣ вноски, тя има повелителния дълг да ревизира системата. Системитѣ не сѣ еднакви въ разнитѣ страни. Има най-различни системи. Коя ще предпочетемъ, коя ще приемемъ, това е въпросъ на съобразителностъ, на смѣтка, на дадени условия. Но приемемъ ли една система, ние трѣбва да я изпълняваме точно така, както законътъ повелява. Има системи, при които осигуровкитѣ се плащатъ само отъ работницитѣ. Така е въ Ромъния. Има държави, въ които цѣлитѣ вноски се плащатъ отъ държавата. Така е въ Съветска Русия. Има държави, въ които вноскитѣ се плащатъ само отъ господаритѣ и работницитѣ, безъ да участвува държавата. Има държави, въ които вноскитѣ се плащатъ само отъ работницитѣ и държавата — най-различни системи има. Дадена ни е възможността да си изберемъ системата. Ние сме приели една система, споредъ мене, най-подходяща, най-справедлива, най-удобна и която сме длъжни да спазваме

Н. Пждаревъ (д. сг): Да не съблюдаваме никаква система — и това е система.

Д-ръ Т. Бурилковъ (р): Азъ съмъ къмъ края на моитѣ бележки. Моята мисълъ е: преди да говоря за какви и да сѣ системи, преди да говоря за пласменти и пр., трѣбва да надамъ тревожния викъ, че фондътъ „Обществени осигуровки“ е въ опасностъ и че ние ще носимъ голѣма отговорностъ за неговото проваляне. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Н. Пждаревъ (д. сг): Нито г. министърътъ на търговията е тукъ да Ви чуе, нито г. министърътъ на финанситѣ.

И. Лѣкарски (д. сг): Това не е бюджетъ на Министерството на финанситѣ, а на всички министерства и всички министри трѣбва да бждатъ тукъ, за да чуятъ речитѣ по бюджетопроекта на фондоветѣ.

Н. Стамболиевъ (з): Единъ министъръ представлява цѣлия Министерски съветъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Формално.

И. Лѣкарски (д. сг): То е другъ въпросъ.

Н. Стамболиевъ (з): Имало е въ миналото случаи безъ министри да се дебатира въ бюджетитѣ тукъ и ние сме ви правили бележка, но вие казахте: „Министърътъ е нѣкъде тукъ“.

Н. Пждаревъ (д. сг): Имало е излишѣкъ отъ министри. Безъ министри никога не е било.

Н. Стамболиевъ (з): Да, министри и министерства имало тогава много, но стара практика е тя.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): (Отъ трибуната) I. г. народни представители! Не знамъ дали отъ голѣма умора или вследствие дезинтерисирание отъ тѣзи въпроси, които разглеждаме днесъ, трѣбваше да останемъ съ 20—30 души народни представители; не знамъ дали ни се вижда много малѣкъ бюджетопроектътъ, който ще гласуваме, въ размѣръ на 2 милиарда и половина лева, но онова, което учудва въ случая, то е, че когато тукъ се измѣнятъ цѣли закони, съответнитѣ министри, които трѣбва да отговарятъ, ги нѣма.

К. Пастуховъ (с. д): Трѣбва да бжде тукъ поне г. министърътъ на финанситѣ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не само това, но г. министърътъ на финанситѣ, който е непосредствено отговоренъ и съ когото имахъ случая да говоря, ми заяви, че не е съгласенъ съ нѣкои пунктове, но и той не е тукъ.

Министъръ Д. Върбенковъ: Г. министърътъ на финанситѣ каза, че ще дойде. Голѣмъ парламентаренъ въпросъ правите отъ това, че г. министърътъ на финанситѣ излѣзълъ за 5 минути. Той ще дойде следъ малко.

Н. Стамболиевъ (з): Ще се върне следъ малко.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ обръщамъ вниманието на народното представителство не напразно, защото при

разговора, който имахъ съ министъра на финанситѣ, той ми заяви, че не е съгласенъ съ нѣкои пунктове отъ бюджетопроекта. И когато така се слагатъ въпроситѣ, азъ бихъ желалъ да зная кой поема отговорността.

И. Драгойски (д): Правителството, както винаги.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Правителството? Но когато най-непосрѣдствено отговорниятъ министъръ заявява, че той не е съгласенъ съ единъ пунктъ, значи, че правителството не поема отговорностъ.

И. Драгойски (д): Значи, че въ комисията ще станатъ промѣни.

Н. Стамболиевъ (з): Когато се гласува бюджетътъ, министърътъ на финанситѣ ще си тегли отговорността.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не е достатъчна гаранцията на единъ народенъ представителъ. За менъ ще бжде достатъчна гаранцията на единъ министъръ, който ще декларира тукъ, че въ комисията ще поддържа това искане. Азъ бихъ се задоволилъ напълно съ това.

И. Драгойски (д): Тукъ народниятъ представителъ е грѣмоотводътъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тѣкмо това е, което ме кара да смѣтамъ, че не се върви по установения редъ, ...

И. Драгойски (д): Ние помагаме на парламентаризма.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): ... че парламентаризмътъ страда, линѣе и се руши именно отъ тѣзи, които най-много трѣбва да го крепятъ. И азъ се чудя, защо тогава ние приказваме, че нѣкои други се стремѣли да нанесатъ ударъ върху парламентаризма. Не по-малѣкъ е ударътъ и още по-страшенъ е ударътъ, който се нанася на парламентаризма именно по този начинъ.

Но върѣйки всичко, азъ ще се опитамъ да си изпълня дълга като народенъ представителъ и ще спра вашето внимание само върху нѣколко пункта.

Г. г. народни представители! Азъ още въ бюджетарната комисия поддържахъ едно особено становище по отношение училищнитѣ такси. Съжалявамъ, че г. министърътъ на просвѣтата го нѣма тукъ.

И. Лѣкарски (д. сг): И азъ съжалявамъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ все пакъ си оставамъ на особено мнение по въпроса, че не трѣбва да се събиратъ еднакви такси и отъ бедния — като се изключатъ онѣзи, които могатъ да бждатъ освободени — и отъ най-богатия. Само тази бележка имамъ да направя по този въпросъ. Азъ поддържахъ тогава, че училищнитѣ такси ще трѣбва да се опредѣлятъ съобразно материалното положение на родителя. Нищо по-хубаво отъ това, ако се приемѣше една норма: вмѣсто да се вземе основно отъ всички 700 л. свръхъ тази такта, която се плаща отъ 500 л., да се бѣше установила една норма, да се достигне до 1.000 л. дори, но да платятъ 1.000 л. онѣзи, които действително могатъ да платятъ. Защото азъ не мога да разбера кое е резонното, кое е моралното, кое е човѣшкото: детето на единъ човѣкъ, който, дѣй или иначе, не е признатъ за беденъ, но който нѣма никакви доходи, и само затова, че не е признатъ за беденъ, което често пѣти се дължи на амбицията на управницитѣ на общината, да го сравняватъ съ детето на онзи, който има милиони доходи презъ годината.

Тази бележка сѣщо правя и по отношение такситѣ въ чуждитѣ училища. Ама че имало нѣкой си разсилентъ, който пращалъ детето си въ чуждо училище — нѣма нищо чудно въ това. Нима разсилниятъ нѣма право да даде на детето си едно по-солодно образование, за да се научи детето му на езикъ, та утре да може да си намѣри по-лесно работа? Ако наистина разсилниятъ не е признатъ за беденъ, затова, че има годишно 20—30 или 40 хиляди лева доходъ, или пъкъ че нѣкой селянинъ ималъ 50—60 декара ниви, може ли вие да сравнявате неговото дете съ детето на г. Буровъ, на г. Молловъ и т. н., които иматъ милиони доходи и които могатъ да платятъ таксата не на едно такова дете, но могатъ да платятъ таксата на хиляди такива деца?

И. п. Рачевъ (з): Тѣхнитѣ деца не следватъ въ нашитѣ гимназии.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ говоря и за чуждитъ училища. — Тоя дефектът е голѣмъ, и, споредъ мене, той би трѣбвало непременно да се коригира. Не можете вие да изравнявате по такъвъ начинъ материалното положение на тѣзи нещастници. Справедливото ще бѣде само тогава, когато, съответно дохода и материалното положение на българския гражданинъ, вие искате и таксата отъ неговото дете.

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра върху втория и най-важния въпросъ — върху въпроса най-вече за фонда „Обществени осигуровки“.

Мене ми прави преди всичко впечатление единъ фактъ, който, споредъ менъ, е непарламентаренъ. Азъ съзирамъ една непоследователностъ преди всичко въ чл. 12 отъ закона за бюджета на фондовете, — че съ единъ само чл. 12 въ закона за бюджета се измѣнятъ четири закона. Ако има да се измѣни законъ, ще дойде министърътъ, ще ни направи своето предложение, ще разискваме и ще измѣнимъ закона. Но въ бюджета да се измѣняватъ законитъ по такъвъ начинъ, мене ми се струва, че това е пресилено, много пресилено, ще кажа, и тая практика не само ще трѣбва да се отхвърли — тя трѣбва да изчезне отъ Народното събрание.

Г. г. народни представители! Голѣмиятъ въпросъ, върху който се развиватъ дебатитъ, е въпросътъ около фонда „Обществени осигуровки“. И не съмъ азъ първиятъ, който вече говоря по тоя въпросъ и застъпвамъ едно по-особено гледище. Азъ съмъ твърде много улесненъ въ случая отъ моя колега, уважаемия г. Бурилковъ, който засегна много подробно финансовата частъ на въпроса. И азъ нѣма да се спирамъ подробно върху тая частъ. Но, г. г. народни представители, когато говоримъ за фонда „Обществени осигуровки“, единъ основенъ въпросъ за мене има въ него, който е разрешенъ по единъ невъзможенъ начинъ въ закона за бюджета на тоя фондъ. И азъ съжалявамъ, че тукъ не виждамъ г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда, който ще трѣбва да отговаря преди всичко за тоя фондъ. Азъ не мога да се начудя дори, какъ може да се разисква по единъ въпросъ, по който дори и г. министърътъ на финанситъ не вѣрвамъ да е съгласенъ и не вѣрвамъ да поеме тежката отговорностъ да държи за гласуването на едни основни положения, които сѣ отрицание, преди всичко, на едно елементарно човѣшко достойнство.

Г. г. народни представители! Азъ се спирамъ на така наречения свободенъ лѣкарски изборъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Кажете си го, бе докторе!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Споредъ закона за бюджета на тоя фондъ, алинея първа на чл. 43-в се измѣня така: (Чете) „Тамъ, където фондътъ нѣма лѣчебно заведение, или не е назначилъ лѣкаръ за медицинска помощъ на осигуренитъ, последнитъ сѣ свободни да се обръщатъ за лѣкарска помощъ къмъ онзи лѣкаръ, между изброенитъ въ листата, къмъ когото пожелаятъ“. Интересно е, обаче, че съ тоя законъ свободниятъ лѣкарски изборъ се унищожаватъ. Въпросътъ е, въ интереса на кого става това? И теоритичитъ на унищожението на свободния лѣкарски изборъ едва ли не се базиратъ изключително на нѣкаква икономия, която ще стане. Азъ по принципъ дължа да подчертая, че, ако е въпросъ за икономия, даже и тогава не съмъ съгласенъ, поради простата причина, че премахването на свободния лѣкарски изборъ подлага на голѣмъ рискъ, излага на страшенъ рискъ живота и здравето на работника. А тогава, когато вие излагате на рискъ живота на единъ работникъ, за мене не струватъ нищо нѣколкото милиони, които ще спестите, тогава, когато ще пожертвувате нѣколко души работници. Защото изчислете труда на работника, изчислете доходитъ отъ тоя трудъ, и вие ще видите, кое е по-ценното, кое е по-доходното, дали да спестите временно само единъ или два милиона лева — което нѣма да стане, азъ ще ви го докажа впоследствие — или да спестите живота на човѣка, да гарантирате живота и здравето на работника, който служи като инструментъ въ ръцетъ на фабриканта, въ ръцетъ на онзи, който влага капиталъ.

Г. г. народни представители! Само фактътъ, че свободниятъ лѣкарски изборъ се унищожаватъ, е достатъченъ, за да ви кажа, че тоя законъ не може да бѣде гласуванъ и не бива да бѣде гласуванъ. Защото значението на лѣкаря по отношение на болния е толкова капитално, то е грамадно, то е невѣроятно голѣмо, и азъ върху тоя въпросъ искамъ да се спра, като ви процитирамъ само нѣколко пасажа отъ мнението на единъ голѣмъ нѣмски ученъ и лѣкаръ, Ервинъ Ликъ, който въ своята книга „За

лѣкаря и неговото призвание“ на едно мѣсто казва: (Чете) „Свободниятъ изборъ на лѣкаря не трѣбва да съществува само за една страна, само за болния“ — но трѣбва да съществува, споредъ него, даже и за лѣкаря. А какво показва това? Свободниятъ изборъ трѣбва да съществува и за лѣкаря, и за работника. И по-нататъкъ, като говори въ сѣщата книга по сѣщия въпросъ, ...

В. Коевски (нац. л): Теории, които нѣматъ приложение въ нашия животъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ ще се спра и на това, г. Коевски.

В. Коевски (нац. л): Спрете се. Бихъ желалъ да се спрете.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): ... той казва: (Чете) „Азъ мисля, истинскиятъ лѣкаръ би трѣбвало да вземе върху себе си лѣчението на единъ боленъ само тогава, ако между него и този, който дири помощъ, се установятъ известни сигурни душевни връзки“. Какъ ще установите душевни връзки между лѣкаря и пациента-работникъ, когато натрапвате на този последния лѣкаря, който трѣбва да го лѣкува? Какъ ще установите вие тия връзки, за които по-нататъкъ се казва: (Чете) „Всѣки боленъ има нужда отъ своя собственъ лѣкаръ, който му прилѣга, на когото той се подлага безрезервно. Да бѣдешъ лѣкаръ — е казалъ Schweninger единъ пътъ — ще рече да бѣдешъ по-силния отъ двамата“. Бисмаркъ, голѣмиятъ общественикъ на времето, казва: (Чете) „Моитъ по-раншни лѣкари“ — които сѣ били надъ 100 — „азъ лѣкувахъ“. Единъ лѣкаръ, обаче, е успѣлъ да му се наложи, а именно Schweninger, за когото той казва: „Той ми се наложи, той ме лѣкуваше“.

Лѣкарътъ трѣбва да води пациента, но за да го води трѣбва пациентътъ да си го избере. Азъ ви задавамъ въпроса: вие отивате ли при лѣкаръ, когото не вѣрвате, вие отивате ли случайно при кой да е лѣкаръ, вие не избирате ли лѣкаря — не отивате ли при този именно лѣкаръ, у когото имате вѣра? Това е отъ голѣмо значение. И, ако щете, въ медицината изрично е подчертано, че често пъти само психологията на болния може да го излѣкува, само мисълта, че е отишелъ при единъ лѣкаръ, когото вѣрва, може да го излѣкува. Често пъти само внушението лѣкува. Има вече цѣла теория за внушението и самовнушението. Самовнушението на болния иде именно отъ това, че е избралъ лѣкаръ, когото вѣрва, че е избралъ най-добъръ лѣкаръ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ако Ви е известна наредбата, нѣма защо да теоритизирате така. Тя не отнема свободния лѣкарски изборъ.

В. Коевски (нац. л): Това, което говори, нѣма нищо общо съ наредбата.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Наредбата премахва изцѣло свободния изборъ, основно го премахва.

В. Коевски (нац. л): Не е вѣрно това, докторе.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ще се спра, ако щете, и на този пунктъ, за да докажа, че тя съвършено премахва свободния лѣкарски изборъ.

В. Коевски (нац. л): Бихъ желалъ да Ви чуя.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ желая да станете вие да ме опровергавате.

В. Коевски (нац. л): Както приказвате, изглежда, че не знаете наредбата.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): По-нататъкъ той казва (Чете) „Азъ все повече виждамъ, че не знание и способностъ на лѣкаря разрешаватъ успѣха на едно лѣкуване, а, на първо мѣсто, неговата личностъ“ — вѣрата въ него.

В. Коевски (нац. л): Оставете тия теории! Това сѣ чисти теории, които можете да ги четете въ нѣкой университетъ, но които нѣматъ приложение по въпроса, който третирате.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ съмъ особено щастливъ, че тукъ се намиратъ хора така компетентни, съ единъ замахъ да разрешатъ тоя много голѣмъ за мене въпросъ.

В. Коевски (нац. л): Не е много голѣмъ въпросъ, както го смѣтате. Той не е чисто медицински въпросъ, а е въпросъ на администрация, докторе.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Той нѣма нищо общо съ администрацията. И именно тамъ е най-голѣмото зло, че Вие ще превърнете по този начинъ лѣкуването на работниците на една обикновена администрация, а противъ администрацията се бора азъ.

В. Коевски (нац. л): Вие искате фондътъ да отиде въ джобовѣтъ на лѣкаритѣ. Нѣма да позволимъ да се ограбва този фондъ отъ лѣкаритѣ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Именно администрацията е, която излага фонда. Отъ кого се ограбва той?

В. Коевски (нац. л): Отъ васъ, лѣкаритѣ, се ограбва, защото вашитѣ джобове никогато нѣма да напълните.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ ще оставя фактитѣ да кажатъ отъ кого се ограбва фондътъ.

В. Коевски (нац. л): Слушахме ги тия факти!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Но азъ ще ви кажа, че фондътъ ще се ограби именно по този начинъ. Споредъ най-компетентни срѣди, ще бъдете принудени да назначите най-малко 150 души лѣкари, ако искате поне отчасти да имате медицинска помощъ, или поне медицински прегледъ, и ще дадете 11—12 милиона лева, тогава когато досега се е харчело много по-малко. Вие ще дадете много срѣдства и за специалисти, защото утре ще се случи специална болестъ и вие ще пратите работникъ при специалистъ, на когото фондътъ ще плаща. Направете смѣтка, колко ще дадете за таква специално лѣкуване — не по-малко отъ 4, 5, 6 милиона лева.

Н. Гавриловъ (нац. л): Още по-добре. Значи, ще се запази здравето на работниците.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие ще похарчите една сума отъ 15 милиона лева само за лѣкари, безъ да гарантирате здравето на работника.

В. Коевски (нац. л): Ние не жалимъ за тия пари, стига да отидатъ за целта, а не да отидатъ въ бездѣлнитѣ джобове на тия, които не трѣбва да ги взематъ. Ето това е разликата между васъ и насъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ако наистина това е целта на законодателя, азъ го адмирирамъ.

В. Коевски (нац. л): Това е.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Но азъ подчертавамъ решително, че резултатитѣ ще бѣдатъ не само отрицателни, но катастрофални.

В. Коевски (нац. л): Още не сте видѣли тия резултати.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие ще се върнете на този въпросъ, даже и да бѣде гласуванъ бюджетопроектитъ. Ще видимъ и резултатитѣ. Но ние знаемъ едно, и вие трѣбва да го знаете: . . .

В. Коевски (нац. л): Вие не искате да виждате резултатитѣ, не желаете да ги видите. Тамъ е разликата между васъ и насъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): . . . че наложенъ лѣкаръ отъ никого не се желае. Направете, най-после, тази голѣма крачка. Азъ ще видя, кой е този, който ще вдигне ръка да гласува това законоположение; ще чакамъ да го видя, за да мога утре, когато въпросътъ се върне пакъ тукъ, да му кажа, че той не познава една специална материя. Азъ по този въпросъ имамъ достатъчно много куражъ, за да ви кажа, че, въ края на краищата, вие ще се върнете пакъ да се занимаете съ този проблемъ, ако, разбира се, целите едно — ако целите да осигурите медицинска помощъ за работника. Другъ е въпросътъ, ако се целятъ на всѣка цена икономии, които пакъ нѣма да дойдатъ, решително нѣма да дойдатъ и ще чакаме да ги видимъ да дойдатъ.

А. Икономовъ (нац. л): Когато отиде работникътъ, когато отиде беднякътъ въ Александровската болница, избира ли си лѣкаръ, или му е наложенъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Избира. Защото, за да мине покрай всички лѣкари и да отиде до Александровската болница, значи, че ги е избралъ.

В. Коевски (нац. л): Туй е адвокатско тълкуване. Браво, г. докторе, Вие сте станалъ адвокатъ! Харесвамъ те.

И. Косачевъ (нац. л): Той отива тамъ, защото е държавно учреждение.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не отива тамъ, защото е държавно учреждение, но защото е и по-икономично, и пореномирано. То е другъ въпросъ. Държавата е длъжна да му гарантира по-икономично лѣчение.

Н. Гавриловъ (нац. л): Всички бедно-болни, които отиватъ при общинскитѣ лѣкари и въ държавнитѣ болници, иматъ ли свободенъ лѣкарски изборъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това ли е идеалътъ?

Н. Гавриловъ (нац. л): Това е действителността.

А. Циганчевъ (з): Бедно-болнитѣ отиватъ въ болницата, а не при лѣкаря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Азъ не мога да разбера, кой е този, който ще се нагърби да ограничи свободния лѣкарски изборъ и, ако щете, да изостри още повече антагонизма между работници и господари. Защото тогава, когато господарътъ има право да отиде при лѣкаръ, който самъ си е избралъ; тогава когато господарътъ плаща само половинката отъ това, което се внася въ фонда, а другата половина плаща работникътъ, вие ограничавате работника, не му позволявате да си избере лѣкаръ и въ такъвъ случай, безспорно, вие казвате на тоя работникъ, че той нѣма тия привилегии, които има господарътъ. А поне въ това отношение могатъ да бѣдатъ равни защото, слава Богу, здравето и на работника, и на господаря е еднакво ценно.

В. Коевски (нац. л): И тамъ е демагогията, докторе!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ще трѣбва държавата да не подценява живота и здравето на българския работникъ.

И. Косачевъ (нац. л): Въ всѣки случай, има министерство, което се грижи за здравето на работниците.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ бихъ обърналъ вниманието и на една формална страна на въпроса. Азъ се чудя, какъ министерството има куража да назначи предварително лѣкаритѣ, когато въпросътъ не е разрешенъ отъ Камарата.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ами, какъ лѣкаритѣ имаха куража да обявятъ бойкотъ и да не цѣрятъ работниците? Или искате да се оставятъ работниците да мратъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Въпросътъ, който ми задавате, е много безпредметенъ, защото самитѣ работници подкрепиха и подкрепятъ борбата на лѣкаритѣ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Не е върно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ако наистина има нѣкакви лични интереси и домогвания отъ страна на лѣкарския съюзъ, който не ми е голѣмъ приятелъ; ако това бѣше наистина така, г. Гавриловъ, тогава работниците нѣмаше да чакатъ Вие да се застъпвате за защита на тѣхнитѣ интереси, а щѣха отдавна сами да се застъпятъ и да биятъ тревога много по-отдавна. . .

Н. Гавриловъ (нац. л): Но не вдигнаха.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): . . . щѣха да вдигнатъ шумъ още тогава, когато имъ бѣ отнетъ свободниятъ лѣкарски изборъ. Тѣхната борба е насочена именно противъ отнемането на свободния лѣкарски изборъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Лѣкаритѣ искаха да увлѣкатъ въ тая борба работниците, но работниците не се поддадоха.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие сега рискувате да накарате работничеството да направи стачка, ако му отнемете

свободния лѣкарски изборъ. А лѣкаритѣ обявиха стачка не само въ името на защита на своитѣ интереси. Не съмъ азъ, който ще ги защита. Азъ ще ви кажа нѣкои пунктове отъ изложението на лѣкаритѣ, съ които не мога да се съглася, но лѣкаритѣ обявиха стачката въ защита преди всичко интереситѣ на работниците, а следъ това, до известна степенъ, и въ защита интереситѣ на онеправданитѣ лѣкари. А това не сж онѣзи лѣкари, които трѣбва да бждатъ онеправдани отъ законодателя; това сж лѣкари, които безспорно иматъ нужда отъ поминѣкъ; това сж може би най-добросъвестнитѣ лѣкари. Азъ ви питамъ: тия лѣкари, които вие подбрахте и които назначихте, най-кадрнитѣ лѣкари ли сж? Тѣ ли сж лѣкаритѣ, които безъ друго ще бждатъ предпочитани отъ работническото, ако го оставите само да си избира своитѣ лѣкари? При тѣхъ ли щѣше да отиде работническото?

Н. Гавриловъ (нац. л): Азъ ще Ви отговоря веднага, че сж назначени лѣкари, които най-много сж работили.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Какъ ще отнемете вие на работническото това легитимно негово право да си избира своя лѣкаръ и да го прашате при лѣкаръ, при който то не иска да отиде?

Г. г. народни представители! Спирайки се върху тия въпроси, трѣбва да подчертая едно основно законоположение, което споредъ мене е много погрѣшно. Въ измѣненieto на чл. 29 се казва, че въ всѣко заведение или предприятие, визирано въ чл. 1 на настоящия законъ, въ което работятъ 200 и повече служаци, се назначава лѣкаръ, който да се грижи за здравето на работниците и служациитѣ. Следъ това се казва: въ предприятие съ повече отъ 50) работници и трудящи се назначава по единъ лѣкаръ за всѣки 500. И веднага следъ това, единъ редъ подолу, се казва: „Дирекцията на труда и общественитѣ осигуровки може да назначава лѣкари въ предприятия съ по-малко отъ 200 работници“. Ако дирекцията може да назначава тия лѣкари, защо тогава поставяте първото постановление — че трѣбва да има най-малко 200 или повече отъ 200 работници, или повече отъ 500 работници, за да се назначава на всѣки 500 или частъ отъ 500 по единъ лѣкаръ? Следъ това вие веднага, съ единъ замахъ, проваляте това постановление, като казвате, че дирекцията може да назначава лѣкаръ и тамъ, където работниците сж подъ 200 души.

Н. Гавриловъ (нац. л): Съгласенъ ли сте, където има 180 души работници, не точно 200 души работници, да нѣма работнически лѣкаръ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие не опредѣляте единъ минимумъ, а казвате, че където има и подъ 200 души работници, дирекцията назначава лѣкаръ. Лѣкаритѣ може да искатъ и на 100 души работници да има единъ лѣкаръ, но азъ не съмъ съгласенъ съ ония лѣкари, които безъ изключителни нѣкакви съображения искатъ на 100 души да има единъ лѣкаръ. Много малко сж 100 души работници за единъ лѣкаръ.

Азъ искамъ да констатирамъ само едно: че не държа смѣтка за исканията на този или онзи, но че държа смѣтка за нуждитѣ на времето. И азъ ви заявявамъ, че тия нужди ще ви накаратъ да се коригирате. Но недейте върши грѣшки. Нѣма нужда да отивате до крайности, за да се връщате отъ тамъ надире. И азъ смѣтамъ, че по тоя въпросъ едва ли ще сж съгласни всички отъ тукъ до тукъ (Сочи отъ крайната дѣсница до крайната лѣвица), освенъ ония, на които не е уясненъ въпросътъ.

Но, г. г. народни представители! Искамъ да се спра и върху въпроса за хигиената на труда. Трѣбва да се подчертае ясно, че хигиената на труда наистина не се спазва, че фабрикантитѣ не спазватъ елементарна хигиена въ фабрицитѣ. Това е и затуй, ако щете, защото инспекторитѣ по труда, ще кажа азъ, не сж достатъчно компетентни хора, и, ако щете, тая служба се подцени, като се повѣри на хора, които нѣматъ понятието не отъ хигиена, не отъ обществени осигуровки, но които нѣматъ понятие въобще отъ обществените въпроси. А тая служба е отъ голѣмо значение. Азъ смѣтамъ, че тоя институтъ трѣбва да се издигне на оная висота, на която трѣбва да бжде поставенъ. Касае се, г. г. народни представители, за живота и за здравето на работниците. Най-голѣмиятъ конфликтъ, който може да възникне, стачкитѣ, които възникватъ, не винаги сж вдъхновявани отъ чисто политически подбуждения, отъ партизански домогвания. Въ тѣхъ има

и много нѣщо справедливо. Стачкитѣ често пѣти сж плодъ на едни човѣшки искания, на едни елементарни човѣшки права, които трѣбва да бждатъ гарантирани на работническото. Азъ нѣма да цитирамъ теории и трудове, но ще ви кажа, че лично азъ съмъ билъ свидетел на следния фактъ: всички работнички, около десетина, отъ едно село, които бѣха пратени на работа въ фабриката „Принцъ Кирилъ“, въ Габрово, се върнаха туберкулозни, и само две сж останали живи, другитѣ се починаха.

Н. Гавриловъ (нац. л): При свободенъ лѣкарски изборъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тѣзи момичета сж отишли тамъ здрави. Отишли сж съ целъ да спечелятъ нѣщо, а сж изгубили живота си. Азъ не разбирамъ, какви сж тия работодатели, които не сж създали поне едни човѣшки, елементарни хигиенически условия на труда, и азъ обръщамъ вниманието на респективнитѣ власти върху това. По-рано се писа много и за варненската фабрика „Текстилъ“, за много фабрики. Нѣма да повтарямъ това, което се каза тукъ за Рилския водопроводъ, защото то се изнесе достатъчно добре. Навсѣкжде почти се пренебрѣгватъ елементарнитѣ условия за хигиена. Искамъ да се спра съ две думи върху хигиеничнитѣ условия, при които работи онзи неквалифициранъ земеделски работникъ, когато фондътъ „Обществени осигуровки“ не засѣга, но за когото сжщо така трѣбва да се помисли. Трѣбва да се помисли и за селския работникъ, и за онази родилка, която ражда на нивата, която нѣма не 14, не 10, не 5, но даже единъ день почивка преди да роди, защото често пѣти ражда на нивата, когато жѣне или когато копае.

Н. Алексневъ (з): И работи 8 часа!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тя работи не 8 и 10 часа, а много повече. По този случай трѣбва да подчертая, че и 8-часовиятъ работенъ день не се спазва. Работниците иматъ право да защищаватъ 8-часовия работенъ день, който и по законъ имъ е гарантиранъ. Но азъ искамъ да обърна вниманието ви, че при земеделския трудъ се работи често не само 8 и 10 часа, но и 20 часа на денонощие. А тамъ ние не гарантираме никакви елементарни хигиенични условия за родилкитѣ и за труда било на мъжа, било пъкъ за жената.

Нѣкой отъ работниците: Защото трудътъ въ село не е организиранъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Именно, защото трудътъ не е добре организиранъ, защото работникътъ е неквалифициранъ.

Азъ трѣбва да подчертая освенъ това, че фондътъ „Обществени осигуровки“ трѣбва да добие по-друго значение и да стане наистина фондъ „Обществени осигуровки“, а не само фондъ за една частъ отъ населението. Както е сега, той не оправдава напълно названието си. Фондътъ „Обществени осигуровки“ въ една държава трѣбва да обхваща цѣлото работно население на държавата.

Азъ съмъ на особено мнение сжщо така и по въпроса за вноскитѣ. Въ нѣкои държави вноскитѣ се плащатъ отъ държавата и отъ работниците, въ други — само отъ държавата, въ трети — само отъ господаритѣ. Азъ смѣтамъ, че господарятъ, който използва труда на работника, е длъженъ да се грижи за него най-малко дотолкова, доколкото се грижи за фабриката си, за машинитѣ, за инструментитѣ, съ които борави въ своя браншъ. Дори, възъ основа на тая елементарна логика, той е длъженъ да се грижи и за живота на работника, който въ случая, особено у насъ, служи само за припечелване на известни доходи на господаря, безъ да може да гарантира нѣкаква печалба за себе си. При това положение, ако работникътъ прави вноски, азъ питамъ, възъ основа на какво ги прави? Участвува ли той въ печалбитѣ на предприятието? Ние трѣбва да се застъпимъ за участието на работниците въ печалбитѣ на предприятието, въ което работятъ.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: (Ржкоплѣска)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тогава и само тогава съ по-голѣма справедливостъ бихме могли да искаме отъ работника да плаща нѣкаква вноска, която трѣбва да бжде много по-малка отъ вноската на господаря.

Споредъ мене, г. г. народни представители, най-логичното и най-справедливото би било, ако вноскитѣ, които сж необходими за фонда „Обществени осигуровки“, бждатъ внасяни отъ работодателитѣ и държавата. Това е

истинското социално законодателство. Но когато днес е установено, че въ този фондът трябва да внасят по равно и работници, и работодатели, и държава, ние виждаме, че държавата не си изпълнява задължението въ това отношение, когато тя е най-много длъжна да го изпълни, още повече, че държавата гарантира вноските въ много други институти и учреждения, които, според менъ, не сѣ отъ толкова голѣмо значение, както е фондътъ „Обществени осигуровки“. Какво друго ще чака работникътъ, ако той нѣма гарантиранъ поне единъ свободенъ лѣкарски изборъ и една гарантирана и осигурена грижа за неговото здраве, за неговия животъ?

Г. г. народни представители! Въ това отношение ние сме много зле. Азъ нѣма да се спирамъ подробно по отношение на материнството, на защитата на родилката. Но самиятъ фактъ, че въ цѣла България има само единъ родилень домъ, въ София, показва колко сме назадъ и какъ ние сме оставили на произвола на сѣдбата и родилка, и дете. И се чудимъ после, защо до края на първата година умиратъ 160, 170‰ отъ новороденитѣ; чудимъ се защо родилкитѣ умиратъ често пѣти още като лехуси отъ родилна треска — единъ отъ най-страшнитѣ бичове за родилкитѣ. А въ това отношение ние не сме взели никакви мѣрки. Ние даже отидохме дотамъ, че трѣбваше да воюваме да се гарантира на беднитѣ български граждани безплатно лѣкуване въ болницитѣ. Но ние не сме осигурили още една акушерка за селото, защото, когато вие карате акушерката сама да си изкарва прехраната отъ частна практика, тя нѣма да отиде на село, защото не може да изкара нищо. Гарантирайте ѝ заплата да отиде, за да я търсятъ, безъ да смѣтатъ, че трѣбва да ѝ плащатъ. Гарантирайте и свободенъ изборъ на лѣкаритѣ, за да гарантирате по този начинъ и здравето на работницитѣ. Вие може да задължавате работницитѣ да се лѣкуватъ при посочени лѣкари — азъ се съмнявамъ, дали това ще можете да наложите на работницитѣ — но вие здравето на работника нѣма да гарантирате. И азъ смѣтамъ, че това е най-опасниятъ прецедентъ, който ще създаде на правителството голѣми мъчнотии. Азъ ви го предвещавамъ това. И азъ бихъ желалъ да се запомни, защото азъ не съмъ отъ ония, които смѣтатъ, че трѣбва да се създадатъ препятствия, само отъ любовъ къмъ спорове или за да не върви гладко колата на правителството. Азъ съмъ отъ ония, които смѣтатъ, че трѣбва да се избѣгватъ всички онѣзи неприятности, които могатъ да се избѣгнатъ. Въ това се състои, ако щете, и смисълътъ на разискванията, които се правятъ тукъ. Но азъ се страхувамъ, защото виждамъ, като че ли вие сте предрешили въпроса, или най-малко сте съ едно предубеждение по него. Азъ се страхувамъ, дали съ необходимата компетентностъ може да се изнесе този въпросъ, дори и отъ насъ, които боравимъ въ тая областъ, защото въ края на краищата това е единъ голѣмъ социаленъ въпросъ. Въ всѣки случай азъ претендирамъ да познавамъ поне ония основни положения, върху които се спрѣхъ тукъ.

К. Русиновъ (раб): Г. Димитровъ! Вие мислите, че правителството ще се погрижи за здравето на народа ли? Недейте вѣрва, че това ще стане. Това значи да вѣрвашъ, че вълкътъ ще защити агнето.

Н. Гавриловъ (нац. л): Това ще стане отъ селско-рабочническото правителство!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ даже не бихъ желалъ да вземамъ думата тази вечеръ при едно такава малцинство депутати въ Камарата, ако не смѣтахъ, че въпросътъ е отъ много важенъ характеръ, ако не смѣтахъ, че въпросътъ има голѣмо значение преди всичко за спокойствието и за мира въ страната. Азъ смѣтамъ, че по този въпросъ ще се дойде до единъ страшенъ конфликтъ не само между правителството и лѣкаритѣ, но и между правителството и работническото. Конфликтътъ между лѣкаритѣ и правителството не е отъ толкова голѣмо значение, споредъ менъ, колкото е конфликтътъ съ здравето и съ живота на работника. Азъ съмъ сигуренъ, че работникътъ ще се бори да защити своето достоинство и своитѣ човѣшки права.

Г. г. народни представители! Предъ васъ се изнесе картината на фонда „Обществени осигуровки“, за да не се чудите, кой го е излялъ, какъ е изляденъ, въобще какво е положението му. Предъ васъ се изнесе и картината на народното здраве, изтъкна се дългътъ преди всичко на държавата, на обществото къмъ онѣзи, върху които се крепи тая държава. И недейте се чуди утре, ако вие узавите по този начинъ работническото, ако вие узавите оня рабо-

тенъ народъ долу — азъ говоря вече изобщо, защото и селскитѣ народъ, и земледѣлецътъ нѣма необходимата гаранция за своето здраве и за своя животъ. Азъ бихъ желалъ да ви предупредя, за да вземете предварително мѣрки. Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че този въпросъ, специално що се отнася до фонда „Обществени осигуровки“ и до свободния лѣкарски изборъ, нѣма да остане разрешенъ така, както е разрешенъ съ закона за бюджета на разнитѣ фондове — не бива да остане. Азъ смѣтамъ, че най-напредъ г. министърътъ на финанситѣ нѣма да се солидаризира съ едно такава действие. Ако г. министърътъ на търговията го нѣма сега тукъ, за да оттегли още сега това положение въ законопроекта за бюджета на фондовете, азъ съмъ убеденъ, че въ бюджетарната комисиия ще се направи корекция, защото се ка-сае, преди всичко, за единъ голѣмъ социаленъ въпросъ. Социалното законодателство днесъ върви напредъ, то не се връща надире. Днесъ, когато Обществото на народитѣ се занимава съ тия голѣми проблеми, когато Обществото на народитѣ гарантира правата на детето, на новороденото съ специална декларация; днесъ, когато Обществото на народитѣ има специаленъ отдѣлъ за трудова хигиена — азъ не смѣтамъ, че така лекомислено могатъ да се разрешаватъ въпроси отъ такъвъ голѣмъ масщабъ. Азъ съмъ дълбоко убеденъ, че това ще се разбере, че това ще се съзнае, не за да се угоди на нѣкого, но за да се създаде наистина едно социално законодателство, защото не е социално законодателство онова законодателство, което отнема правото на работника свободно да си избира лѣкаря. Да отнемешъ правото на свободенъ лѣкарски изборъ, то значи да убиешъ преди всичко медицинската помощъ за работника, то значи да накарашъ работника да отиде тамъ, където често пѣти смѣта, че му е смъртъта. Има хора — и вие сте отъ тѣхъ — които нѣма да отидатъ тамъ, където смѣтатъ, че нѣма да имъ помогнатъ, и не само нѣма да имъ помогнатъ, но може би ще увредятъ тѣхното здраве. Азъ бихъ могълъ да ви цитирамъ много и много случаи, когато, вмѣсто да се помогне, се е увреждало; мога да ви цитирамъ сѣщо така много и много случаи, когато съ едно много малко въздействие, често пѣти само психическо, хората сѣ оставали живи.

И въ интереса на голѣмото дѣло, въ интереса на мира въ страната, въ интереса преди всичко на здравето на работника, въ интереса на спокойствието, азъ апелирамъ къмъ г. г. народнитѣ представители: недейте вдига рѣка за отнемане свободния лѣкарски изборъ, бждете много предпазливи, защото той не е толкова лекъ въпросъ, както нѣкои го представятъ тукъ. Въ края на краищата той ще се наложи, но нека ние предварително го разрешимъ добре. Азъ ще искамъ, г. г. народни представители, да чуя тукъ и декларацията на г. министра на финанситѣ: ще се солидаризира ли той съ премахването на свободния лѣкарски изборъ, ще се солидаризира ли съ този начинъ на действие и въобще дали той ще се съгласи да бжде ангажирано народното представителство съ единъ актъ, който ще отрече и правата на работническото, и медицината, и народното здраве за единъ отъ най-важнитѣ словесъ въ нашия общественъ животъ? (Нѣкои земледѣлци ржкоплѣскатъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Гавриловъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди всичко азъ трѣбва да отбия твърдението, че съ закона за бюджета на фондовете, се желаело измѣнението на нѣкои отъ трудовитѣ закони и премахването на свободния лѣкарски изборъ, който така горещо г. г. лѣкаритѣ тукъ, въ Камарата, защитаваха, пледирайки, да не кажа, своитѣ лични интереси.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Най-напредъ трѣбва да подчертая, че азъ не работя съ фонда, за да не смѣтате, че защитавайки свободния лѣкарски изборъ, азъ защитавамъ своя личенъ интересъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): За да бжде ясенъ въпросътъ и за да се избѣгнатъ много отъ теоритизиранията, които се правятъ отъ страна на г. г. лѣкаритѣ, трѣбва народното представителство да знае въ що се състои тая наредба, противъ която толкова много, както отъ лѣкарския съюзъ, така и отъ лѣкаритѣ, които даже не работятъ съ фонда — каквато декларация направи г. д-ръ Димитровъ — се вдига вѣрва.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не вдигатъ лѣкаритѣ „врѣва“ срещу тая наредба, а протестирайтъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Наредбата не премахва свободния лѣкарски изборъ.

П. Стояновъ (д): Г. Гавриловъ! Поправете се, ако обичате. Не вдигатъ „врѣва“, а възразяватъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Не тукъ, а вънъ, защото се застъпатъ тѣхнитѣ интереси.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Лѣкаритѣ сѣ малко по-сериозни, отколкото Вие смѣтате.

Н. Гавриловъ (нац. л): Поправямъ се, г. докторе; имайте търпение да чуете наредбата. (Чете) „За да се осигури на работниците едно още по-правилно лѣчение, като подбортъ за квалифицирана помощъ стане по-ефикасенъ, безъ да се съкращава нѣщо отъ срѣдствата, които се предвиждатъ за медицинската помощъ, но като тѣ се изразходватъ безъ разхищение, рационално, въ бъдеще се предвиждатъ и се назначаватъ въ по-големитѣ работнически центрове лѣкари-провѣрители-лѣчители. Тѣзи лѣкари ще бждатъ въ достатъчно количество, за да могатъ да бждатъ всѣкога въ услуга на осигуреното работничество.“

1. При лѣкаритѣ-провѣрители-лѣчители ще се явяватъ предварително всички осигурени работници, които мислятъ, че иматъ нужда отъ медицинска помощъ.

2. При прегледа лѣкарътъ може да констатира:

а) че осигурениятъ е здравъ. Въ такъвъ случай той подучава съветъ и се отправя на работа;

б) че е слабо заболѣлъ или че болестта е лесно определяема. Тогава лѣкарътъ може да му напише рецепта за лѣкарство и, ако страданието му изисква почивка, лѣкарътъ може да му предпише до три дни такава; за повече го изпраща при инспекторъ-лѣкаря съ карта за лѣчение;

в) че боледува отъ нѣкоя болестъ, която се лѣкува въ лѣчебницитѣ на фонда, гдето има такива;

г) че страданието на осигурения е отъ естество, което изисква по-продължително лѣчение въ дома му или има нужда да постѣпи въ болнично заведение.

3. Следъ като се удостоверилъ, че страданието е за болница, то лѣкарътъ му дава карта за лѣчение, съ която ще се яви въ инспекцията на разпореждане. Ако страданието може да се лѣкува амбулаторно, но е отъ специаленъ характеръ и лѣкарътъ не може да се ангажира съ лѣчението му, то той ще го препрати съ писмена бележка до лѣкаря на частна практика, когото болниятъ си е избралъ за постоянно.

Следъ това наредбата предписва известни формуляри и по какъвъ начинъ ще става това препращане.

Правата на лѣкаритѣ-провѣрители-лѣчители сѣ въ п. 10: (Чете) „Лѣкаритѣ-провѣрители-лѣчители ще пишатъ, както досега, карти за лѣчение съ сведенията, които се изискватъ“. — Пакъ е указано по какъвъ начинъ ще се вписватъ болнитѣ. — Лѣкаритѣ-провѣрители-лѣчители приематъ осигурениятъ въ своитѣ лѣкарски кабинети. Лѣкаритѣ-провѣрители сѣ длъжни да се намиратъ въ кабинетитѣ си сутринъ отъ 7 ч. до 20 ч. вечерта, а особено да не отсъствуватъ отъ кабинетитѣ си отъ 12 до 14 ч. и отъ 17 до 20 ч. удобнитѣ за работниците часове.

Лѣкаритѣ-провѣрители ще си поставятъ табела на външнитѣ врати на жилищата си „лѣкаръ на фонда“ и т. н.

Наредбата предписва и известни задължения за смѣнитѣ, като дава пѣкъ известни права на работниците, че отъ 21 ч. презъ нощта до 7 ч. сутринта болнитѣ ще могатъ да прибѣгватъ за помощъ до който лѣкаръ искатъ, който, отъ своя страна, трѣбва да съобщава на инспектора на труда. При тежки злоупотреки пострадалиятъ отъ злоупотрека може да се обърне за медицинска помощъ къмъ всѣки лѣкаръ, безъ да иска предварително разрешение.

Г. г. народни представители! Когато Дирекцията на труда издаде настоящата наредба, Лѣкарскиятъ съюзъ се видѣ уязвенъ и обяви бойкотъ на цѣренето на осигурениятъ работници. Пита се, защо лѣкаритѣ обяха бойкотъ въ цѣлата страна, когато тая наредба предвижда да има такива лѣкари-провѣрители само въ нѣкои центрове — въ по-големитѣ работнически центрове? Причинитѣ ще намѣрите на друго мѣсто и азъ ще ви ги посоча. Но защо Дирекцията на труда издаде новата наредба за тия 10 градове? Ето фактитѣ, отъ които тя се е ръководила. Дирекцията на труда, следъ като е прегледала всички дисциплинарни дѣла, които сѣ били водени противъ лѣкаритѣ, които сѣ цѣрили осигурени работници, е констатирала голѣми злоупотребления.

Има лѣкари, които за едно обикновено порѣзване на прѣстъ каратъ работника да ходи 12 пѣти на прегледъ и да му правятъ 10 преврѣзки. Това струва на фонда 560 л.

Има лѣкари, които каратъ работника да ходи 8—10 пѣти на прегледъ презъ день—презъ два, безъ да му определятъ болестта или пѣкъ при всѣко ходене му казватъ, че страда отъ различни болести, предписватъ му различни лѣкарства, преди да е употребилъ първитѣ. Провѣрени такива болни, се оказа, че сѣ страдали отъ най-обикновено заболѣване: малария, слаба инфлуенца и други подобни.

Други лѣкари сѣ предписвали на десетки работнички едно и също лѣкарство — нѣкакво срѣдство за усиляне при най-различни диагнози. Всички тѣзи работнички, провѣрени, се оказа, че сѣ здрави, но лѣкарътъ, за да си пише карта за хонораръ, трѣбва да пише нѣкаква диагноза и рецепта. Има други лѣкари, които сѣ представили карти за прегледъ на десетки осигурени. Последнитѣ, намѣрени и разпитани, казватъ, че не сѣ ходили при тѣзи лѣкари, което се вижда и по книжкитѣ имъ, въ които лѣкарътъ не се е разписалъ.

Други пѣкъ лѣкуватъ нѣкои за ужъ сърдечна болестъ, пишатъ имъ специалитети за 2.000 л., преглеждатъ ги 15—20 пѣти, а при провѣрката се оказва, че този осигуренъ страда отъ сифилисъ или туберкулоза, но г. лѣкарътъ, вмѣсто частъ по-скоро да го изпрати въ диспансера, при специалиста или въ санаториума, предпочита да го задържи при себе си, за да се пише карти за хонораръ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Да, това е така, но азъ ще Ви кажа, че работникътъ следъ това може да отиде при другъ лѣкаръ, който ще констатира болестта и ще изложи своя колега, което кара всѣки лѣкаръ да мисли вътрѣ много, когато ще постави диагнозата. Другъ е въпросътъ, че има много недобросъвестни лѣкари — това подчертавамъ — че има преразходи на въгъра. Но не е тая мѣрката, която трѣбва да се вземе.

Н. Гавриловъ (нац. л): Много случаи има лѣкаритѣ да отиватъ изъ фабричитѣ, канторитѣ и заведенията, за да си турятъ щемпела на осигурителната книжка — това става особено въ началото на годината — да подканятъ работниците да отиватъ въ кабинетитѣ имъ за прегледъ, макаръ да не сѣ заявили, че иматъ нужда отъ такъвъ, да ги преглеждатъ въ канцелариятъ и въ чакалнитѣ на заведенията и да си пишатъ карти за хонораръ.

Много случаи има лѣкари да представятъ карти за прегледъ на осигурени, които още не сѣ добили право да се лѣкуватъ за смѣтка на фонда.

Много случаи има, когато лѣкари въ общински амбулатории преглеждатъ осигурени и си пишатъ карта, че сѣ ги прегледали въ кабинетитѣ си и така осчетоватъ и фонда, и общината, на която фондътъ плаща всѣки прегледъ въ амбулаторията ѝ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тукъ пѣкъ е виновенъ работникътъ, г. Гавриловъ — липсва съзнание у работника.

Н. Гавриловъ (нац. л): Много лѣкари има, които учатъ работниците да се явяватъ за прегледъ по два-три пѣти въ месеца, за да провѣрватъ сами здравето си или ги залъгватъ съ рентгеновитѣ си апарати.

Азъ ще ви посоча статии, които сѣ писани отъ лѣкари, какъ е имало лѣкари, които сѣ злоупотребявали съ даването на лѣкарска помощъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): А иначе какъ ще ги спасите отъ залъгванията съ рентгеновитѣ апарати? Пакъ ще прашатъ работниците при специалистъ и ще ги залъгватъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ще ви кажа. — Ето какво пише фондовиятъ лѣкаръ д-ръ Аджаровъ въ в. „Казанлъкъ“ отъ 1931 г. (Чете): „Злоупотребленията, които се вършатъ съ срѣдствата на фонда, сѣ толкова многобройни, често пѣти много майсторски прикривани, че това, което съобщавамъ тукъ, е само една частица. Това сѣ само разкрити случаи, по които има заведени и дисциплинарни дѣла“.

Пакъ д-ръ Аджаровъ, отъ Казанлъкъ, пише въ мѣстния в. „Казанлъкъ“, отъ 1931 г., следното: (Чете) „Така ние виждаме за нищожни, така да се изразя, одрасквания да се тича при лѣкаръ — страдание, което въ обикновения животъ отминаваме безъ най-малко внимание; да се тича при лѣкаръ за обикновена пѣпчица, въгарици, само отъ естетично гледище; да се настоява за почивка, безъ страданието да изисква такава; да се искатъ помади за лице и пр.“

Има случаи, гдето при изкълчване на рамото на при работа, следователно, незаплатяно отъ фонда, работни-

кътъ да се връща на работа още на третия ден, а за същото страдание, заплащано от фонда, да лежи цял месец в болницата. Ние отиваме към пълно генерализиране на тази система на злоупотреби.

Д-ръ Аджаровъ е бил няколко години лѣкаръ на фонда и този лѣкаръ сега бойкотира фонда!

Вижте сега какво пише д-ръ Христо Паламарковъ отъ Дупница, председател на клон на Лѣкарския сѣюзъ въ Дупница: (Чете) „Лѣкарското сѣсловие при масовото стичане за прегледъ на ползуващи се отъ фонда „Обществени осигуровки“, които сѣ въ повечето случаи здрави или съ незначителни страдания, ненуждаючи се отъ медицинска помощъ, губи охотата за обстоен прегледъ. Ползуващитъ се отъ фонда „Обществени осигуровки“, носящи въ себе си мисълта, че могатъ безплатно да се ползуватъ отъ медицинска помощъ поради мотиви, изтъкнати по-горе, посѣщаватъ лѣкарскитъ кабинети или съвсемъ безпричинно, или пъкъ съ много дребни оплаквания. Почти всѣкидневно ще се чуятъ изрази: „Дайте ми цѣръ за поправка“, „нѣщо ми бие подъ лѣжичката — дайте ми капки за успокоение“, „баба каза да ми дадешъ цѣрове за глава“, „ама пиши ми и йодъ за разтривка, когато простина да се намажа“ и други десетки подобни! И когато лѣкарътъ се опита да смене за всѣка евентуалностъ една по-подробна анамеза, тя или му се отказва, защото звѣнцътъ на работилницата биелъ за работа, или получава най-чудновати отговори“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това не е нищо, това е най-елементарна работа.

Н. Гавриловъ (нац. л): Слушайте, това е мнение на лѣкаръ. (Чете) „При подобенъ разпитъ, работникътъ желае да покаже на лѣкаръ, че страда много тежко и измисля всевъзможни лъжливи оплаквания. Така довѣрието и искреността, две отъ съществено значение условия за взаимоотношенията между лѣкаря и болния, се нарушаватъ. На анамезата не се вѣрва и прегледътъ става неволно повърхностенъ, а често пѣти дори досаденъ.“

„При масовитъ посѣщения на лѣкарскитъ кабинети отъ осигурения при фонда „Обществени осигуровки“ лѣкарътъ, освенъ, че започва да преглежда повърхностно, но той е и въ една конфузия по отношение на своята диагноза и лѣчение. Когато той би намѣрилъ нѣкой отъ прегледанитъ здравъ — а такива сѣ, по моето мнение и наблюдение, не малко — би се следвало да пише въ работническата книжка „здравъ“, да не предписва никакви лѣкарства и даже да съобщи въ инспекцията за подобенъ симулантъ, за да бѣде той наказанъ. Прави ли се, обаче, това и е ли възможно? Отговорътъ е отрицателенъ, защото въ противенъ случай това би значило лѣкарътъ самъ да си прочете смъртната присѣда не само като фондъ лѣкаръ, но и въобщо като лѣкуващъ лѣкаръ. И той, който познава манталитета на нашия осигуренъ при фонда „Обществени осигуровки“, би разбралъ много добре конфузията, въ която изпада лѣкарътъ при подобни случаи. Азъ зная, че мнозина биха казали: „Кѣде е лѣкарската съвѣсть?“ — Но това сѣ само думи! Действителността, грубиятъ ежедневенъ животъ иска своето, иска преди всичко хлѣбъ. И до тамъ асѣлъ свежда всичко. Кой би дръзналъ да отиде противъ собствения си интересъ? Да прегледа единъ човѣкъ, който и да би билъ той, е длъжностъ на всѣки лѣкаръ. Той ще го изслуша, следва се да приеме неговитъ оплаквания за вѣрни, ще го прегледа и ще му предпише лѣкарства. И съ това свършва неговата задача. Ако не е поставилъ ясна диагноза, ще впише все пакъ нѣкаква въ книжката. Съ това, разбира се, лѣкарътъ много добре съзнава падението си. Но би ли могълъ да направи противното? Ако изгони, или най-малко обясни на осигурения, че е здравъ и че той ще съобщи това въ инспекцията, отъ което ще последва глобяване, понятно е, че въ такъвъ случай въ пациента ще се появи едно голямо недоволство отъ тоя лѣкаръ, единъ протестъ, едно формено преследване и той ще бѣде неминуемо дискредитиранъ. И затова, съ много малки изключения, лѣкаритъ преглъщатъ първия горчивъ хапъ, правятъ по необходимостъ единъ компромисъ съ лѣкарското си призвание и обикновено „намиратъ“ болести и у здравитъ и имъ предписватъ лѣкарства. За доказателство ни служатъ смѣткитъ на лѣкаритъ. Всѣки, който знае да чете медицински, веднага би забелязалъ търсенитъ диагнози, веднага би разбралъ неизбѣжно изнасиланата лѣкарска съвѣсть. Така е и така ще бѣде, когато е въведена една система, която насажда изнасилването на лѣкарскитъ моралъ и съвѣсть“.

Това пише докторъ Паламарковъ, председател на лѣкарския клонъ въ гр. Дупница, който написа специална брошура: „Защо напустнахъ фонда О. О.“ Сега този госпо-

динъ бойкотира фонда „Обществени осигуровки“ и се нарежда въ редовитъ на Лѣкарския сѣюзъ!

По този поводъ работникитъ въ Дупница (Сочи работникитъ) претендиратъ да защищаватъ — ето съ какво писмо излизатъ до г. Паламарковъ: (Чете) „Уважаеми г. председателю, Съ прискърбие посрещнахме Вашата статия въ в. „Свѣтлина“ отъ 15 юний т. г. и голѣмо е нашето очудване, че Вие си присвоявате права, които никой не Вие делегиралъ. Вие говорите отъ името на работничеството, чийто представителъ сме ние и намъ е дадено правото и свободата да се грижимъ за него — да отстояваме интереситъ и правата му. Г. председателю, съгласни сме съ Вашето твърдение, „че всѣки работникъ е свободенъ да потърси помощъ отъ оня лѣкаръ, въ който има довѣрие“, но кажете за Бога, защо Вие преди 3 години напустнахте фонда, като неговъ лѣкаръ и излѣзохте съ добре мотивирана брошура „Защо напустнахъ фонда О. О.“ която Ви прави честь? Не се ли отвращахте отъ разхищенията, които се правятъ съ срѣдствата на тоя фондъ, не искахте ли Вие ревезия, ограничения, па даже и коренни промѣни на цѣлата система на фонда, а най-главно медико-специалната служба? Да, искахте, защото знаехте много добре, че Вашата колегия (далечъ сме отъ желанието да нанасяме обиди) злоупотребяваха съ правата и свободата, които имъ бѣха дадени отъ закона. „Законъ отличенъ, свършенъ, но не и за нашия моралъ“, което показва приложението му на практика. Девизътъ бѣше „Повече частие за малко хора“ — рѣцетъ на колегията изтрѣпваха отъ умора на ножицата, която немилостиво рѣжеше купони отъ книжкитъ на наивнитъ работници, прегледи се вършеха по порѣжа и то за най-леки и банални заболявания на работници, а и често осигурителнитъ книжки се пазѣха отъ лѣкаря и така се изтощаваха най-безмилостно срѣдствата на фонда, т. е. нашитъ стотинки. Вие виждахте и знаехте това, затова напустнахте фонда, като неговъ лѣкаръ.“

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Щомъ е ималъ смѣтка, защо ще напуска?

Н. Гавриловъ (нац. л): И сега Ви молимъ да не пазите интереситъ на колегитъ си, както желаете и казахте „да се запази свободниятъ лѣкарски изборъ“. Ние Ви отговаряме, г. председателю, не е застрашенъ свободниятъ лѣкарски изборъ, а е застрашено свободното разхищение на фондови срѣдства. Ние Ви адмирираме, защото това е една хубава черта отъ Ваша страна, като лѣкаръ да пазите интереситъ на сѣсловиято си, но недейте така безогледно и не отивайте далечъ — това е нашиятъ съветъ. — Следъ това говорятъ за почивна станция и т. н. Отвореното писмо е подписано отъ Георги С. Стояновъ — господинътъ (Сочи Александъръ Наумовъ) е отъ Дупница и ще ви каже какъвъ е той — подписано е още отъ Ц. Ивановъ, Ст. Колевъ, Т. Ташкова, В. Кичюковъ, К. А. Мицова, Ал. Стойчевъ, Георги Д. Чуковски, П. Димитрова, С. Мицовъ, Б. Н. Младеновъ, А. Тушевъ, Т. Н. Тренковъ, Ал. Д. Горовъ и при особено мнение отъ председателя на заналтчинитъ Василь М. Фурнаджиевъ.

А. Наумовъ (раб): Тѣ сѣ националиберали. Работникитъ сѣ за свободния лѣкарски изборъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Не сѣ националиберали. Азъ се обръщамъ къмъ Вашата съвѣсть, понеже Вие сте отъ Дупница, да кажете какви сѣ; не сѣ ли хора на Работническата партия? Нека се знае, че когато работничеството съзнава своитъ интереси, когато страда отъ тази експлоатация, която правятъ фондовитъ лѣкари, намиратъ се хора тукъ, които да продаватъ интереситъ на това работничество, за да угодничатъ и вършатъ една политика, която е чужда на работническитъ интереси.

А. Наумовъ (раб): Всички вноски въ фонда сѣ отъ работникитъ и вие имъ отнемате сѣ лѣкарства, отнемате имъ отъ помощта, отнемате имъ и пенсиятъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Гавриловъ (нац. л): Може ли да обясните факта, че единъ лѣкаръ на общинска или държавна служба преглежда въ извънслужебното си време само отъ 2 до 3 ч. по 50 души работници? Това говори, или че нѣма никакъвъ лѣкарски прегледъ, или че тоя прегледъ се прави, само за да се удари подписъ върху осигурителната книжка, за да се регистрира лѣкарскиятъ хонораръ. Има случаи, кѣдето единъ лѣкаръ, чрезъ надзирателитъ

или собствениците на фабриките и складовете, е успявал да преглежда ежемесечно по 200—300 души работници, и по такъв начин си е докарвал лъкарски хонорар от фонда „Обществени осигуровки“ по 8—10 хиляди лева. За Бога, кое съсловие у нас е намърло такъв доходен занаят, да смуче от две майки: свободна практика и фонд „Обществени осигуровки“?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Гавриловъ! Има други, които смучат от много повече майки.

Н. Гавриловъ (нац. л): Това обяснява, защо Лъкарският съюз е обявил борба на фонда „Обществени осигуровки“, въ която борба лъкарите искат да увлечат и работниците. Но аз ви питамъ: защо тия лъкари до вчера не се интересуваха за живота и здравето на работниците? И ако за момент се пресушат тия блага, ако за момент фондът „Обществени осигуровки“ престане да плаща лъкарски хонорар, нима мислите, че лъкарите нѣма да бждат първите, които ще затворят вратите на своите лъкарски кабинети за работниците и ще натират последните, затова защото нѣма да искат да ги преглеждат безъ възнаграждение? Ето какво значи тия крокодилски плач, тия крокодилски сълзи, които лъкарите лѣят за работничеството и господата отъ официалната работническа партия се ловят на вѣдницата имъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Гавриловъ! Може нѣколко души лъкари да лѣят крокодилски сълзи за работничеството, но това обвинение, което хвърляте върху тях, не само е смѣшно — то е престѣпно. Съ факта, че вие карате работника да отива при лъкаря презъ работно време — направете смѣтка само отъ това какво се губи!

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. Димитровъ! Азъ ви привеждамъ единъ примѣръ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): А туй, което разправяте, показва, че вие нѣмате понятие отъ медицинска помощ — какво е истерия, какво е главоболие — и се чудите, че йодът искали, че аспирина искали, че имъ биело нѣщо подъ лъжичката. Това е нѣщо обикновено за работника.

Н. Гавриловъ (нац. л): Лъкарите на фонда, които ще преглеждат само осигурени, ще иматъ възможност да опознаят много добре отъ какво страдат работниците и какви сѣ тѣхните болести. Вие виждате, че най-добрите семейства винаги иматъ свой домашенъ лъкар. Когато работниците иматъ свой лъкар, последниятъ ще ги опознае не само отъ прегледа, но и отъ лѣкуването имъ, не само въ продължение на единъ месецъ или една година, а въ продължение на 2 и 3 години; той ще познава тѣхния животъ, тѣхните заболявания и ще може най-лесно да даде диагноза на оная болест, отъ която работникътъ евентуално би заболѣлъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Кой, натрапениятъ, наложениятъ лъкаръ ли?

Н. Гавриловъ (нац. л): Този, който ще има възможност по-често да преглежда заболѣлия работникъ. — Но така, както се е вървѣло, где сѣ сега лѣчебните заведения, где сѣ сега болниците, санаториумите, диспансерите, почивните станции за лѣтно и зимно време на работниците? Всичко е отишло за лъкарски хонорари и за лъкарства.

Но ще ми позволите, г. г. народни представители, да ви направя едно сравнение и вие ще бждете ужасени, като видите какво нѣщо се е ограбвало, какво нѣщо е било, и какво става. Само за м. май, споредъ сведенията на инспекцията, . . .

Н. Алексиевъ (з): Тази година?

Н. Гавриловъ (нац. л): Да. Откакто обявиха бойкота. София само презъ м. май 1931 г. е платила за хонорари на лъкари 231.904 л. Сега, при новата наредба, е платила 91.170 л.

Н. Алексиевъ (з): Колко прегледи е имало?

Н. Гавриловъ (нац. л): За единъ месецъ?

Министъръ Д. Гичевъ: Колко прегледи е имало?

Н. Гавриловъ (нац. л): Сжщитѣ прегледи.

Министъръ Д. Гичевъ: Кажете ги.

Н. Гавриловъ (нац. л): Това е статистика, която дава инспекцията за м. май.

Министъръ Д. Гичевъ: Това е статистика за платеното, а не за числото на прегледите.

Н. Гавриловъ (нац. л): Избѣгвано е да бждатъ вписани тия прегледи въ работническите книжки — каквито сѣ 80% — за които не заслужаватъ да отиватъ съ рецепти въ аптеките.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ама, г. Гавриловъ, ние преглеждаме здрави хора, приказваме за предпазна медицина, а вие се чудите, че отивали болни хора да се преглеждатъ! По-добре да излѣзатъ здрави и 80%, ама не излизатъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Почивки въ София сѣ били дадени презъ май 1931 г. — 4.829 дни, а сега, презъ май 1932 — г. 1.840.

Въ Русе: за хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 84.380 л., а сега — 11.000 л.; за медикаменти сѣ били дадени 56.119 л., а сега 15.810 л.; почивки сѣ били дадени 52.277, а сега — 11.444.

Въ Ямболъ: за хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 26.950 л., а сега — 5.500 л.; за медикаменти сѣ били дадени 26.560 л., а сега — 5.914 л.; почивки сѣ били дадени 1.295, а сега — 668.

Въ Сливенъ: за хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 36.585 л., а сега — 15.880 л.; за медикаменти сѣ били дадени 39.594 л., а сега — 14.330 л.; почивки сѣ били дадени 1.745, а сега — 916.

Въ Пловдивъ: за хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 57.740 л., а сега — 17.980 л.; за медикаменти сѣ били дадени 59.703 л., а сега — 11.591 л.; почивки сѣ били дадени 658, а сега — 516.

Въ Габрово: за хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 26.640 л., а сега — 11.500 л.; за медикаменти сѣ били дадени 25.350 л., а сега — 23.797 л.; почивки сѣ били дадени 105, а сега — 57.

Въ Плевенъ: хонораръ на лъкари сѣ били дадени презъ май 1931 г. 28.860 л., а сега — 11.000 л. . . .

Министъръ Д. Гичевъ: Недейте чете всичко: За Варна е най-важното.

Н. Гавриловъ (нац. л): . . . за медикаменти сѣ били дадени 23.518 л., а сега — 11.140 л.; почивки сѣ били дадени 946, а сега — 240.

К. Русиновъ (раб): При тази организация на лѣкуването, най-голъма печалба ще иматъ поповетѣ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. г. народни представители! За да бжде по-ясна картината, нека ви кажа, че отъ образуването на фонда презъ 1924 г. досега по смѣтката „Болестъ“ приходите на фонда сѣ 261.778.000 л., а сѣ изразходвани 327.397.000 л. Причината на това е, че е имало една безсистемност, която се изразява въ това ограбване на фонда.

Отъ статистиките, които сѣ правени, е установено, че отъ работниците, които сѣ се явявали съ осигурителни книжки за прегледъ при лъкарите, 80% сѣ били здрави или пъкъ сѣ били такива, които сѣ отивали само заради одраскване, заболѣлъ го стомахътъ и пр.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): А пъкъ азъ съмъ сигуренъ, че тия 80% сѣ били туберкулозни!

Н. Гавриловъ (нац. л): Ето защо, г. г. народни представители, сѣ въвежда на тия лъкари-провърители се цели именно това: тия 80% отъ осигурените работници да бждатъ връщани, следъ предварителенъ прегледъ отъ тия лъкари, въ своите работилници, като имъ бждатъ дадени най-необходимите малки рецепти за лѣкуване на тѣхната малка болестъ и да не се дава възможност на лъкарите да използватъ фонда по такъвъ начинъ. На тия 80% осигурените книжки нѣма да бждатъ щемпелувани, за да не губи по такъвъ начинъ фондътъ за лъкарски хонорари и за рецепти. Но азъ трѣбва да констатирамъ и тоя фактъ: нито единъ лъкаръ — това се изнесе въ Висшия съветъ на труда — не е вписалъ въ осигурителната книжка, на явилъ се за прегледъ работникъ, че е здравъ. Само г. д-ръ Буриковъ е регистриралъ единъ единственъ случай, откакто сжществува фондътъ, когато на явила се за прегледъ при лъкаря работникъ е било вписано въ работническата книжка „здравъ“. Всички,

които сж се явявали при лѣкаритѣ, винаги сж били „болни“, на всички сж били писани рецепти и по такъв начин фондът е билъ ошетаванъ. Е добре, кжде е тая съвѣсть, г. докторе, и у осигурени при фонда, и у лѣкари, за да може по такъв начинъ да позволимъ още да става това разхищаване на тоя фондъ „Обществени осигуровки“?

И. действително, ако Вие взимате за запазване на свободния лѣкарски изборъ, ние трѣбва да се погрижимъ и за запазване на тоя фондъ, защото утре, когато той бжде изчерпанъ и нѣма да бжде налице, каквото искате и да правите, нито свободния лѣкарски изборъ ще запазите, нито ще запазите здравето на работниците.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): А вие ще запазите фонда, но ще пожертвувате здравето на работниците. Запомнете това добре!

Н. Гавриловъ (нац. л): Ние нѣма да пожертвуваме здравето на работниците. Ние правимъ това само съ огледъ на запазването на здравето на работниците, защото има ли срѣдства фондътъ, ще има и лѣчение за тия работници.

Но да дойдемъ на оная теория, която г. д-ръ Димитровъ развиваше относно свободния лѣкарски изборъ. Преди всичко, както казахъ, наредбата не отхвърля свободния лѣкарски изборъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Е, какъ не го отхвърля?

Н. Гавриловъ (нац. л): Не го отхвърля, г. докторе, защото въ п. 3 отъ наредбата се казва: (Чете) „Следъ като се удостовѣри, че страданието е за болница, лѣкарътъ му дава карта за лѣчение, съ която ще се яви въ инспекцията на разпореждане. Ако страданието може да се лѣкува амбулаторно, но е отъ специаленъ характеръ и лѣкарътъ не може да се ангажира съ лѣчението му, той ще го препрати съ писмена бележка до лѣкаря на частна практика, когато болниятъ си е избралъ за постоянно“.

Следователно, по начало свободниятъ лѣкарски изборъ не е забраненъ. Тия лѣкари-провърители ще правятъ провърка на всички, които иматъ нужда отъ медицинска помощъ, ще ги напътватъ и който е за специално лѣчение, ще му кажатъ да отиде при специалистъ-лѣкаръ, който болниятъ си избира, а който има нужда отъ амбулаторно лѣчение, лѣкарътъ-лѣчителъ ще му даде тая помощъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тогава какъвъ смисълъ има да премине презъ лѣкаря-провъритель, за да отиде на лѣчение при лѣкаря-лѣчителъ?

Н. Гавриловъ (нац. л): Но, г. г. народни представители, тая система, която е въведена у насъ въ фонда „Обществени осигуровки“, почти никжде не съществува.

Въ Германия, споредъ наредбата отъ 1923 г., на всѣки 1.000 осигурени се допуска единъ лѣкаръ тамъ, гдето се дава помощъ на семейството, а иначе — на 1.350 осигурени. Между тѣзи лѣкари осигурениятъ може да прави изборъ. Въ тѣхнитѣ каси има назначени лѣкари и работниците могатъ да се ползватъ отъ тѣхъ по изборъ. Въ Австрия, споредъ закона отъ 1 априлъ 1927 г., осигурениятъ се обръща за помощъ къмъ опредѣлени отъ каситѣ лѣкари, които въ градоветѣ сж постоянни. Въ осигуряването на земеделскитѣ работници свободниятъ изборъ е въведенъ. Въ Англия има свободенъ лѣкарски изборъ, обаче при съвсемъ друго опредѣляне на възнаграждението. Въ Унгария има чиновници лѣкари. Въ Полша медицинската помощъ обикновено се дава въ диспансеритѣ на каситѣ, което дава възможностъ на болния да се ползува отъ модернитѣ методи на диагностика и терапията. Болнитѣ на легло се преглеждатъ отъ лѣкари на каситѣ. Въ Ромъния има лѣкари, назначени отъ каситѣ. Въ Югославия има лѣкари функционери. Въ Чехославия осигурениятъ се обръща къмъ опредѣлени отъ каситѣ лѣкари — законътъ не гарантира свободния лѣкарски изборъ.

И. Куртевъ (нац. л): Така е и у насъ при банковитѣ чиновници.

Н. Гавриловъ (нац. л): Има два начина на изпѣщане възнаграждението: първо, лѣкарътъ има фиксирано месечно или годишно възнаграждение, независимо отъ вноскитѣ въ фонда, посещенията и пр. — тая система съществува обикновено въ страни, кждето нѣма свободенъ лѣкарски изборъ — и второ, форфетерно възна-

граждение за единъ осигуренъ. Размѣрътъ на това възнаграждение се опредѣля споредъ числото на заболялитѣ годишно. Лѣкарътъ получава, независимо отъ числото на интервенциитѣ, едно възнаграждение, което варира въ зависимостъ отъ числото на осигурениятъ. При тая система предварително се знае числото на осигурениятъ и възнаграждението, което ще се плати. Тая система преобладава въ Англия, Германия, Австрия и Чехословашко.

Нека допълня тая статистика още съ изчисленията, които Дирекцията на труда прави. Съ тази наредба дирекцията е имала намѣрение да назначи само 27 лѣкари и то: въ София — 8, въ Пловдивъ 4, въ Хасково 2, въ Сливенъ 2, въ Ямболъ 1, въ Русе 3, въ Варна 3, въ Габрово 2 и въ Пѣтърваръ 2. Общата сума, която е щѣла да бжде изразходвана отъ фонда за тия лѣкари, е 1.782.000 л., срещу около 18 милиона лева, които досега сж плащани за лѣкарски хонораръ.

Г. г. народни представители! . . .

И. Лѣкарски (д. сг): 22 души присѣтствуватъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Моля?

И. Лѣкарски (д. сг): По-добре щѣхте да направите, ако бѣхте казали: „Г. г. 22-ма народни представители!“

Н. Гавриловъ (нац. л): Повдигнаха се много въпроси въ връзка съ фонда „Обществени осигуровки“; въпросътъ за безработицата, въпросътъ за 8-часовия работенъ день, въпросътъ за женския и детския трудъ, въпросътъ за фонда „Злополуки“, въпросътъ за постѣпленията по фонда. Повдига се най-сетне и въпросътъ за администрацията на фонда — че тя едвали не, както каза г. Нейковъ, яла по-големия пай отъ приходитѣ.

Г. г. народни представители! Личниятъ съставъ на Дирекцията на труда отъ общия приходъ на фонда 156.700.000 л., при разходъ 152.000.000 л., поглѣща едвѣмъ сумата 13.000.000 л., а това значи 10% отъ цѣлия приходъ на фонда „Обществени осигуровки“. Г. г. народни представители! Никое дружество, нито частно застрахователно, нито каквото и да е, не харчи толкова малко за администриране на своя капиталъ. Следователно, тия разноски отъ 13 милиона лева, които се харчатъ за личния съставъ, сж малки.

Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да констатирамъ, че тогава, когато се разисква най-жизнениятъ въпросъ за работничеството, неговитѣ патентовани представители, неговитѣ патентовани защитници . . .

С. Таковъ (з): (Къмъ А. Наумовъ) Хайде, обаждай се!

Н. Гавриловъ (нац. л): . . . сж представени тукъ само отъ 2-ма народни представители.

Н. Алексиевъ (з): Да се запише.

С. Таковъ (з): (Къмъ А. Наумовъ) Обаждай се!

Н. Алексиевъ (з): Който е дежуренъ отъ двама ви, да се обади!

Н. Гавриловъ (нац. л): Това нека се констатира, защото то е единъ фактъ, отъ който трудящитѣ се маси ще видятъ какъ тия хора защищаватъ тѣхнитѣ интереси. А утре тѣ ще се явятъ по стѣгди и мегдани и ще говорятъ, че само тѣ сж единственитѣ, които сж защищавали интереситѣ на работния народъ.

А. Наумовъ (раб): И това, което Вие говорите, не е никаква защита.

С. Таковъ (з): Дежурниятъ се обади. Дежурни, дръжъ се! Дежурни, на линия!

А. Наумовъ (раб): Азъ ще ви кажа, че вие нито едно работническо събрание не сте разрешили.

Н. Гавриловъ (нац. л): Когато се разисква най-жизнениятъ въпросъ за работничеството, тѣхната работа е да отсѣтствуватъ. Но тѣ си казаха урока. Тѣ пращатъ работниците въ работническия рай, въ Съветска Русия, тамъ, кждето всичко било по медъ и масло; тамъ, кждето имало 8-часовъ работенъ день; . . .

А. Наумовъ (раб): 7, не 8.

Н. Гавриловъ (нац. л): ... тамъ, където женският и детски трудъ билъ добре защитенъ; тамъ, където за работниците имало курорти, където имало диспансери; тамъ, където едва ли не всички работници били настанени въ царските палати, въ царските дворци.

Н. Алексиевъ (з): Да не избѣгатъ съ аеропланъ въ Русия, щомъ тамъ е така? Какво ще правимъ безъ работници?

Н. Гавриловъ (нац. л): Ако това бѣше много сериозенъ аргументъ, ако бѣше вѣрно, че въ Съветска Русия работниците сѣ настанени въ царските дворци, ...

А. Наумовъ (раб): Пратете делегация, за да констатира, че не е така!

Н. Гавриловъ (нац. л): ... отъ това съвсемъ не следва, че между работниците нѣма заболявания. Болеститѣ нѣма да се премахнатъ само съ това, че работниците сѣ настанени въ дворцитѣ на монарситѣ. Ако бѣше така, азъ смѣтамъ, че всички монарси въ Европа биха решили да отстъпятъ своитѣ дворци, за да бждатъ настанени въ тѣхъ съ десетки и стотици хиляди работници, и по този начинъ да ликвидиратъ съ тоя голѣмъ социаленъ въпросъ: премахване на жилищната криза и даване удобни и хигиенични жилища на работниците. Но това не става. Ако е въпросъ за демагогия, каквато извършватъ комунистите въ Русия съ настаняването на нѣкакви си 2—3 хиляди души работници въ Петроградскитѣ дворци, отъ общия брой 120 милиона работници, може ли съ това да се твърди, че е разрешена социалната проблема? Не, азъ смѣтамъ, че това е илюзия, която тия хора си правятъ на своитѣ разбирания и която лесно може да се схване и отъ самитѣ работници.

Н. Алексиевъ (з): Тѣ се редуватъ по една нощъ въ царскитѣ дворци.

Н. Гавриловъ (нац. л): Ораторътъ на Работническата партия има дързостта да говори за добре уредени работнически докове, за градини, за работилници, за трудови условия. Ще ми позволите, г. г. народни представители, да ви отнема малко време, за да ви процитирамъ да видите какви сѣ квартиритѣ и каква хигиена има за работниците въ Съветска Русия.

Н. Алексиевъ (з): Лѣтно време на лагеръ.

И. Куртевъ (нац. л): На слънце.

Н. Гавриловъ (нац. л): В. „Правда“ отъ 26 мартъ 1925 г. пише: (Чете) „Въ фабриката „Карлъ Маркс“, въ Владимирска губерния, Вязники, отъ 150 семейства нито едно не разполага съ определено отъ нормата мѣсто. Понѣкога 2 или 3 семейства, 8 или 9 лица живѣятъ въ една стая. Децата сѣ натѣпкани навсѣкжде. Човѣшки купища, мръсотия, животинство ... Миризма отравя въздуха“.

С. Таковъ (з): Вѣрно ли е това?

А. Наумовъ (раб): Затуй смъртността тамъ е много по-малка, отколкото въ България.

Н. Гавриловъ (нац. л): „Правда“ отъ 3 априлъ с. г.: (Чете) „Числото на бездомнитѣ работници въ фабрика Н. достига 5 хиляди, въ района на П. — 1.000, въ района на З. — 2.500 и пр. Въ Сорново, 32.000 жители, повече отъ 50% отъ жителитѣ нѣматъ и най-елементарнитѣ хигиенични условия“. — „Въ фабрика Л., въ околноститѣ на Москва, има стаи въ работническитѣ казарми, където спятъ по 9—10 човѣка; спи се на земята, въздухътъ е мръсенъ и задушливъ. Безъ вентилация“. — „Правда“ отъ 17 априлъ. — „Въ К., въ Иваново-Вознесенския районъ, въ работническитѣ казарми почти въ всѣка малка стаячка живѣятъ по две семейства. Въшки и бѣлки. На сѣщото мѣсто въ други здания положението е още по-окаяно. Нѣма хигиена и пр.“ — „Правда“ отъ 6 май.

Сжиятъ вестникъ, отъ сжщата дата: (Чете) „Въ Костроума нуждата отъ жилища е голѣма. Повече отъ 1.000 работнически семейства живѣятъ въ ужасни условия. Въ Московския текстилъ повече отъ 75.000 работници и чиновници иматъ нужда отъ жилища. Въ златнитѣ мини на Лена работниците живѣятъ окаяно въ голѣми и мрачни бараки, семейства и ергени заедно. Най-щастливитѣ спятъ въ избитѣ, по 2—3 семейства заедно. Много отъ тѣхъ нѣматъ

покривки и спятъ облѣчени. Никаква вентилация. Въшки и мръсотия“. — „Правда“ отъ 27 май.

А. Наумовъ (раб): Г. Гавриловъ не знае, че въ Бургазъ работницитѣ мратъ отъ малария на полето, безъ медицинска помощъ, а приказва за Русия.

С. Таковъ (з): Защо толкова те боли за Русия?

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Работницитѣ въ фабриката „Профинтеръ“, въ района на Брянскъ, които живѣятъ въ бараки, заематъ често едно легло отъ 5 квадратни аршина (въ 1 аршинъ: 71 см.) съ едно семейство отъ 8 члена и даже 12 и 16. Отъ това произлиза разпространението на болеститѣ, особено туберкулозата, която между работницитѣ достига 80%“. — „Правда“ отъ 11 юлий.

К. Русиновъ (раб): Г. Гавриловъ! Това е самокритика. Това се пише, за да се взематъ мѣрки за подобрене на положението.

С. Таковъ (з): И ние вземаме мѣрки.

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Трудъ“, централниятъ комунистически органъ на синдикатитѣ, пише: въ северния Кавказъ, въ тютюневитѣ плантации въ Б., работницитѣ спятъ на самата земя, покрити съ малко плѣва въ самото мѣсто, където работятъ. Тютюневиятъ прахъ задущава гърдитѣ и благоприятствува болеститѣ; никакви мѣста за миене. Общо въ металургията срѣдната обитасема площъ е 7 кв. аршина, а понѣкога 4½ въ известни области“. Въ Уралъ миньоритѣ спятъ по пода на казармитѣ; тѣ нѣматъ нито умивалникъ, нито пералня, нито сушилня; много отъ тѣхъ живѣятъ на 3—4 км. далечъ и трѣбва пеша да преминаватъ най-малко два пѣти на день“.

К. Русиновъ (раб): Я питай, нашитѣ селяни какъ живѣятъ?

Н. Гавриловъ (нац. л): „Въ фабриката „Комунистически авангардъ“ работницитѣ живѣятъ въ казармени стаячки, понѣкога натѣпкани по 14 души въ една; почти всѣка стаячка е раздѣлена на два етажъ, като паракходна кабина; отгоре и отдолу по едно семейство. Бременни жени, деца се търкалятъ на твърда подъ. Въ манифактурата „Московска губерния“ натрупването е невъобразимо; така, въ казармата „Франция“ 40 стаи сѣ заемани отъ 80 семейства съ повече отъ 250 души; и това сѣ щастливцитѣ, защото 600 работници сѣ принудени да живѣятъ въ околноститѣ, върѣдъ въшки, бѣлки, дървеници, влага, плесень, пушекъ, сажда, въ съседство съ добитѣкъ; спи се по одѣри; подъ одѣра, върху маситѣ и подъ маситѣ; презъ нощта не може да се излѣзе — подътъ е претѣпканъ отъ човѣшки тѣла“.

С. Таковъ (з): И това е самокритика!

К. Русиновъ (раб): Където има грѣшка, да се поправи. А тукъ не се прави такава самокритика.

Н. Гавриловъ (нац. л): Въ Донецкия басейнъ. Сжиятъ вестникъ на труда говори за миньоритѣ въ Донецъ въ 1927 г. (Чете) „30.000 работници ще бждатъ безъ покривъ; въ петролитѣ предприятия въ Баку 40% ще останатъ безъ подслонъ, 25% въ Грозни; навсѣкжде жилищата сѣ недостатъчни, разрушени, нездравни, както въ Кузнецъ, Сибиръ, така и въ Московския басейнъ“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Кажете имъ да прочетатъ „Гола Русия“.

К. Русиновъ (раб): Той отъ нея чете.

Н. Гавриловъ (нац. л): „На VIII-я синдикаленъ конгресъ много отъ делегатитѣ разкриваха жилищнитѣ условия: когато 80—100 души сѣ натѣпкани въ общи спални, не може да става въпросъ за културна революция, казва единъ; у насъ се спи въ една маза, въ единъ старъ вагонъ или даже въ една яма, констатира единъ желѣзничаръ; и представителитѣ на всички работнически области, безъ изключение, изразяватъ своитѣ молби и жалби, описвайки специалноститѣ на тѣхнитѣ респективни затвори“.

К. Русиновъ (раб): Отъ коя година?

С. Таковъ (з): Отъ миналата година, отче. Вѣрвамъ досега да се е измѣнило малко.

Н. Гавриловъ (нац. л): „Въ Ленинградъ отъ 45.200 работници по постройките сж настанени на легла само 1.245; построяватъ се къщи за около 4.000 души; 40.000 души оставатъ, прочее, безъ подслонъ“.

Г. г. народни представители! Тукъ се подмѣта не за пръвъ пътъ, че нѣкои чиновници били насилвани да внасятъ вноски въ своите партии, къмъ които принадлежатъ. Нека ми позволятъ г. г. народни представители (Сочи работниците) да кажа, че и тѣ сж жертва на тия вноски, защото отъ 12.000 л., които получаватъ като народни представители, тѣ взематъ за свои нужди само 4.000 л., а 8-тѣ хиляди лева ги взема централниятъ комитетъ на партията; по такъвъ начинъ тѣ сами биватъ експлоатирани отъ тия, които стоятъ на висотата на управлението на тая партия. Но ето какъ стои този въпросъ и въ Съветска Русия.

К. Русиновъ (раб): Ние доброволно ги даваме.

С. Таковъ (з): Не се бъркай — не е доброволно.

Н. Алексиевъ (з): За подпомагане безработните!

Н. Гавриловъ (нац. л): Доброволно — съ парабелъ! — Ето какво се казва по тоя въпросъ. (Чете) „Да не забравяме задължителните абонаменти за вестници, които абониралиятъ съвсемъ не желае; въпрѣки резолюцията на третия конгресъ на Съветитъ, изпълнителниятъ комитетъ на Харьковската губерния задължава, подъ страхъ на наказание, абонирането на „Вести“: този вестникъ струва 300 рубли; и това е вестникъ, който се списва на украински, безъ руснацитъ да могатъ да го четатъ.“

Н. Алексиевъ (з): Тукъ се даватъ за афиши.

Н. Гавриловъ (нац. л): Авторътъ на тази книга, работящъ въ единъ съветски институтъ въ Москва, се видѣ членъ на осемъ организации или дружества, безъ нѣкога да е давалъ на нѣкое отъ тѣхъ своето съгласие, и поради това, че съветскиятъ „гражданинъ“ нѣма никакви възможности да изкаже едно мнение; той бѣше, безъ да бѣде тѣхенъ членъ, въ професионалния псевдосиндикатъ МОПР (международно дружество за революционна помощ, наречена на западъ „Червена помощ“), дружества на приятелитъ на децата, на авиацията, на химията, дружество „Долу неграмотността“ и две други, забравени отъ автора, безъ съмнение вече изчезнали. Безъ да знае за съществуването на тия дружества е билъ абониранъ и сж му били събирани дружествени вноски.

К. Русиновъ (раб): Кой вестникъ?

Н. Гавриловъ (нац. л): Това го пише в. „Правда“ отъ 11 августъ 1925 г.

К. Русиновъ (раб): О-хо-хо!

С. Таковъ (з): Демекъ остарѣло, искашъ да кажешъ!

Н. Гавриловъ (нац. л): Много пъти отъ тукъ (Сочи работниците) се е подхвърляло: „Ренегати, ренегати!“ Отдава ми се случаятъ сега да се обяснимъ. По-големии ренегати отъ васъ (Сочи работниците) нѣма, защото, ако не сте ренегати, трѣбва да се наричате Комunistическа партия. Щомъ нѣмате смѣлостта и дързостта да отстагвате принципитъ и гледищата на Комunistическата партия, вие сте ренегати.

К. Русиновъ (раб): Ние сме работническа партия, защото вие поддържате единъ драконовски законъ за защита на държавата.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Вие си спомняте съ какъвъ патосъ представителътъ на Работническата партия каза, че болниците били обърнати на мори, че не приличали на нищо, работникътъ намилалъ тамъ своята смъртъ и пр. Ще ми позволите да ви кажа какви сж болниците въ Съветска Русия: (Чете) „Въ санаториума „Пролетарий“ (Ялта) болнитъ не могатъ да протестираатъ, медицинскиятъ персоналъ ги пренебрегва; храната „бунтува болнитъ“; никакви книги. — „Правда“ отъ 8 май 1925 г. — Въ санаториума „Воровски“ (Гагри), пълно медицинско нехайство; въшки и бълхи въ изобилие; плѣхове почетно количество; котки, кучета, магарета, добитѣкъ на чиновницитъ шумятъ день и нощ; нито бѣло, нито дрехи; единъ рабкоръ (работнически кореспондентъ на вестникъ), приютенъ въ тая станция, бѣше изпѣденъ

отъ Гагри съ запушени уста и завързанъ отъ милицията, заедно е написалъ нѣкои сатирични стихове противъ положението на дома. — „Правда“ отъ 10 май 1926 г. — Почивната станция на О., близо до Москва, е „къща на умората“; водата отново разболява оздравяващитъ. Отъ 30—40 приютени спятъ въ единъ тѣсенъ коридоръ, където леглата сж сбутани едно до друго. — „Известия“ отъ 13 августъ 1927 г. — Една анкетна комисиия разкрива измамнитъ, злоупотрѣбленията и прехосванията, които се увеличаватъ отъ година на година въ службитъ по тѣзи ведомства; персональтъ поглѣща фондоветъ, предназначени за болнитъ; администраторитъ, висшитъ чиновници канятъ и поддържатъ своитъ приятели за смѣтка на хигиената и грижитъ. — „Правда“ отъ 30 юний 1928 г. — Единъ кореспондентъ отъ Ленинградъ съобщава, че той е трѣбвало да прави много часове опашка, за да покаже своитъ книжа. После отново редица часове по разни гишета, за разни посещения, за баня и т. н. „Красная газета“, вечерно издание, отъ 19 юлий 1929 г.“

И вие говорите за бюрокрация въ ония учреждения, където нашитъ работници отиватъ да получатъ помощъ или да бѣдатъ отправени за лѣчение.

К. Русиновъ (раб): Камъ нашитъ работници да получаватъ тѣзи помощи, които получаватъ рускитъ работници!

Н. Гавриловъ (нац. л): Всичко това ставало, защото днешниятъ министъръ на търговията, промишлеността и труда билъ представител на финансовия капиталъ и не се интересувалъ нито отъ трудовитъ условия, нито пъкъ се интересувалъ за живота и здравето на работницитъ.

С. Таковъ (раб): (Къмъ К. Русиновъ) Защо не отидете? Съ една моторна лодка и хайде!

Н. Гавриловъ (нац. л): Но, г. г. представители на работническата класа, както вие се таксувате, комисариатътъ на труда въ Съветска Русия представителъ на финансовия капиталъ ли е? Вие виждате отъ тѣзи сведения, които ви давамъ, какви грижи се полагатъ и тамъ за работническото.

К. Русиновъ (раб): Тѣзи сведения сж отъ 1925 г.

Н. Гавриловъ (нац. л): Отъ 1929 г. ще ви дамъ.

А. Наумовъ (раб): Вие отнемате придобивкитъ на работницитъ, които сж имали до сега.

Н. Гавриловъ (нац. л): Въ нашитъ фабрики, казватъ тѣ (Сочи работниците), нѣмало никаква защита на честта на работницитъ, нѣмало никаква защита на честта на работника и привездатъ примѣръ, че нѣкой си фабрикантъ или рѣководител на нѣкое предприятие изнасилалъ нѣкоя работничка. Г. г. народни представители! Нека ви цитирамъ само две извадки отъ болшевишки вестници, за да видите какво става въ Съветска Русия.

К. Русиновъ (раб): Отъ къде ги получавате тѣзи болшевишки вестници? Защо тѣ нѣматъ достъпъ до насъ? Трѣбва да се обърне внимание, че той има болшевишки вестници.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Гавриловъ (нац. л): Слушайте сега: (Чете) „Въ тюневитъ плантации на Кавказъ работницитъ работятъ наклѣкали на единъ сламеникъ, всрѣдъ ужасенъ прахъ, отъ 6 ч. сутринта до 9 ч. вечерта; професионалнитъ болести сж многобройни; колективниятъ контрактъ, съ своитъ клаузи за 8 часа работа, съвсемъ не се зачита. Практикуватъ сезоннитъ женитби“ — сезоннитъ женитби, г-да — „съ тѣхнитъ венерически болести, нездрави помѣтания и т. н. „Трудъ“, отъ 25 мартъ 1926 г.“

„Въ Кримъ, пише Серафимовичъ, младитъ момичета, работящи въ тюневитъ плантации, лозята и т. н., сж принудени да спятъ наедно съ своитъ рѣководители; масови абортъ; многобройни болести; тѣ сж лошо хранени, лошо квартировани, третирани като добитѣкъ; „по-лошо, отколкото въ единъ затворъ“. „Красная газета“, отъ 21 мартъ 1926 г. Женската безработица, квартирната криза и т. н. развиватъ проституцията, а сѣщо и детската проституция; числото на проституткитъ 14-годишни момичета се увеличава. — „Комунистъ“, Харьковъ, 15 априлъ 1926 г. Общо въ аталието, както и въ бюрото, въ университета, както и въ магазина, женитъ не могатъ да се оплачатъ, не могатъ да получатъ или запазятъ своята работа, нито пъкъ да се възползватъ отъ своитъ права, безъ да пла-

тятъ една такса въ натура под формата на угодничество, наложено имъ отъ мъжетъ, отъ които тѣ зависятъ. Една непоносима тирания въ това отношение потиска жестоко голѣмата частъ отъ женитъ, тъй както въ никоя друга страна на свѣта.

К. Русиновъ (раб): Това е критика, г. Гавриловъ.

С. Таковъ (з): Е, критика!

К. Русиновъ (раб): Нали казвате, че тамъ нѣма нужда да се грижатъ за морала?

М. Дилиновъ (з): Порицайте ги и вие!

Н. Гавриловъ (нац. л): „Комунизмътъ W, администраторъ на фабрика, накарва насила да дойде въ къщата му една работничка, за да ѝ наложи незаконно една работа и на туй отгоре ѝ се налага. Комунизмътъ D. обижда и тормози работничкитъ. „Правда“, 3 мартъ 1929 г. Въ Ярославль ръководителитъ на алкохолната фабрика, въ това число и секретарятъ на комунистическата ядка, налагатъ своитъ желаня на работничкитъ, после се освобождаватъ отъ тѣхъ, изпъждайки ги отъ работа; никой не смѣе да критикува, за да не бѣде счетенъ за „меншевикъ“ или „оппозиционеръ“. — Това пише в. „Трудъ“, отъ 11 май 1928 г.

Повдига се въпросътъ така сѣщо и за 8-часовия работенъ день. Ето какъ се спазва 8-часовиятъ работенъ день въ блаженото царство, наречено съветски рай на работничкитъ.

Въ торфищата на Владимирската губерния работничкитъ работятъ по 10—11 часа, вмѣсто 8, подъ дъждъ, въ вода до кръста, носейки тежести до 40 кг.; 24 момиченца работятъ въ блатата, въпрѣки закона. Работничкитъ се страхуватъ да протестираатъ, за да не загубятъ мѣстото си. — „Трудъ“, 1 юний 1928 г.

„Известия“, отъ 6 юний 1929 г., цитира различнитъ случаи, кждето чиновничкитъ, прислужничкитъ, учителкитъ сѣ прицелна точка на половитъ желаня на тѣхнитъ „върховни“ начальници. Като общо правило, женитъ, посрамени по тоя начинъ, въпрѣки волята имъ, се чувствуватъ унижени, беззащитни и не смѣятъ нищо да разкажатъ отъ срамъ или отъ страхъ да загубятъ мѣстото си. Фактитъ поѣкога се разкриватъ, благодарение на анонимни писма.

„Трудъ“, отъ 28 априль 1926 г., пише: (Чете) „Въ Грузия работничкитъ за дървенъ материалъ работятъ по 12 часа на день въ блата и нѣматъ никаква санитарна служба“.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Лѣкаритъ измръха.

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Съобщението за пленарното заседание на Централния съветъ на синдикатитъ казва: „Болнитъ работници чакатъ 10 дни лѣкаръ; нѣма достатъчно лѣкари, нито болници“.

К. Русиновъ (раб): Прочети всичко. Възражения отъ мнозинството) Това е докладъ, въ който се сочатъ дефектитъ, за да ги вземе предъ видъ правителството и да ги премахне.

Н. Гавриловъ (нац. л): Но, г. г. народни представители, да не мислите, че тамъ навсѣкжде е така. Тамъ има нанстина наредени образцови санаториуми, болници, курортни стнции и мислите за кого, за работничкитъ ли? Не.

С. Таковъ (з): За началничкитъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Официалнитъ анкети установяватъ, че имъ, безъ съмнѣние, нѣколко майчински домове и ясли модели — тия именно, въ които се водятъ посетителитъ, туриститъ и фалшивитъ „приятели на С. С. С. Р.“, но може ли да се отдава нѣкакво сериозно значение на това въ тая „1/6 частъ отъ глобуса“?

Има нѣколко такива санитарни заведения, и като отидете да направите екскурзия въ „съветския рай“, ще ви вземе съветскиятъ делегатъ и ще ви разведе изъ тѣхъ, за да може да остане у васъ впечатление, че всичко тамъ е въ редъ.

К. Русиновъ (раб): Защо не пустнете една делегация да отиде да види?

С. Таковъ (з): Отивай, никой не те спира.

К. Русиновъ (раб): Не азъ, вие.

С. Таковъ (з): Ще те качимъ на една лодка въ Варна и ще отидешъ, ама не щешъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): За да може още по-добре да се характеризира положението тамъ, ще ми позволите да ви прочета какво пише комисарятъ по труда Семашко въ в. „Правда“, отъ 25 мартъ 1926 г. (Чете) „Покровителството на труда у насъ не се спазва въ никоя област. Дори професиитъ, които изглеждатъ най-фаворизирани, каквито сѣтъ търговскитъ служащи, шофьоритъ и т. н., работятъ при твърде тежки условия. Търговскитъ служащи работятъ навсѣкжде по 10—11 часа на день. „При насъ“, казва единъ делегатъ на тухларитъ въ една конференция на работничкитъ по зданията, „има доста време откакъ 8-часовиятъ работенъ день е изчезналъ. Работи се винаги 10 и повече часа. Допълнителнитъ часове сѣ текуща практика въ болшинството отъ предприятия, напукъ на нарежданията на Инспекцията на труда“. И казва по-нататъкъ, че има 1.826.000 допълнителни часове, които сѣ били работени, безъ да бѣде получено разрешение за повече отъ половината“. — В. „Правда“, отъ 8 юний 1927 г.

К. Русиновъ (раб): Защо министърътъ на труда не направи единъ докладъ, да видимъ колко милиона часове работятъ работничкитъ у насъ повече? Въ Съветска Русия министърътъ на труда прави доклади и търси грѣшки, за да ги поправи, но да видимъ вашъ докладъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Тукъ се разправя отъ приятелитъ на Съветска Русия, че тамъ едвали не цѣлото работничество, следъ като свърши своята работа, било изпращано по курорти.

С. Таковъ (з): Курорти! — По два ритника.

К. Русиновъ (раб): А вие ги изпращате на гробищата.

И. п. Рачевъ (з): Тукъ имаме почивни станции.

К. Русиновъ (раб): Най-голѣмата почивна станция е Орландовци!

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Въ една скорошна статия „Свѣтлинитъ и сѣнкитъ въ курортитъ“ Семашко признаваше тѣжното материално положение на курортитъ, претрупани съ дългове, неудобни и лошо ръководени. Така бѣше още въ „старото време“, казва той, и ето защо нашата буржоазия отиваше да се цѣри и почива въ странство. (Но тогава, ще забележимъ ние, престанете да търсите доброволци и да мамите наивнитъ, които на свой редъ разпространяватъ басни за вашитъ почивни станции). Той констатира, че „социалниятъ съставъ на приетитъ болни съвсемъ не е задоволителенъ“. Презъ последнитъ години той се е стабилизиралъ така: 1/2 работници, 40% чиновници, 10% селяни. (Но това е придружено съ голѣми скандали, причинявани отъ наплива на съветскитъ бюрократи, паразити, които заграбватъ всичко. Отъ тази 1/2 работници колко сѣ истински и колко бивши работници, Семашко не казва, но вѣроятно той не си прави иллюзии. (Известия, 8 септември 1929 г.)“.

И най-сетне, за оная корупция, за която отъ тукъ (Сочи работничкитъ) най-много вдигатъ гюрултия. За така нареченитъ трудови борси, които сѣ били открити въ Русия, единъ водителъ на синдикатитъ, Мелничански, въ своя докладъ казва: (Чете) „Злоупотребленията тамъ се увеличаватъ; една инспекция разкрива престѣпленията на 31 чиновника; фаворизацията бушува, бюрата сѣ наводнени отъ намѣси за права, привилегии; помѣщенията сѣ въ едно отвратително положение; пиянството, хулитанството се развиватъ тамъ, между нещастничкитъ, които денонощно чакатъ; тамъ женитъ сѣ нападани и по нѣкога публично изнасилвани. Чиновничкитъ сѣ корумпирани. Комисариатътъ на труда се защитава, обвинявайки отъ своя страна синдикатитъ. В. „Трудъ“, отъ 15 юний 1928 г., докладва за заседанието на централния синдикаленъ съветъ“.

Ще ви цитирамъ единъ пасажъ за корупцията.

Н. Алексиевъ (з): Че тамъ нали нѣма пари, какъ ще има корупция? Нали тамъ нѣма частна собственост?

Н. Гавриловъ (нац. л): (Чете) „Въ дългата серия отъ фази на корупцията, разкрити отъ 3 или 4 години въ важнитъ центрове на С. С. С. Р., както и въ твърде отдалеченитъ области и засѣгащи стотици комунистически личности или второстепенни съветски ръководители, полититъ жестокости заематъ едно твърде голѣмо мѣсто; и беззащитнитъ работнички сѣ именно жертвитъ. Колкото се

отнася до службите за покровителството на майчинството и за децата, тѣ съществуватъ, както и много други нѣща въ Съветска Русия, само на книга.“

К. Русиновъ (раб): Както и тукъ!

Н. Гавриловъ (нац. л): Да, както и тукъ! — (Чете) „Процентътъ на ползуващите се е тъй незначителенъ, че вестниците се пазятъ да се хвалятъ съ тѣхъ. Официалните анкети установяватъ, че родилките едва се ползватъ отъ нѣкаква помощ, че майчинските домове сѣ много малко и твърде претъпкани, че материалитъ и бѣлото сѣ вече негодни. „Известия“, отъ 6 юлий 1929 г., цитира различните случаи, кждето чиновничките, прислужничките и учителските сѣ прицелна точка на половитѣ желанія на тѣхните „върховни“ началници. Като общо правило, женитѣ, посрамени по тоя начинъ, въпрѣки волята имъ, се чувствуватъ унижени, беззащитни и не смѣятъ нищо да разкажатъ отъ срамъ или отъ страхъ да загубятъ мѣстото си. Фактитѣ понѣкога се разкриватъ благодарение на анонимни писма“.

К. Русиновъ (раб): Дайте да видимъ, че цитирате отъ „Известия“ и „Правда“. (Отива къмъ оратора) Отъ коя книга цитирате?

Н. Гавриловъ (нац. л): Ще Ви кажа.

К. Русиновъ (раб): Азъ мисля, че това сѣ съмнителни истории. Казвате „Известия“, „Правда“, но азъ се съмнявамъ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Вземете тия вестници, които цитирахъ, и ще видите.

К. Русиновъ (раб): Защо не смѣете да кажете отъ гдѣ ги четете?

С. Таковъ (з): Отъ в. „Известия“.

К. Русиновъ (раб): Трѣбва да бждете доблестни и да кажете отъ гдѣ цитирате. Това сѣ мръсотии!

Н. Гавриловъ (нац. л): Това е, г. попе, книгата на Панаигъ Истриги.

К. Русиновъ (раб): А-а-а, така кажи, а не „Известия“, „Правда“ и не знамъ що и да заблуждавашъ цѣлъ Парламентъ.

Н. Алексиевъ (з): Вие имате грѣшка, като му казвате, г. попе — дѣдо попе трѣбва да кажете!

Н. Гавриловъ (нац. л): Той е бившъ съмишленикъ на комунистическата партия, който, разочарованъ отъ прелеститѣ и рая на Русия, я напуска, следъ което написа тая книга.

К. Русиновъ (раб): Цитирате една книга, за която отдавна се знае съ каква тенденция е написана.

Н. Гавриловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Отъ всички инспектори на труда се следи да се опазва 8-часовиятъ работенъ день, обаче нарушения ставатъ. Вие посочете единъ случай, следъ като е констатирано нарушение на 8-часовия работенъ день, инспекторитѣ на труда или органитѣ на инспекцията да сѣ премълчали и да не сѣ направили нуждната ревизия, да не сѣ съставили актъ и да не сѣ наложили нуждната санкция.

А. Наумовъ (раб): Въ фабрика Виларовъ и въ изкопа при Месемврия, гдето работятъ 1.300 работници, както и при тухларнитѣ фабрики при с. Богровъ, инспекторитѣ отиватъ и казватъ, че е сезонна работа, ще се работи и 10 часа — никакъвъ 8-часовъ работенъ день.

С. Таковъ (з): Това не е вѣрно.

Н. Гавриловъ (нац. л): Преди да свърша, трѣбва да отбия и упрѣка, който се прави отъ нѣкои народни представители, че сѣ законопроекта за бюджета на фондовѣтѣ сѣ целѣно измѣненіето на нѣкои отъ законитѣ. Това измѣнение се налага, не защото засѣга известна материална частъ на законитѣ, а защото засѣга финансовата страна на тѣзи специални закони; защото, ако речемъ да отложимъ, или да не се гласуватъ тѣзи измѣнения сега въ законопроекта за бюджета на фондовѣтѣ, това значи сѣ специаленъ законъ да бждатъ приети отъ Народното събрание презъ есенъта и да бждатъ приложени едва отъ 1 априлъ 1933 г.

Нуждитѣ, обаче, налагатъ тѣзи измѣнения да станатъ и най-големата гаранция, че тия измѣнения сѣ обмислени добре, е, че тѣ минаха презъ Върховния съветъ на труда, кждето участвуваха представителитѣ както на работодателитѣ, така и на работницитѣ, а така сѣщо и всички онѣзи, които боравятъ съ въпроси изъ областъта на социалното законодателство.

К. Русиновъ (раб): Представители на работницитѣ не участвуваха.

Н. Гавриловъ (нац. л): Участвуваха и, за съжаление, тамъ представителитѣ на работницитѣ се обявиха противъ разбиранията на лѣкарския съюзъ, а вие, официалнитѣ представители на работницитѣ, изневѣрivate на това становище на представителитѣ на работницитѣ въ Върховния съветъ на труда.

А. Наумовъ (раб): Работническитѣ представители сѣ разобличили Върховния съветъ на труда и сѣ го напустили, защото Министерството на търговията отъ една страна праща писма, съ които кани представителитѣ на работницитѣ, а отъ друга страна праща полиция да биятъ и гонятъ работницитѣ.

Н. Гавриловъ (нац. л): Изтъкна се единъ фактъ, че Дирекцията на труда е бездействувала. Г. г. народни представители! Азъ съмъ длъженъ сѣщо така да отбия това обвинение, което се хвърля срещу Дирекцията на труда. Ако вие прочетете наредбитѣ, които тя е издала въ разстояние на 9 месеца за спазване на 8-часовия работенъ день и всички ония наредби за специалнитѣ поддѣления въ нашата индустрия и други заведения, ще разберете, че действително Дирекцията на труда е извършила своята работа най-добросъвестно.

Така презъ 1931/1932 г. сѣ издадени наредби по закона за хигиената и безопасността на труда по: (Чете) 1) устройството и обслужването на трансмисиитѣ; 2) устройството и обслужването на дърводѣлскитѣ работилници и фабрики; 3) устройството и обслужването на шмиргеловитѣ кржгове и точила; 4) устройството и обслужването на вършачкитѣ; 5) устройството и обслужването на предачни фабрики (за памукъ, вълна, конопъ и пр.); 6) устройството и обслужването на тъкачнитѣ фабрики; 7) устройството и работенето въ фабрицитѣ за обработване на кожи; 8) обезопасяване труда на работницитѣ, заети въ строителнитѣ предприятия; 9) наредба относно построяването и ремонтването на парнитѣ котли; 10) наредба относно монометритѣ на парнитѣ котли и резервоаритѣ; 11) наредба за пазене и употребление на отровни съединения въ индустрията“.

Г. г. народни представители! Каза се отъ г. Нейковъ, че приходитѣ по фонда „Злополука“ едвали не отивали на халосъ, безъ да постѣпятъ. Обаче г. Нейковъ е забравилъ да прочете именно тия измѣнения, които сега сѣ вмъкнати въ чл. 37 отъ закона за общественитѣ осигуровки, съ които се предвиждатъ особени бирници, които да събиратъ приходитѣ за този фондъ „Злополука“, съ глоба 20% върху всички ония суми, които евентуално биха закъснѣли да бждатъ внесени навреме отъ страна на работодателя.

С. Таковъ (з): Заключениеето?

Н. Гавриловъ (нац. л): Въ заключение ще кажа, че народното представителство не би трѣбвало да се вслушва въ личнитѣ шения и желанія на известни съсловия, които, засегнати въ своитѣ приходи, лѣятъ крокодилски сълзи за интереситѣ на работническото, като по такъвъ начинъ фактически защищаватъ своитѣ лични интереси. Това е Лѣкарскиятъ съюзъ.

Азъ ви моля да приемете тия измѣнения, защото това сѣ единъ нововѣдения, които ще поставятъ една база на реорганизиране на фонда „Обществени осигуровки“, за да може по такъвъ начинъ сѣщиятъ да се запази и отъ тамъ да бжде запазено и здравето и живота на работницитѣ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. ср): Азъ бихъ молилъ г. министръ да се съгласи да отложимъ за утре да говори.

Отъ мнозинството: Сега, сега.

Министъръ С. Стефановъ: Сега говорете.

И. Лъкарски (д. ср): (Отивайки на трибуната) По-добре да си напишемъ речитъ и да ги даваме на стенографитъ, за да не губятъ и тѣ време.

С. Таковъ (з): Направо на въпроса, безъ статистически данни, безъ чужди автори да се цитиратъ, направо на целта!

И. Лъкарски (д. ср): (Отъ трибуната) Ще се откажа отъ всѣкакви статистики, отъ всѣкакви справки, защото виждамъ, че тѣ сѣ безпредметни и тия, които тукъ ще ги слушатъ, надали сѣ нѣщичко ще помогнатъ на каузата, която ще защищавамъ. Предъ видъ на това азъ държа смѣтка за изказаното отъ нѣкои желание и ще бѣда краткъ.

С. Таковъ (з): Много си любезенъ!

И. Лъкарски (д. ср): Г. г. народни представители! Наистина, ще трѣбва да съжаляваме, че по бюджета на фондоветъ, въ който се засѣгатъ голѣми въпроси, народното представителство нѣмаше възможностъ да бѣде осветлено подробно, защото разглеждането въ този късенъ часъ на съответнитъ бюджети не дава нужното спокойствие нито на ораторитъ, нито на народнитъ представители, които сѣ останали да слушатъ. Отъ друга страна, азъ не виждамъ даже и голѣма частъ отъ съответнитъ министри, които би трѣбвало по задължение да бѣдатъ тукъ, за да могатъ да чуятъ критикитъ върху фондоветъ при тѣхнитъ министерства. Защото въпрѣки че формално г. министърътъ на финанситъ внася тоя бюджетопроектъ, фактически той не би могълъ да отговори на изказанитъ пожелания и критики.

Въ представения бюджетопроектъ на фондоветъ единъ отъ фондоветъ, който заслужава внимание, това е фондътъ „Учителски заплати“, създаденъ презъ 1925 г., който фондъ допринесе твърде много, за да се разреши голѣмиятъ въпросъ за заплатата на народния учител, на учителитъ въ нашитъ основни училища, които дотогазъ бѣха изложени на угрозата да не получаватъ отъ съответнитъ общини и училищни настоятелства своитъ заплати въ продължение на много месеци. Но така, както върви фондътъ, както го виждамъ изразенъ въ цифритъ на бюджетопроекта, така, както вървятъ постѣпленията, трѣбва да констатирамъ едно: че той ежегодно намалява. Нѣщо повече, азъ съмъ длъженъ да подчертая моето предположение, че тия цифри, които сѣ предвидени на стр. 7, „Фондъ учителски заплати“, като кредити, които се предполага, че ще постѣпнятъ, фактически нѣма да постѣпнятъ. Правя това предположение имайки предъ видъ постѣпленията презъ миналогодишното бюджетно упражнение, за 1931/1932 финансова година, тогава, когато сѣ постѣпили 366.680.000 л., а сѣ внесени въ държавното сѣкровище отъ тѣхъ само 334 милиона лева; имайки предъ видъ, отъ друга страна, че поземелниятъ данѣкъ, макаръ че е предвиденъ въ размѣръ на 42.000.000 л., не ще постѣпни; така сѣщо и 30% отъ общинскитъ върхнини въ предвиденитъ размѣри нѣма да бѣдатъ реализирани. Това го казвамъ, за да мога да дойда на единъ другъ въпросъ, тѣсно свързанъ съ фонда. Мене ми се струва, че нѣма защо да си правимъ илюзии, какво съ този фондъ ние ще можемъ да гарантираме поне заплащането заплатитъ на основнитъ учители. И днесъ фактически държавата отъ своя приходенъ бюджетъ внася стотици милиони лева, за да могатъ да се покрятъ разходите, предвидени въ разходния бюджетъ по Министерството на народното просвѣщение, за основното образование, защото приходитъ отъ фонда „Учителски заплати“ не достигатъ. Перата за заплатитъ на основнитъ учители ежегодно ще се увеличаватъ. Това ще бѣде неминуемо, защото то е свързано съ прираста на децата, подлежащи на основно образование; то е свързано и съ грижитъ, които държавата полага за прибиране на подлежащитъ на задължително учение деца. Ние ще трѣбва да направимъ съ удоволствие констатацията, че числото на децата, които оставатъ вънъ отъ първоначалното училище и прогимназията, ежегодно намалява, за смѣтка на това, обаче, ще трѣбва държавниятъ бюджетъ да понася ежегодно все повече и повече разходи за заплатитъ на учителитъ въ основнитъ училища. Ето защо азъ смѣтамъ, че, при това положение, отъ страна на Министерството на народното просвѣщение се налага една по-голѣма системностъ при изразходването на кредититъ. Не може така безразборно да се отварятъ прогимназии и да става назначаване на учители по всѣко време, безъ

каквато и да било система, безъ реална нужда, бихъ казалъ. Фактически числото на учителитъ, което се предвижда въ бюджета, презъ течение на годината се увеличава и въ края на бюджетната година сумата за разходите, които сѣ направени за издрѣжка на първоначалнитъ учители и на учителитъ въ прогимназитъ, е много по-голѣма, отколкото предвидената сума въ бюджета. Азъ съмъ длъженъ тукъ да подчертая, какво кредититъ за допълнителнитъ стопански курсове при прогимназитъ, предвиденъ въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение, предвиденъ въ разходите за основното образование, на този кредитъ не му е мѣстото тамъ, той обременява фонда „Учителски заплати“. По силата на закона за народното просвѣщение, приходитъ по фонда „Учителски заплати“ могатъ да бѣдатъ изразходвани само за заплати на учителитъ въ основнитъ училища. Чл. чл. 79 и 80 отъ закона за народното просвѣщение въ туй отношение сѣ категорични. И като така, кредититъ, предвидени въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение за допълнителни стопански курсове, не трѣбваше да бѣдатъ отнесени къмъ кредититъ за основното образование, които се изплащатъ отъ фонда „Учителски заплати“.

Г. г. народни представители! Минавамъ на фонда за стопанско и културно подпомагане на учителитъ въ народнитъ училища — единъ фондъ, който сѣщо така се създаде презъ 1925 г. и който игра и ще играе своята благотворна роля въ подпомагането на народния учител. Фондътъ за социално и културно подпомагане на народнитъ учители, безспорно, е единъ плюсъ въ грижитъ за народния учител, който заслужава тия грижи. Обаче азъ смѣтамъ, че срѣдствата на фонда не трѣбва да се изразходватъ безразборно, безъ определенъ планъ.

Виждамъ, че на този фондъ държавата е била принудена да посегне, като сѣ направени отъ него заеми. Желателно е сумитъ по направенитъ заеми отъ този фондъ да бѣдатъ възстановени. Поставеното начало въ бюджета ще трѣбва да се продължи и, ако не може да бѣде предвидена по-голѣма сума сега, то въ бѣдеше да се има предъ видъ частъ по-скоро да бѣдатъ възстановени заетитъ отъ фонда суми.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Въ ваше време вземахте отъ фондоветъ.

И. Лъкарски (д. ср): Недейте повдига този въпросъ, който нѣма нищо общо съ въпроса, който азъ повдигамъ. Презъ чие време сѣ вземани кредити отъ фонда, е другъ въпросъ. Впрочемъ, ако прегледате смѣтката, ще видите, че е неправилна бележката, която правите.

Въ разходната частъ на тоя фондъ за социално и културно подпомагане на учителитъ виждамъ, че въ § 1 се предвиждатъ въ общи изрази мѣроприятия, които министерството смѣта да реализира. Намирамъ, г. г. народни представители, че по-правилно би било, ако министерството посочи по-конкретно мѣроприятията, които има да бѣдатъ извършени съ сумата 12.000.000 л., която се предвижда въ § 1 за постройка на почивни станции, водоснабдяване и т. н. По сведения, които имамъ, разбирамъ, че проектътъ за постройка на санаториумъ въ Варна е изоставенъ; такъвъ нѣма да бѣде започнатъ да се строи, защото — както ми обясняваше г. министърътъ — санаториумътъ, който се строи въ Лѣджене, ангажиралъ твърде много срѣдства. Но това не значи, че нуждата отъ единъ санаториумъ край Варна не е належаща и че този проектъ не трѣбва да бѣде реализиранъ, макаръ и по-късно. Това още не значи, че ще трѣбва да се заангажираме съ нови мѣроприятия, съ постройка на други почивни станции или санаториуми, безъ да бѣдатъ привършени тѣзи, които сѣ започнати, или за които има съответенъ проектъ. Даже и да се подаряватъ отъ нѣкои общини мѣста за такива постройки, какъвто е случаятъ въ Долна-бана, смѣтамъ, че това не трѣбва да заангажира министерството да започне строежа на почивна станция или санаториумъ тамъ, дето има подарено мѣсто отъ съответната община, като бѣдатъ изоставени проектитъ за други постройки, които иматъ по-голѣмо значение. Единъ морски санаториумъ или една почивна станция край морето за учители е належаща следъ като има балкански санаториуми и следъ като този въ Лѣджене е вече на привършване. Да се заангажираме съ постройката на почивна станция въ Долна-бана, мене ми се струва, че би било преждевременно и отчасти сега неумѣстно.

Но, г. г. народни представители, азъ виждамъ въ текста на този § 1 и единъ общъ изразъ: „надници на постоянни и временни работници, лазачи и др.“. Този параграфъ е за строежъ на почивни станции за учители, по който се предвижда кредитъ 12.000.000 л. Намирамъ, че въ § 1 ще трѣбва да бѣде определена сумата за надничари и

временни работници така, както тя бѣше опредѣлена въ миналогодишния бюджетъ на този фондъ — да се предвиди една сума максимумъ отъ 150.000 л. Азъ не искамъ да кажа, че г. министърътъ ще позволи да се разхищаватъ суми отъ този параграфъ, но мога да го увѣря, че мимо неговото знание такова разхищение може да става. А сумитъ на фонда ще трѣбва да се щадятъ. И затова азъ го моля сумата за такива надничари да бѣде опредѣлена въ самия бюджетъ на фонда, за да нѣма възможностъ за какъвто и да било произволъ, като се изразходватъ суми за излишенъ персоналъ.

Въ § 5 сѣ предвидени стипендиитъ, за които ще трѣбва да бѣдатъ разходвани суми отъ този фондъ. Предъ видъ на туй, че фондътъ е предназначенъ за подпомагане учителитъ и тѣхнитъ семейства, азъ искамъ да вѣрвамъ, че съответнитъ стипендии, които се предвиждатъ въ разходния бюджетъ на този фондъ, ще бѣдатъ само за деца на учители или на бивши такива, така както е и повелението на закона, възъ основа на който е образунъ тоя фондъ. Сѣщо и тия, които сѣ свършили нашия Университетъ и ще се изпратятъ за специализация, ще трѣбва да иматъ качеството да бѣдатъ деца на учители или пъкъ на пенсионери — бивши учители, за да може и бюджетътъ на този фондъ да бѣде съгласуванъ съ законоположението за образуване тоя фондъ — чл. 108 отъ закона за народното просвѣщение.

Азъ смѣтамъ, че е едно опущение на Министерството на просвѣтата, гдето не е включило въ бюджета на фондовѣтъ и бюджетътъ за Учителската посмъртна каса. Може би г. министърътъ на просвѣтата да има известни съображения да остави срѣдствата по този фондъ по-свободни, та да не би да се посегне върху тѣхъ отъ страна на държавата.

Н. Алексиевъ (з): Както го знаешъ!

И. Лѣкарски (д. сг): Този страхъ, обаче, не може да бѣде основание, за да не изпълнимъ повеленията на чл. 107 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, въ който изрично е казано, че бюджетъ на спомогателни и посмъртни каси на държавни служители ще трѣбва да бѣдатъ внасяни въ Народното събрание отъ министра на финанситъ. При туй повеление на закона за бюджета, отчетността и предприятията и още повече, че сѣщиятъ бюджетъ на този фондъ за Учителската посмъртна каса бѣше включенъ и миналата година въ бюджета на фондовѣтъ, азъ не виждамъ основание да бѣде изключенъ той тази година отъ бюджета на фондовѣтъ. Още повече имамъ основание да искамъ този бюджетъ да бѣде включенъ въ бюджета на фондовѣтъ, за да бѣде подложенъ на контролъ отъ страна на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Когато създавахме закона за Учителската посмъртна каса, ние опредѣлихме въ закона конкретно лицата, които могатъ да се възползватъ отъ тази посмъртна каса, както и случаитъ, когато могатъ да се ползватъ. Въ чл. 2 на закона сѣ указани лицата, които иматъ право да се ползватъ отъ Учителската посмъртна каса. За голѣмо съжаление, азъ виждамъ единъ правилникъ, изработенъ, ако не се лъжа, преди г. министъръ Муравиевъ да поеме Министерството на просвѣтата. За мене това нѣма значение, обаче азъ виждамъ едно престараване отъ известни длѣжностни лица въ Министерството, когато се е работилъ тоя правилникъ, като сѣ вмѣкнати въ него постановления, които отричатъ и основно нарушаватъ самия законъ за Учителската посмъртна каса при Министерството на народното просвѣщение.

А. Аврамовъ (з): Отъ кога е тоя правилникъ?

М. Деляновъ (з): Отъ тѣхно време.

А. Аврамовъ (з): Отъ сговористко време, значи.

И. Лѣкарски (д. сг): Законътъ е отъ 1930 г.

А. Аврамовъ (з): Защо се сърдишъ тогава?

И. Лѣкарски (д. сг): Азъ говоря за правилника, който е изработенъ следъ закона. Тоя правилникъ, казахъ, е изработенъ преди г. Муравиевъ да поеме Министерството на просвѣтата.

С. Йовевъ (д): Кога?

И. Лѣкарски (д. сг): Презъ 1930 г. Азъ подчертахъ и по-рано, азъ казахъ, че не се сърдя на г. министъръ Муравиевъ за това.

С. Йовевъ (д): Тогава трѣбваше да го кажете.

И. Лѣкарски (д. сг): Вашата бележка е безпредметна, г. Йовевъ. Казвалъ съмъ го и по-рано, казвамъ го и сега. Обръщамъ вниманието на г. министра, че тоя правилникъ е въ противоречие съ закона, че тоя правилникъ е дѣло на чиновници въ Министерството и че чрезъ тоя правилникъ сѣ включени и лица, които по закона нѣматъ право да се ползватъ отъ Учителската посмъртна каса. При гласуване въ Народното събрание на чл. 2 отъ закона за тая каса се поясни кои сѣ тия приравнени къмъ учителската длѣжностъ служители по Министерството на просвѣтата, които ще могатъ да се ползватъ съ помощи отъ касата. И когато тогава председателятъ на Народното събрание положи на гласуване съответния членъ, той изрично подчерта: „Който приематъ чл. 2, съ обяснения, които се направиха“. Това стана, за да не се вмѣкнатъ въ отдѣленъ новъ членъ тия обяснения, които се свързаха съ тоя текстъ на закона. А тия обяснения се отнасяха до ония служители, които се считатъ приравнени къмъ учителската длѣжностъ и могатъ да се ползватъ отъ богатата, които дава тоя фондъ. Обаче въ Министерството на просвѣтата, при изработването на тоя правилникъ, сѣ поставени всевъзможни категории длѣжностни лица, които, както казахъ, по силата на закона, не могатъ да се ползватъ съ помощи отъ този фондъ.

Ето защо налага се бюджетътъ на този фондъ за Учителската посмъртна каса да бѣде внесенъ и разгледанъ въ бюджетарната комисиия, да бѣде разгледанъ и отъ Народното събрание на второ четене, за да може предвиденитъ плащания отъ тоя фондъ да бѣдатъ съобразени и съ самиятъ законъ.

Г. г. народни представители! На стр. 7 отъ бюджета на фондовѣтъ е бюджетътъ на фонда „Народни читалища“. Ако се вгледате въ приходнитъ пера на този фондъ, ще видите, че най-крупното приходно перо на тоя фондъ е вноситъ отъ селскитъ и градски общини, въ размѣръ 1.450.000 л. Обаче истинскиятъ размѣръ на постигнати не е този, който се предвижда — тѣ сѣ много по-малки. Ние рискуваме тѣ да станатъ още по-малки, ако съответнитъ администрации при утвърждаване бюджетитъ на селскитъ и градски общини не държатъ смѣтка дали сѣ вписани въ тия бюджети предвиденитъ въ закона за народнитъ читалища вноски. Ще се съгласите, че тоя фондъ има голѣмо значение за нашето културно-просвѣтно издигане и че той изигра една благодатна роля. Азъ ще ви дамъ само нѣколко данни, отъ които ще видите, че действително, следъ създаването на закона за народнитъ читалища въ 1927 г., народнитъ читалища се увеличиха извънредно много. До 1927 г., до преди създаването на закона за читалищата, сме имали всичко 900 читалища. Презъ 1931 г. имаме вече 2.660 читалища. Две трети отъ читалищата сѣ създадени следъ 1927 г., следъ създаването на закона за народнитъ читалища. Беднитъ читалища се подпомагатъ съ помощи отъ фонда „Народни читалища“. Виждате, колко голѣмо е значението на този фондъ, и грижитъ за неговото стабилизиране, грижитъ за неговото засилване ще бѣдатъ грижи общо къмъ подпомагане читалищата въ беднитъ села и покрайнини на страната — тамъ, гдето, бихъ казалъ, най-много се чувствува нуждата отъ просвѣта, обаче гдето просвѣтата често пѣти най-малко достига. Въ бюджета на Министерството на просвѣтата се предвиждатъ въ нѣколко параграфа помощи за купуване книги, които се подаряватъ на тия читалища. Такива помощи има и въ тазгодишния бюджетъ на министерството, макаръ да сѣ намалени съ около 100 хиляди лева. Презъ последнитъ 3 години до 1931/1932 финансова година беднитъ читалища сѣ били подпомагани отъ Министерството на народното просвѣщение съ книги и въ пари на стойностъ 2.314.023 л. Отъ 1924 г. до 1931 г. за читалищата сѣ били откупени книги на стойностъ 3.143.652 л. и за подпомагане изобщо на културно-просвѣтни инициативи и учреждения сѣ били изразходвани надъ 174.000.000 л. отъ бюджета на Министерството на просвѣтата. Азъ смѣтамъ, че тѣзи инициативи и тази дейностъ на Министерството на просвѣтата трѣбва да бѣдатъ продължени. Тѣ иматъ и ще иматъ голѣмо значение и ще постигнатъ благодатни резултати за развитието на просвѣтата и на духовната култура у насъ, особено въ селата.

Г. г. народни представители! Въ настоящия бюджетно-проектъ на фондовѣтъ азъ не виждамъ да фигурира и фондътъ „Кинопросвѣта“. Съгласно чл. 44 отъ закона за кинематографитъ, между приходитъ, отъ които се обра-

зува този фондъ, е посочено въ буква д „помощъ отъ държавата, постоянни комисии, културно-просвѣтни институти, стопански сдружения“ и пр. Щомъ има помощъ отъ държавата, отъ постоянни комисии и отъ общини, щомъ има обществени срѣдства, които ще служатъ за издържането на този фондъ, той трѣбва да бѣде включенъ въ бюджета на фондоветъ, кѣдето да бѣдатъ опредѣлени приходитъ и разходитъ му, за да може да бѣде контролиранъ отъ народното представителство.

Н. Алексиевъ (з): Като преработимъ правилника идущата година, ще го включимъ въ бюджета на фондоветъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. г. народни представители! Като е дума за фонда „Кинопросвѣта“, не мога да не отправя апелъ къмъ г. министра на народното просвѣщение за по-голямъ контролъ отъ негова страна по приложението на закона за кинематографитъ. Азъ съмъ убеденъ, че това е и неговото впечатление — може би въ туй отношение сѣ му направени и съответнитъ доклади — убеденъ съмъ, че и вие всички сте имали случай да констатируете, какво законътъ за кинематографитъ, на който се отдаваше такава голѣмо значение, въ свръзка съ контрола, който ще се упражнява надъ кинематографитъ, за моралното възпитание на нашата младежъ и по-специално на учащата се младежъ, не се прилага и не дава съответнитъ резултати. Не искамъ да ви отнемамъ времето, за да ви посочвамъ, какви филмове се представятъ даже въ Ученическия кинематографъ. Продължава се една порочна и пакостна система, каквато отчасти съществуваше и въ миналото. За да може чрезъ Ученическия кинематографъ да се получатъ повече срѣдства, за да се поддържа около него повече персоналъ, се даваха, макаръ и цензурирани, картини съ пикантно съдържание, които нѣмаха нищо общо съ назначението, което трѣбва да има единъ училищенъ кинематографъ. Този кинематографъ днесъ се е обърналъ на единъ обикновенъ кинематографъ съ чисто търговски, спекулативни цели. Макаръ че, споредъ закона за кинематографитъ, въ този кинематографъ трѣбва да се даватъ само картини отъ културно-просвѣтенъ характеръ, предварително цензурирани и одобрени отъ съответната комисия като такива, които могатъ да се даватъ въ единъ ученически кинематографъ, вие ще видите, че тамъ се даватъ на общо основание картинитъ, които се даватъ и въ другитъ кинематографи. Нѣщо повече: въ другитъ кинематографи се допускатъ и деца, въпрѣки изричнитъ запрещения въ закона за кинематографитъ. Тамъ се позволява при всички филми да посещаватъ и деца по-малки отъ 16-годишна възраст и нѣма кой да контролира приложението на закона. Моралната разруха се насажда въ още по-голямъ размѣръ чрезъ киното, отколкото даже чрезъ улицата и нѣма защо да се чудите, че случитъ на самоубийства, случитъ на морална поквара всрѣдъ нашата учаща се младежъ и тази извѣстна училищата се увеличаватъ отъ день на день.

Азъ ще ви прочета само заглавията на нѣкои отъ филмитъ, които се прожектиратъ, за да имате представа и за тѣхното съдържание: (Чете) „Перуанската танцьорка“, „Когато любовта заговори“, „Грѣшни пориви — Вродената полова престѣпност“, „Малката робиня — Задкулисниятъ животъ въ балетното училище“, „Любовъ за една нощъ“, „Нейно величество любовта“, „Любовъ и шампанско“, „Пробуждане на любовта“, „Красиви жени и богати мъже“, „Предбрачна тренировка“, „Роби на плътъта“, „Мъртвитъ сибирски полета“, „Дъщерята на обесения“, „Веригитъ“ и пр., и пр.

С. Таковъ (з): Анджакъ за стари хора!

Х. Манафовъ (д): Все красиви работи!

И. Лѣкарски (д. сг): Тѣ могатъ да бѣдатъ красиви, тѣ могатъ да иматъ, най-сетне, едно съдържание, което да привлече една частъ отъ публиката, но съ тѣзи картини се върши престѣпление, когато мимо закона за кинематографитъ се позволява да ги гледатъ и деца по-малки отъ 16-годишна възраст.

С. Таковъ (з): Такова е само заглавието, но въ съдържанието нѣма нищо лошо.

Министъръ К. Муравиевъ: Доколкото азъ зная, филмътъ „Мъртвитъ сибирски полета“ е единъ националенъ полски филмъ, който се дава въ Полша подъ патронажа на Пилсудски.

С. Таковъ (з): Само заглавията имъ сѣ бомбастични — за реклама.

И. Лѣкарски (д. сг): Азъ виждамъ, че народното представителство е много нетърпеливо, защото часътъ е 11 и мнозина може би още не сѣ се хранили, както и самъ азъ не съмъ се хранилъ. Но ако и това малко, което смѣтамъ да кажа, не го кажа, нѣма да изпълня своя дългъ. Още малко и ще свърша.

Така че, г. г. народни представители, азъ смѣтамъ, че и фондътъ „Кинопросвѣта“ ще трѣбва да бѣде включенъ въ законопроекта.

Министъръ К. Муравиевъ: Г. Лѣкарски! Вие знаете много добре, че фондътъ „Кинопросвѣта“ е изразходванъ презъ последнитъ законодателни избори. Това Ви е известно. Подвижнитъ кинематографи бѣха използвани за агитационни обиколки изъ страната. Автомобилитъ сѣ скупени и, както знаете, има задължение отъ 1.800.000 л. Вие искате тукъ да внесемъ и задължението ли, което ни оставихте?

И. Лѣкарски (д. сг): Разбира се, ако има задължения, и задълженията трѣбва да бѣдатъ подъ контрола на народното представителство. Ако е вѣрно това, което Вие казвате — азъ не зная дали е вѣрно — че тѣзи срѣдства сѣ били използвани порочно, ще трѣбва този начинъ на порочност да се осѣди отъ насъ. И азъ, заедно съ Васъ, ще порицая този пороченъ начинъ на използване — ако го е имало — на подвижнитъ кинематографи, чието предназначение бѣше, наистина, отъ друго естество. Подвижнитъ кинематографи даваха положителни резултати при своитъ обиколки съ представяне на културни и просвѣтни филми, особено по селата. Азъ зная резултатитъ, азъ зная и колко души български селяни, които иначе не сѣ имали възможностъ да видятъ кинематографъ въ градоветъ, сѣ се възхищавали отъ тия филми, които се представяха предъ тѣхъ, като: малки комедийки, изгледи или филми отъ стопански характеръ, които филми, независимо отъ удоволствието, което създаваха въ къснитъ часове, следъ работа на селянитъ, същевременно имъ даваха и знания отъ наученъ и стопански характеръ. Ето защо часъ по-скоро Вие, г. министре, ще трѣбва да намѣрите срѣдства да възстановите този фондъ и да го внесете тукъ; и, ако е необходимо, даже и ние да потърсимъ срѣдства за неговото съществуване, за да могатъ подвижнитъ кинематографи не само да изпълнятъ своята роль, но и да бѣде поставено на по-добри начала цѣлото кинематографно дѣло, като бѣде съобразенъ този фондъ съ съществуващия законъ за кинематографитъ.

С. Патевъ (з): Срѣдствата трѣбва да се поискатъ отъ тѣзи, които ги баталясаха.

И. Лѣкарски (д. сг): Другиятъ фондъ, който също така трѣбва да бѣде включенъ въ законопроекта, това е фондътъ за физическо възпитание. Фондътъ за физическо възпитание, г. г. народни представители, също така се ползува отъ помощта на държавния бюджетъ. Въ бюджета на Министерството на просвѣтата сѣ предвидени 100.000 л. помощъ на този фондъ. Наистина това е една твърде малка сума, но щомъ по начало този фондъ се ползува отъ срѣдства на държавата, вписани въ държавния бюджетъ, изразходването на тия срѣдства ще трѣбва да бѣде подъ контрола на Народното събрание. Въ чл. 25 отъ закона за физическото възпитание, по силата на който членъ е създаденъ този фондъ, е казано, че неговитъ помощи сѣ: а) помощъ отъ окръжитъ и общинитъ и б) помощъ отъ държавата. Щомъ има такива помощи, ще трѣбва, както казахъ, този фондъ да бѣде подъ контрола на Народното събрание.

Г. г. народни представители! Като споменавамъ за фонда за физическо възпитание, азъ не мога да не изкажа нѣколко мисли въ връзка съ закона и фонда за физическото възпитание.

Министъръ К. Муравиевъ: Вие пропустнахте да говорите по бюджета на Министерството на просвѣтата и сега искате да използвате случая и времето да говорите по него.

И. Лѣкарски (д. сг): Даже да би било така, азъ мисля, че ще бѣде отъ полза, защото мислитъ, които ще изкажа по закона и фонда за физическото възпитание, сѣ все пакъ въ връзка съ бюджета на фондоветъ. Тогава, когато народното представителство трѣбва да разглежда бюджетитъ въ 11 и 12 ч., когато му се даватъ увѣрения, че ще се разглеждатъ на другия день, а тѣ се приключватъ

същата нощ, още по-малко ще трябва да вините мен, г. министре!

С. Патефъ (з): Не са книжните формули, които ще помогнат, ами чуйте какво сте правили в ваше време: на Александър Божиновъ 300.000 л. помощ, на разни жени по 70—80 хиляди лева помощ, на частен секретаръ 30.000 л. помощ.

И. Лъкарски (д. ср): Ще имате удобенъ случай да изнесете всички тия работи. Сега не му е времето и мѣстото. Ако азъ искахъ да приказвамъ по вашия моралъ, мога да приказвамъ до 12 ч. и ще изнеса много по-лоши факти отъ тия, които Вие сочите. Ако е въпросъ да ме прекъсватъ и да ви възраждамъ по тия въпроси, въ такъвъ случай, мимо желанието ми, ще трябва да продължа повече, за да се спра на множество факти и въпроси, които нѣма да говорятъ добре за вашето управление, но, въ прѣки посочването имъ, нѣма да създадатъ и условия за подобрене на тия фондове, които са предметъ на разглеждане сега.

Г. г. народни представители! Не мога да не се спра на въпроса за нравственото и физическото възпитание на българската младежъ въ връзка съ фонда за физическо възпитание. Да се развие чувство на родолюбие, духъ на обществена солидарностъ, пожертвувателностъ и други морални качества въ българската младежъ, да се приобщи тя къмъ държавата и идеалитъ на нацията, да се заздрави физически — ето една отъ голѣмитъ задачи, които си бѣше поставилъ законътъ за физическото възпитание.

С. Патефъ (з): И животътъ го отрече.

И. Лъкарски (д. ср): Днесъ, обаче, за голѣмо съжаление, трябва да констатирамъ, че моралната разруха въ срдцата на учащата се младежъ почва да се шири и да разраства. И като-че-ли министърътъ на народното просвѣщение е решилъ да не приложи закона въ неговата цѣлостъ. Може би има намѣрение да измени този законъ, но, въ всѣки случай, докато той съществува като такъвъ, смѣтамъ, че трябва да бѣде прилаганъ. Пролита нежеланието да се прилага този законъ и отъ факта, че въ бюджета на просвѣтата бѣше предвиденъ единъ кредитъ само за помощникъ-инспекторъ по физическото възпитание — което въ послѣствие се коригира, като се предвиди кредитъ за главенъ инспекторъ. Но организацията на отдѣлението за физическо възпитание претърпи известни корекции въ бюджета, не защото нѣмаше достатъчно работа въ това направление въ министерството за съществуването на една служба, която да обхваща всичкитъ прояви на физическото възпитание на учащата се и извънъ училищата младежъ. Азъ виждамъ, че и срдствата, които се предвиждаха за подпомагане физическото възпитание и за поощрение на организациитъ за физическо възпитание, въ бюджета на народната просвѣта бѣха намалени извънредно много, стигнаха, както казахъ, сумата 100.000 л. Отъ тамъ и отъ други факти заключавамъ, че ако изгълъ не е суспендирано приложението на закона за физическо възпитание, поне има желание отъ страна на министра да не бѣде той прилаганъ. Ако г. министърътъ намира, че той трябва да бѣде изпълненъ, мене ми се струва, че той трябва да направи това, или пъкъ би трябвало да го направи по възможностъ по-скоро, защото нуждата отъ една организация по физическо възпитание се чувства много повече днесъ, откогато въ миналитъ години. Азъ искамъ да вѣрвамъ, че това съзнание самъ г. министърътъ го има и че той трябва да държи за полагане на съответнитъ грижи отъ страна на министерството по отношение нравственото и физическо възпитание на българската младежъ.

С. Патефъ (з): Вие смѣтате ли, че законътъ е приложимъ, тъй както го изкальпихте въ края на своето властване?

И. Лъкарски (д. ср): Искате да продължа речта си до 12 ч.?

С. Таковъ (з): А, моля ти се, недей!

И. Лъкарски (д. ср): По тѣзи въпроси, ако искате, можемъ да се разберемъ другде; но ако искате да ме прекъсватъ, знайте, че азъ нѣмамъ навикъ да оставамъ дълженъ никому. Обаче азъ нѣмамъ намѣрение да държа тукъ партизанска речъ или да правя обща критика на политиката на Министерството на просвѣтата, когато говоря по бюджетопоекта на фондоветъ.

И. п. Рачевъ (з): Ама и времето Ви изтече вече.

С. Таковъ (з): (Къмъ И. Лъкарски) Хайде, моля ти се!

И. Лъкарски (д. ср): Г. г. народни представители! Азъ ще се спра най-сетне на фонда за изплащане заплатитъ на учителитъ въ общинскитъ срдни училища. Това е една нова реформа на Министерството на народното просвѣщение, която бѣше обсъждана въ бюджетарната комисиия още когато се гледа бюджетътъ на Министерството на народното просвѣщение и която я виждамъ изразена въ чл. 4 на закона за бюджета и въ съответния фондъ на стр. 8 отъ бюджетопоекта на фондоветъ.

Азъ съмъ длъженъ преди всичко да обърна внимание на непоследователността въ изразитъ, които са употребени въ съответнитъ забележки I и II на чл. 4, а така също и въ самия текстъ на чл. 4. Докато чл. 4 казва: (Чете) „Заплатитъ на учителитъ и секретаръ-счетоводителитъ въ общинскитъ пълни и непълни гимназии и педагогически училища отъ началото на 1932/1933 учебна годна се изплащатъ отъ специално учредения за тая цѣль фондъ при министерството“ — виждате друга терминология въ забележка първа: (Чете) „Нови общински гимназии, освенъ съществуващитъ, не могатъ да се откриватъ“. Но забележка втора говори за „общинскитъ срдни училища“. Преди всичко по закона за народното просвѣщение терминъ „общинско срдно училище“ не съществува. Тамъ има разграничение на гимназии, пълни и непълни, и педагогически училища. Но подъ изрече „общински срдни училища“ би могло да се разбираатъ и срдни учебни заведения, каквито са и срднитъ земеделски, търговски и нѣкои други, когато се издържатъ отъ общинитъ. Ето защо азъ смѣтамъ, че тази терминология ще трябва да се изясни съгласно закона.

На второ мѣсто, азъ мисля, че забележка първа, която повелява, че нови общински гимназии, освенъ съществуващитъ, не могатъ да се откриватъ за въ бъдеще, ще трябва да се разшири и да се отнася и за непълнитъ гимназии. Тоя въпросъ се урежда въ самия законъ за народното просвѣщение. Въ закона за народното просвѣщение се забранява откриването на нови непълни гимназии, които въ преходнитъ наредби се третиратъ като остатъкъ отъ нѣкогашнитъ реалки и се оставятъ като едно преходно положение, докато се ликвидира съ тѣхъ по начинъ, по който законътъ определя. И ако искаме да бѣдемъ последователни, ако ще искаме да съобразимъ закона за бюджета на фондоветъ съ специалния чл. 4 на закона за народното просвѣщение, ние ще трябва да разширимъ забележка първа, за да се забрани откриването на общински пълни и непълни гимназии за въ бъдеще — а то значи: докато г. министърътъ на народното просвѣщение не ни внесе единъ законъ за изменение закона за народното просвѣщение, и когато ще видимъ на каква учебна система ще се установимъ.

Въпросътъ е преди всичко и за учебната система: дали непълнитъ гимназии ще останатъ като учебни заведения въ този видъ, въ който са, дали ще съществуватъ пълни и непълни общински гимназии при условията, въ които са днесъ — безъ училищни помѣщения, безъ учебни помагала, безъ подготвенъ учителски персоналъ и т. н. — или не. Ако не стане попълване на забележката, общинитъ, като видятъ, че непълнитъ гимназии ще се издържатъ отъ държавата или отъ фонда, ще искатъ да използватъ по пѣтищата, които познаваме при нашитъ партиини нрави, това положение, ще безпокоятъ министра да разреши да се откриятъ допълнителни класове въ съществуващитъ прогимназии или непълни гимназии.

Г. министърътъ, вѣрвамъ, има съзнанието за необходимостта да се направи това, за да може да избѣгне неприятнитъ, които биха му се създали при този повикъ, който ще има въ началото на идущата учебна година, за откриване на допълнителни класове въ съществуващитъ непълни гимназии, или пъкъ за откриване на нови такива.

Н. Алексиевъ (з): И тя ще се нареди наесенъ.

И. Лъкарски (д. ср): Азъ не мога да се съглася и съ срдствата, които се предвиждатъ по този фондъ. Като приемемъ, че учителитъ въ пълнитъ и непълни общински гимназии бѣха поставени въ много тежко положение, поради факта, че заплатитъ не имъ се изплащаха по за нѣколко месеца, смѣтамъ, че начинътъ, по който се разрешава този въпросъ, не е целесъобразенъ. Ако ние, г. г. народни представители, смѣтаме, че срдното образование ще трябва да бѣде генерално образование и че него едва ли не ще трябва да го направимъ задължително, както е сега прогимназиалното, и ще трябва да дадемъ по-широкъ просторъ на съществуването на гимназиитъ, пълни и непълни, защото

ще трябва да отговорим на една нужда, защото ще трябва да изпълним един дълг към българския народ — да дадем възможност на големата част от неговите синове и дъщери да следват в средните учебни заведения — аз не знам в такъв случай защо ще трябва от друга страна съ поставянето на тѣзи такси въ увеличен размер да спъваме възможността им да посещават тѣзи пълни и непълни гимназии! Допълнителната такса от 700 л., при такова разбиране на г. министра, не може да намѣри своето оправдание.

От друга страна, като предвиждате въ фонда за изплащане заплатитѣ на учителитѣ въ средните общински училища да отива 20% отъ припадката се частъ отъ данѣка върху сградитѣ на общинитѣ, вие нанасяте единъ ударъ на тия общини, особено сега, следъ като тѣ сѣ гласували своитѣ бюджети. Да се вземе 20% отъ тѣхнитѣ приходи отъ данѣка върху сградитѣ, то значи наистина да се внесе една пертурбация въ тѣхнитѣ приходни бюджети. И независимо отъ ненавременността му, азъ смятамъ, че вземането на тѣзи суми се явява неоправдано за целта, за която тѣ се взематъ.

По закона за народното просвѣщение и досега съществуваше задължение, постояннитѣ комисии да внасятъ по 5.000 л. за учителъ. Фактически, обаче, това задължение не се изпълняваше. Сега съ създаването на единъ специаленъ фондъ вие узаконявате, щото въ бюджетитѣ на постояннитѣ комисии да бъде вписана съответната сума по 5.000 л. на учителъ. А като имате предъ видъ материалнитѣ условия и финансовото положение на нашитѣ окръжни съвети, на постояннитѣ комисии, г. г. народни представители, мога да ви увѣря, че вие теоритически можете да ги впишете тѣзи суми въ бюджетитѣ имъ, но не ще имате възможностъ да реализирате този приходъ.

Азъ имамъ предъ видъ Кюстендилската постоянна комисия, за която нееднократно вестницитѣ съобщаваха — имаше изложение до Министерския съветъ, имаше изложение и до финансовия министъръ — че свършва съ грамадни дефицити. Преди нѣколко дни учителитѣ отъ средното столарско училище бѣха готови да вдигнатъ стачка, защото 5—6 месеца не бѣха получили заплати. Когато вликуите Дудинишката, Радомирската и Трелклянската непълни гимназии и когато за всѣки учителъ трябва да се платитъ по 5.000 л., вие ще трябва да увеличите нейния разходенъ бюджетъ съ 200—250 хиляди лева най-малко — една сума, която не може да се намѣри по никакъвъ начинъ и като така този приходъ ще бѣде нереализируемъ.

С. Патеъ (з): Това не е ли старото положение по закона?

И. Лѣкарски (д. ср): Да, старото положение по закона, но не се прилагаше. Но когато вие го включите въ бюджета на фондоветѣ, вие неминуемо ще дойдете да включите тия суми въ бюджета на окръжната постоянна комисия и да искате да ги екзекутирате, безъ фактически да имате възможностъ да ги екзекутирате, безъ да съберете тия суми.

С. Патеъ (з): Лошото е, че вие докарахте окръжнитѣ съвети до това положение. Азъ съмъ билъ въ окръженъ съветъ.

И. Лѣкарски (д. ср): Ще приказваме впоследствие за това. — Ето защо азъ мисля, по начало, безъ да бѣда противъ подпомагането на учителитѣ въ общинскитѣ пълни и непълни гимназии — които израстваха твърде много по вината на самата държава, която безъ контролъ, безъ да съществуватъ условия по закона за народното просвѣщение, позволяваше откриването на такива непълни гимназии, или развитието имъ въ пълни — азъ смятамъ, че начинътъ, по който се иска да бѣдатъ улеснени учителитѣ, сир. да се осигури изплащането на заплатитѣ имъ, като се създаде поменатиятъ фондъ и се предвидятъ означенитѣ въ него приходи, този начинъ не е целесъобразенъ, не е удаченъ и нѣма да даде очакванитѣ резултати. Приходите не ще могатъ да пощипатъ, целта, за която се създава фондътъ, не ще може да се постигне, фондътъ нѣма да даде очакванитѣ резултати.

Съ тия бележки, въ очакване г. министърътъ на народното просвѣщение да направи въ бюджетарната комисия съответнитѣ измѣнения, като се приложатъ както законътъ за бюджета, отчетността и предприятията, така и другитѣ специални закони, азъ свършвамъ, като вѣрвамъ, че бюджетарната комисия ще положи повече грижи, ще отидѣли повече внимание, за да се внесатъ известни поправки въ съответнитѣ бюджети; поправки, които ще дадатъ възможностъ да се предвидятъ приходи, които ще пощипватъ, които ще дадатъ възможностъ да се реализира приходната частъ на съответнитѣ фондови бюджети, както и да се изразходватъ по-целесъобразно срдствата на фондоветѣ.

М. Дилиановъ (з): Празднитѣ банки на Сговора ржкоплѣскаятъ!

И. Лѣкарски (д. ср): Не сѣ необходими ржкоплѣскания, г. Дилиановъ. Ние сме свикнали да приказваме и безъ ржкоплѣскания.

М. Дилиановъ (з): Праздни банки, казвамъ.

И. Лѣкарски (д. ср): По-добре е да написваме речитѣ си и да ги предаваме на г. г. стенографитѣ, за да икономисваме срдствата на държавата, отколжото да приказваме на праздни банки.

С. Патеъ (з): Бихте имали право, ако имаше единъ съговористъ да Ви слуша.

Председателствувашъ Н. Захариевъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Законопроектътъ за бюджета на фондоветѣ така, както е внесенъ, представлява, съ много незначителни измѣнения, многогодишния законъ за бюджета на фондоветѣ. Въ законопроекта ще видите само единъ новъ фондъ, за който се говори въ чл. 4 и е въ връзка съ бюджета на Министерството на народното просвѣщение.

И. Лѣкарски (д. ср): (Къмъ земледѣлцитѣ) Срамота е г. министърътъ да говори на 15 души. За неговия престижъ трѣбваше да останете. (Глътка)

Председателствувашъ Н. Захариевъ: (Звъни)

Министъръ С. Стефановъ: Всичко останало е почти така, както бѣше миналата година, съ изключение на чл. 12 отъ законопроекта, въ който се правятъ нѣкои измѣнения на закона за хигиената и безопасността на труда, на закона за общественитѣ осигуровки и на закона за контрола на парнитѣ котли и резервоаритѣ.

Фондоветѣ, както ви е известно, се управляватъ отъ разнитѣ министерства и по тѣхъ ще трѣбва действително съответниятъ министъръ, специално г. министърътъ на търговията и г. министърътъ на народното просвѣщение, които сѣ повече засегнати, отколжото другитѣ ресори, да кажатъ своята дума утре въ бюджетарната комисия, когато ще се разглежда този законопроектъ. Азъ се отказвамъ да навлизамъ въ повече подробности. Всички тия въпроси, които се засегнаха тукъ, ще трѣбва по-основно да се разглеждатъ въ комисията.

Направиха се бележки по отношение създаването новия фондъ при Министерството на народното просвѣщение, за който се говори въ чл. 4. Много погрѣшно, г. г. народни представители, се правятъ тия бележки, че новосъздадениятъ фондъ и новитѣ измѣнения, които се правятъ съ увеличението на такситѣ, допълнително съ 700 л., въ сжшности отегчавали положението. Не трѣбва да се забравя, че държавата, като поема издржжката на 57 или 58 пълни и непълни гимназии, съ туй тя прави едно голѣмо облекчение на съответнитѣ градски или по-голѣми селски общини.

И. Лѣкарски (д. ср): Само на тия общини, кждето има непълни гимназии.

Министъръ С. Стефановъ: Тѣзи гимназии сѣ 57, тѣ сѣ повече отъ половината гимназии. Изпуска се, обаче, изъ предъ видъ, че фактически такситѣ не се увеличаватъ, а се намаляватъ, затуй защото въ 3/4 отъ тия гимназии досега се плащаше фактически такса отъ 2.000—2.500 л., затуй защото самитѣ общини издржжаха гимназиитѣ си. 500 л. такса се плащаше само въ ония гимназии, които се издржжатъ отъ държавата. А тия гимназии сѣ много по-малко, отколжото сѣ тия, издржжката на които сега се поема отъ държавата.

Ето защо, г. г. народни представители, азъ считамъ, че тази реформа е една голѣма реформа и че съ нея общинитѣ ще бѣдатъ облекчени. Ние ще има да видимъ само доколко начинътъ, по който се предвижда да става тѣхната издржжка, ще бѣде ефикасенъ и дали държавата нѣма да се обремени съ нови тежести. Защото отъ сведенията, които имаме, много добре ни е известно, че такси въ тия гимназии плащатъ по-малко отъ 50% отъ ученицитѣ. А ние трѣбва да предположиме, че въ пълнитѣ и непълни гимназии въ по-малкитѣ градове, околйски центрове, или въ по-голѣмитѣ села, издржжката на които се поема отъ държавата, процентътъ на беднитѣ ученици ще бѣде по-голѣмъ. Ето защо и тия предвиждания, които днесъ ставатъ въ този законъ за фондоветѣ по отношение на новия фондъ, който се учредява, може би напълно да не дадатъ резултатитѣ така, както ги предвиждаме, и може би да създадемъ нова тежестъ на държавата.

По-нататък някои измѣнения сѣ направени въ чл. 5, въ връзка съ закона за санитарно-ветеринарната служба. Тия измѣнения сѣ наложени отъ времето. Въ някои отношения има намаление на такситѣ, които се събиратъ, въ други отношения има увеличение на такситѣ. Това е въпросъ на целесъобразностъ и трѣбва да се предвиди въ самия законъ за бюджета на фондоветѣ.

Направи се бележки по чл. 7, по отношение на ангажментитѣ за разходи по постройки и други. Ше трѣбва да се съобразимъ съ положението, което имаме въ закона за бюджета, ако не се лѣжа, чл. 59, въ който се направи едно измѣнение и се предвиди една контрола до известна норма отъ министра на финанситѣ, а отъ тази норма нагоре отъ Министерския съветъ. Въ чл. 11 е изпущнато това положение, но бюджетарната комисия ще съобрази този членъ точно съ текста на чл. 7 отъ закона за фондоветѣ и съ чл. 59 отъ закона за бюджета.

По-скоро дебатитѣ тукъ се развиха около чл. 12 — върху измѣненията, които се правятъ въ тия четири закони, за които се говори и които сѣ отъ ресора на Министерството на търговията. Една голѣма частъ отъ тия измѣнения сѣ почти незначителни. Има някои нови нѣща, които сѣ въ връзка съ прокаранитѣ бюджети; има някои отъ тѣхъ, които ще трѣбва да се съобразятъ съ известни постановления на Министерския съветъ, които фактически вече се и прилагатъ.

Азъ нѣма да оспорвамъ бележитѣ, които се направиха въ връзка съ измѣненията по приложението на закона за хигиената и безопасността на труда. Прави се измѣнение въ чл. 22 отъ закона за хигиената и безопасността на труда, обаче това измѣнение съществува още отъ миналия законъ. Тоя членъ и сега остава почти същиятъ. Въ тоя законъ се прави едно незначително измѣнение въ чл. 24, относно лѣкаритѣ, които досега бѣха въ индустриалнитѣ предприятия. По-рано, преди една година, бѣ предвидено авенитѣ разходи за инспекторъ-лѣкаритѣ да се разпредѣлятъ между индустриалнитѣ предприятия, които иматъ отъ 10—100 души работници, а впоследствие се измѣни да бѣде отъ 10—200 души, което и сега остава, като се предвижда, че се назначаватъ отъ самитѣ индустриалци. Измѣнението, което става сега, е, че тия лѣкари ще се плащатъ пакъ отъ индустриалнитѣ предприятия, само че ще бѣдатъ органи на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

По измѣненията въ закона за „Обществениятѣ осигуровки“ — това е въ сѣщностъ най-голѣмиятъ фондъ по тоя законъ и по него станаха главно дебатитѣ — азъ считамъ за излишно, г. г. народни представители, да говоря повече по него. Тамъ поне въпросътъ ми е доста ясенъ, защото и азъ живѣя съ самия него. Тукъ трѣбва съ съжаление да констатираме, че този фондъ, създаденъ за едни специални цели, още отъ самото му създаване е билъ употребяванъ за други цели. Азъ и при общитѣ дебати направихъ едно признание по поводъ на една бележка отъ работническата група, която бѣше права, че по тоя фондъ действително много малко се е отговорило на оная целъ, за която е назначенъ самиятъ фондъ. Излишно е да ви чета по-нататъкъ въ съответната таблица задълженията, които държавата има къмъ него, които излизатъ, ако се не лѣжа, къмъ 120—130 милиона лева, останали задължения по минали бюджети, и други още около 15 или 18 милиона лева заеми; тъй че около 160—170 милиона лева отъ този фондъ сѣ вземени и сѣ употребени съвършено за други цели. Днесъ може да се пледира, може да се иска да се употребятъ срѣдствата му за неговото назначение. Обаче въ тоя моментъ, така както е положението, много малко може да се вземе отъ него за тая целъ. Азъ трѣбва да отбележа, обаче, че Министерството на търговията, промишлеността и труда е предвидило единъ значителенъ кредитъ за постройка на нови лѣтовища и станции. Азъ самъ правя декларация — и при общитѣ дебати заявихъ това — въ комисията ще искамъ да се разшири тази грижа повече, доколкото ще има възможностъ тая година, да се тури едно начало, да отговори действително тоя фондъ на своето истинско назначение. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Азъ трѣбва да призная — азъ съмъ отъ Сливенъ — че тамъ има голѣми фабрики. Както знаете, за този фондъ сѣ внесени значителни суми, но въ Сливенъ до тоя моментъ

още единъ сантимъ нѣма похарченъ за нуждитѣ на нашето работничество. Такива центрове има много въ страната, но сумитѣ похарчени за тия прѣки цели, действително сѣ незначителни. И ако досега държавата е трѣбвало да прибѣгва да ги употребява за всевъзможни други цели, ние ще трѣбва тая година да туримъ едно начало, една значителна частъ отъ постѣпленията на този фондъ да се употребяватъ за истинското му назначение.

Съ тѣзи няколко бележки, г. г. народни представители, азъ само отговарямъ нажсо на онова, което се каза, защото считамъ за излишно да навлизамъ повече въ подробности. Направенитѣ бележки ще се иматъ предъ видъ утре въ комисията, когато ще разглеждаме бюджетопроекта на фондоветѣ, за да могатъ действително да се направятъ някои поправки. И както съответнитѣ министри ще направятъ, така и азъ дѣла да направя декларация, че всичко онуй, което ще бѣде преценено като най-целесъобразно, ще бѣде възприето, за да може да се даде едно правилно разрешение на въпроситѣ, които се третиратъ въ този законъ. Нѣма да се прави въпросъ, че ще трѣбва да се прокарватъ непременно така, както сѣ сложени. Но трѣбва да се признае, че алармата, която се вдига по чл. 12, далечъ не отговаря на действителността.

Ето защо, съ тѣзи малки бележки и съ тази декларация, която правя отъ мое име — утре въ комисията ще присѣдствува и г. министърътъ на търговията, промишлеността и труда, за да даде и той своитѣ обяснения — азъ ви моля да гласувате законопроекта на първо четене и да се изпрати въ комисията, където ще се направятъ съответнитѣ поправки. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващъ Н. Захариевъ: Моля ония отъ г. г. народнитѣ представители, които приематъ на първо четене законопроекта за бюджета на разнитѣ фондове, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Ще вдигнемъ заседанието за утре, съ следния дневенъ редъ:

Второ четене законопроектитѣ:

- 1) за измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитѣ за градскитѣ и селскитѣ общини;
- 2) за измѣнение и допълнение на закона за облекчение работата на Върховния касационенъ съдъ;
- 3) за отстъпване даромъ на Ортакойската градска община държавна сграда и пр.;
- 4) за пенситѣ за изслужено време;
- 5) за бюджета на разнитѣ фондове за 1932/1933 фин. година — бюджетопроектитѣ;
- 6) второ четене предложението за измѣнение и допълнение някои членове отъ правилника за вътрешния редъ и пр.

Одобрене предложенията:

- 7) за одобрение на конвенцията, декларацията, протоколитѣ и заключителния актъ, приети отъ Международната конференция при Обществото на народитѣ въ Женева, на 17 юний 1925 г.;
- 8) за одобрение подписаната въ Женева на 21 май 1931 г. конвенция за създаване на едно Международно дружество за ипотекаренъ земеделѣски кредитъ;
- 9) за одобрение допълнителната конвенция между България и Белгия, сключена въ София, на 4 юний 1932 г. и пр.;

Първо четене законопроектитѣ:

- 10) за допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Българската земеделѣска банка;
- 11) за допълнение закона за санитарно-ветеринарната служба;

Доклади:

- 12) на комисията по Министерството на правосъдието относно искането разрешение за затваряне и сѣдене на народнитѣ представители К. Русиновъ и А. Наумовъ.

13) на прошетарната комисия.

Коиито приематъ така прочетенния дневенъ редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 23 ч. 25 м.)

Подпредседатели: **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
Н. ШОПОВЪ

Секретарь: **Н. ГАВРИЛОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**